De triplici
SACRIFICIO
NATVRAE,
LEGIS,
GRATIAE.

LIBELLI TRES:

Authore

R. P. MARTINO BE-
CANO, SOCIETATIS
Ieſu Theologo.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

MOGVNTIAE,
Ex Officina IOANNIS ALBINI.
ANNO M. DC. X.

14.18.H.7

ADMODVM REVERENDO, PRÆNOBILI AC GRATIOSO DOMINO, Dn. ADOLPHO WOLFF dicto Metternich, Decano Spirenſi, &c. Domino ſuo plurimum colendo.

MARTINVS BECANVS.

DIEBVS *ſuperioribus, Admodum Reuerende ac Gratioſe Domine Decane, ſcripſi hunc breuem libellum de triplici Sacrificio. Eum Tibi offero, Tuoq; nomini inſcriptum eſſe cupio. Et qui-*

 dem

dem duplici de cauſa: tùm quod ſcribendi mihi Author ſis: tùm, quod merita tua id exigant. Dicam planiùs. Annus propè eſt, cùm autumnalibus vacationibus, Moguntia Spiram; animi relaxandi cauſa; excurrerem. Ibi, nouo quidem, ſed præclaro ad poſteros exemplo, Te publicè, magna vi ſpiritus, ac verborũ facundia, de Sacrificio Miſſæ, diſſerentem audiui. Ea res occaſionem mihi dedit, vt omninò cogitarem, de eodem argumento, aliquid meditari. Et ſi meminiſti, cogitationem meam tibi aperui. Tu verò, & vehemẽter cohortatus es, vt perficerem; & magna humanitate, ac prolixa

lixa beneuolentia, domi tuæ, me habuiſti; & deniq; abeuntem, inſigni comitate proſecutus es. Sic res habet. Huius tanti beneficij non poſſum non eſſe memor. Et quia aliud non occurrit, quo grati animi ſignificationem exhibeam; tantiſper hunc libellum accipe, in quo palàm, me Tibi, eo nomine obſtrictum eſſe profiteor.

DE TRIPLICI SACRIFICIO,

NATVRAE,
LEGIS,
GRATIAE.

1. SAcrificium pertinet ad cultum Dei. Poteſt autem dupliciter Devs à nobis coli. *Primò*, per internum actum agnitionis, ſubmiſſionis, charitatis, timoris, & reuerentiæ; quod nobis commune eſt cum Angelis. *Secundò*, per externum actum laudis, prædicationis, adorationis, voti, oblationis, ſacrificii; quod homini proprium eſt. De hoc poſtremo cultu hic agimus, nempe de externo, qui exhibetur Deo per ſacrificium. Is autem poteſt dupliciter ſpectari. *Primò*, nudè ſecundum ſe, quatenus nihil aliud eſt, quàm externa quæ-

quædam cæremonia, & ſic non placet Deo. *Secundò*, quatenus cum interno cultu coniunctus eſt, ſiue, quatenus procedit ex interna animi agnitione, ſubmiſſione, reuerentia & amore erga Devm, tanquam creatorem, ac ſupremum dominum omnium creaturarum, & ſic verè ſacrificii rationem habet.

2. In hoc externo ſacrificio, quatenus cum interno coniunctum eſt, debent hæc quinq; ſpectari. 1. Miniſter. 2. Materia. 3. Forma. 4. Locus. 5. Finis. Miniſter non alius, quàm Sacerdos eſt. Materia eſt res ſenſibilis ſeu externa, quæ offertur Deo. Forma cóſiſtit in deſtructione vel mutatione rei oblatæ. Locus, in quo fit deſtructio vel mutatio, eſt altare. Finis poteſt eſſe quadruplex. 1. Recognitio ſeu proteſtatio ſupremi dominii, quod Devs in nos habet, & ſimul noſtræ ſubiectionis & ſeruitutis erga Devm. 2. Gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. 3. Nouorũ beneficiorum impetratio. 4. Expiatio peccati, q́ contra Deum cómiſſum eſt. Cur enim honoramus & colimus Deum, offerendo illi externum

ſacrificium? Nimirum, vt teſtemur nos eſſe ſeruos Dei, cui omnia debeamus; vt hoc externo ſigno profiteamur, nos gratos eſſe pro acceptis ab eo beneficiis, vt declaremus, non ab alio, quàm ab ipſo, nos deinceps beneficia ſperare & impetrare poſſe, vt, ſi propter peccata noſtra offenſus eſt, eum placemus, & condonationem ac expiationem peccatorum ab eo obtineamus. Ex hoc quadruplici fine, ſolet diſtingui quadruplex ſacrificium. 1. Latreuticum. 2. Euchariſticum. 3. Impetratorium. 4. Propitiatorium. De quibus plura in progreſſu.

3. Porrò, cum triplex hominum ſtatus ſpectari poſſit ab orbe condito ad nos vſque, nempe, ſtatus naturæ, ſtatus Legis Moſaicæ, & ſtatus gratiæ ſeu Euangelii, fit, vt etiam diſtinguantur triplicia ſacrificia: alia Legis naturæ, alia Legis Moſaicæ, alia Legis gratiæ. De ſingulis hoc ordine agendum eſt.

1. *De Sacrificiis Legis Naturæ.*
2. *De Sacrificiis Legis Moſaicæ.*
3. *De ſacrificiis Legis Gratiæ.*

Hoc tamen obiter præmoneo, quod

infra latiùs explicandum eſt, omnia ſacrificia Legis Naturæ, & Legis Moſaicæ (quorum quidem mentio fit in Scripturis) fuiſſe figuras ſeu vmbras ſacrificii illius, quod eſt in Lege Gratiæ.

LIBER PRIMVS DE SACRIFICIIS LEGIS NATVRÆ.

PER ſacrificia Legis Naturæ debent ea intelligi, quæ ab Adamo vſque ad Moſen oblata ſunt, ante Legem ſcriptam, vel etiam poſt Moſen, apud eos, qui Legem Moſaicam non acceperũt: ſiue ex ſolo naturæ inſtinctu oblata ſint, ſiue ex peculiari Dei

inſtitutione. Huiuſmodi ſunt ſacrificia Abel, Noe, Abraham Melchiſedech, Iſaac, Iacob, Iob. Quibus annumerari poteſt Agnus Paſchalis, qui ante legem ſcriptam offerri iuſſus eſt. De his ſingulis per totidem capita breuiſſimè differemus.

CAPVT I.

DE SACRIFICIO ABEL & Cain.

1. PRimi, qui in Scripturis leguntur ſacrificium obtuliſſe, ſunt duo fratres Abel & Cain. De quibus ita ſcribit Moſes, Gen. 4. 2. *Fuit Abel paſtor ouium, & Cain agricola: Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Dómino. Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum. Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain vero, & ad munera illius non reſpexit.*

2. Hinc

2. Hinc duo colligimus. Vnum eſt, Abelem obtuliſſe primogenita ſui gregis & adipem: Cain autem de fructibus terræ. Hic enim agricola erat, ille paſtor ouium. Alterum, Abelis oblationem fuiſſe Deo gratam, non autem Caini. Hoc enim ſignificat illa particula: *Reſpexit Deus ad Abel & ad munera eius*; & perinde valet, atque illud Gen. 8, 21, *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis*.

3. Sed occurrunt aliquot quęſtiones. Prima eſt, vnde Abel didicerit offerre DEO ſacrificium in principio mundi? An ex Adamo, parente ſuo? Hoc fieri potuit, quia Adam à DEO immediatè inſtructus erat. An potius ex peculiari Dei inſtinctu? Et hoc multis contigiſſe, certum eſt. An deniq; ex naturali rationis dictamine? Ita ſentit Clemens lib. 6. Conſtitut. capit. 20. Et valdè veriſimile eſt. Sicut enim naturalis ratio dictat, vnum eſſe verum DEVM, à quo omnia creantur & gubernantur (Romanor. 1. 20.) ſic etiam dictat, omnem cultum, tam internum quàm externum, qui à nobis deferri poteſt, omninò ibi deberi

beri. Et ſane, ſi in Republica ciuili, etiam apud Ethnicos, naturali lumine conſtitutum ac receptum eſt, vt ſubditi pendant tributa ſuis Regibus, multo magis, vt ſupremo creatori ac gubernatori, qui omnium Regum Dominus eſt, promptum obſequium ac ſubiectionem adhibeant.

4. Altera eſt, quo ſenſu dicatur Abel obtuliſſe de primogenitis ſui gregis, & de adipibus eorum? Poteſt enim dupliciter intelligi. Primò, quod per modum vnius ſacrificii obtulerit aliqua primogenita pinguia & adipata. Secundò, quod per modum duplicis ſacrificii, ſeorſim obtulerit primogenita ſui gregis, & ſeorſim adipem illorum, eumq; igne cremando adoleuerit. Hic poſterior modus fuit poſtea in Lege Moſaica præſcriptus, vt patet Exodi 29. & Leuit. 3. Et probabile eſt Abelem eo vſum eſſe.

5. Tertia eſt, quare ſacrificium Abelis fuerit Deo gratum, non autem ſacrificium Cain? Ideò ſine dubio, quia Abel erat vir iuſtus, & non ſolum externo ritu, ſed etiam interna fide ac deuotione, obtu-

obtulit DEO de primogenitis ſui gregis. Cain autem non ſic. Hoc planè ſignificat Apoſtolus, Hebr. 11. 4. cum ait: *Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain, obtulit Deo, per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus.* Senſus eſt, Abel obtulit DEO hoſtiam meliorem & præſtantiorem, quàm Cain. Nam græcè legimus, πλείονα θυσίαν id eſt, plurem hoſtiam. Et quia latinè non rectè id dicitur, vertit interpres, *plurimam hoſtiam.* Syriacus ſic habet: *Per fidem obtulit Abel hoſtiam longè præſtantiorem, quàm Cain.* At quomodo pręſtantiorem? Duplici titulo. 1. Ratione fidei. 2. Ratione rei oblatæ. Fidem commendat Apoſtolus. Rem oblatam, Moſes, cum ait: *De primogenitis gregis ſui.* Cain autem non legitur obtuliſſe de primitiis fructuum, ſed de fructibus. Vide Auguſt. in quæſtionibus veteris Teſtamenti, q. 5.

6. Quarta eſt, Vnde Cain intellexerit, placuiſſe DEO oblationem Abelis, non autem ſuam. Plerique docent, eum hoc externo ſigno cognouiſſe, nempe, quod DEVS, miſſo de cœlo igne, cremarit & conſumpſerit ſacrificium Abelis, intacta

pror-

prorſus oblatione Cain. Ita Procopius, Hieronymus, Cyrillus & alii. Et Theodotionis verſio ſic habet: *Inflammauit dominus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium eius, ſuper Cain vero & ſuper ſacrificium eius non inflammauit.* Conſtat ſanè ex Scripturis, Deum ſæpè vſum eſſe tali ſigno. Leu. 9. 24. *Egreſſus ignis à Domino, deuorauit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper altare. Quod cum vidiſſent turbæ, laudauerunt Dominum.* Et Iudic. 6. 21. *Aſcendit ignis de petra, & carnes azymosq́ panes corſumpſit.* Et 3. Regum 18. 38. *Cecidit ignis domini, & vorauit holocauſtum.* Et 1. Paralip. 21. 26. *Dauid obtulit holocauſta, & pacifica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne de cœlo ſuper altare holocauſti.* Similia habentur 2. Paralip. 7. 1. & 2. Machab. 1. 22. Si ergo Devs, miſſo igne, oſtendit ſibi placuiſſe ſacrificia Aaronis, Gedeonis, Eliæ, Dauidis, Salomonis & Nehemiæ, veriſimile eſt, idem factum eſſe in ſacrificio Abelis.

7. Ex dictis tria diſcimus. 1. eorum ſacrificia placere Deo, qui internam fidem ac deuotionem habent. 2. eorum item,

item, qui optima quæque DEO offerunt. 3. Sacrificium Abelis fuiſſe typum ſeu figuram ſacrificii Noui Teſtamenti, in quo offertur CHRISTVS, qui eſt *primogenitus in multis fratribus*. Romanor. 8. 29. vide Auguſtinum li. 22. contra Fauſtum, cap. 17.

CAPVT II.

DE SACRIFICIO NOE.

1. SIcut Cain & Abel leguntur primi poſt mundum conditum obtuliſſe DEO ſacrificia, ſic Noe primus id feciſſe poſt diluuium. De quo Geneſ. 8. 20. ſic loquitur ſcriptura: *Ædificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratusque eſt Dominus odorem ſuauitatis.*

2. De hoc ſacrificio Noe quædam certa, quædam dubia ſunt. Primo certum eſt, placuiſſe DEO. Hoc enim ſignificat illa particula: *Odoratus eſt Dominus odorem ſuaui-*

ſuauitatis. Paraphraſis Chaldaica ſic habet: *ſuſcepit Dominus in beneplacito ſuo oblationem eius.* Quare? propter fidem & animum offerentis, vt notat Tertullianus lib. 2. contra Marcionem. Secundò certum eſt, fuiſſe ſacrificium Euchariſticum. Nam Nôe ſtatim vt ex arca egreſſus eſt, memor tanti beneficii, quo diuinitus ex aquarum diluuio liberatus eſt, voluit grati animi ſignum exhibere, ideoque Deo holocauſtum de mundis animalibus obtulit.

3. At dubium eſt, Primò, An Noe ex naturali inſtinctu, an vero ex peculiari Dei præcepto id fecerit? Hoc poſterius veriſimile eſt. Et colligi poteſt ex illis verbis Gen. 7. 2. *Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam: de animantibus verò immundis, duo & duo, maſculum & fœminam.* Hæc dictā ſunt illi ante ingreſſum in Arcam. Vnde apparet Devm voluiſſe, vt plura munda, quàm immunda animalia ſecum aſſumeret. Cur autem hoc? quia voluit, vt poſt diluuium offerret ſacrificia de mundis, non autem de immūdis, ideoq́ plura

plura debebant eſſe munda, quàm immunda. Ita Chryſoſtomus homil. 24. in Geneſin, Theodoretus q. 50. in Geneſin, & plures alii.

4. Porrò difficultas eſt, quomodo intelligi debeant illa verba; *Ex mundis ſeptena & ſeptena, ex immundis, duo & duo.* Aliqui putant hunc eſſe ſenſum: Ex vnaquaque ſpecie mundorum animalium, tolles ſeptem & ſeptem, id eſt, quatuordecim, vt verbi gratia, 14. oues, 14. boues, 14. paſſeres, & ſic deinceps. At ex immundis tolles tantum duo, id eſt, duos porcos, duos aſinos, & ſic de aliis. Ita Iuſtinus Martyr in reſponſione ad quęſt. 43. Orthodoxorum, Et Origenes hom. 2. ſuper 6. cap. Geneſ. Alii rectius affirmant, hunc eſſe ſenſum: Ex vnaquaque ſpecie mundorum animalium tolles ſeptem, id eſt, tria paria, quorum ſingula conſtent mare & fœmina, & præter tria paria, vnum marem ſine fœmna, pro ſacrificio. At ex immundis duo tantùm, id eſt, vnum marem & vnum fœminam. Ita Ioſephus lib. 5. Antiquit. cap. 5. Tertullianus de monogamia cap. 4. Ambroſius lib. de Noe c. 11.

Auguſtinus lib.15.de ciuitate Dei,cap.27.
Chryſoſtomus hom. 24. in Geneſ. quos ſequitur Pererius lib. 11. diſp. 3. & Martinus Delrio in cap.7.Geneſ.

5. Hinc oritur alia quæſtio, cur Noe iuſſus ſit introducere in Arcam ex vnaquaq; ſpecie ſeptem animalia munda? id eſt,tria paria ex mare & fœmina, & præterea vnum marem ſine fœmina. Variæ ſolent adferri coniecturæ. Hæc probabilior eſt, quod vnum par ſeruandum eſſet ad propagationem ſpeciei, alterum ad eſum, quia poſt diluuium licebat veſci animalibus, tertium ad vſum ſacrificiorũ. Septimum porro animal, quod erat mas ſiue fœmella,ſtatim peracto diluuio, debebat ſeruire ſacrificio.

6. Iterum quæri poteſt, an illa diſtinctio mundorum & immundorum animalium, quæ fuit tempore Noe, ſeruata ſit tantum in ſacrificio, an etiam in cibo? Facilis reſponſio.In ſolo ſacrificio ſeruata eſt.Poſtea,per legem Moſaicam, etiam in cibo ſeruari oportuit,vt patet Leu.11. 2. & Deu.14.3.Vide D.Thomam in 1.2.q.103. ar.1.ad 4.An autem eadem animalia,quæ

tem-

tempore Noe erant munda vel immunda reſpectu ſacrificii, poſtea ſub lege Moſaica fuerint etiam munda vel immunda reſpectu comeſtionis, non ſatis conſtat. Multi tamen ita cenſent, inter quos Martinus Delrio in cap. 7. Geneſis.

7. Ex hoc ſacrificio Noe eadem ferè diſcimus, quæ ſupra ex ſacrificio Abelis. Primò, ſicut Abel obtulit ex interna fide & deuotione, ideoq; Deo placuit, ſic etiam Noe. Secundò ſicut Abel obtulit de ſolis primogenitis, ſic Noe de ſolis mundis. Tertiò, ſicut Abelis oblatio fuit figura ſacrificii Noui Teſtamenti, ſic etiam oblatio Noe. Nam Chriſtus qui in ſacrificio Noui Teſtamenti offertur, non ſolum eſt *primogenitus ex multis fratribus*, ſed etiam eſt *ſanctus ſanctorum*, in quo nulla peccati macula eſt: Et qui verè potuit dicere: Quis ex vobis arguet me de peccato?

CAPVT III.

DE SACRIFICIO ABRAHÆ.

1. TRia legimus in Gen. de Abrahamo, quę huc ſpectant. Primò, quod ere-

xerit altare,& nomen Domini inuocauerit. Secundò, quod iuſſus ſit ſumere vaccam triennem & capram trimam,& arietem annorum trium, turturem quoq; & columbam. Tertiò,quod iuſſus ſit offerre filium ſuum vnigenitum, ſed poſtea prohibitus,obtulerit pro eo arietem.Hęc paucis explicanda ſunt.

2. Primum ergo legimus, quod erexerit altare, aut in altari iam antea erecto nomen Domini inuocauerit. Hoc autem quater feciſſe legimus. Primò, cum egreſſus de terra & cognatione ſua, veniſſet in terram Chanaam, prope Sichem, vbi apparuerat ei Dominus,Gen.12.7. *Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei, ſemini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino,qui apparuerat ei.* Secundò, in monte inter Bethel & Hai, Gen.12.8. *Et inde tranſgrediens in montem,qui erat contra orientem Bethel,tetendit ibi tabernaculum ſuum,ab occidente habens Bethel,& ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius.* Tertiò,ibidem; Gen. 13.4. *Reuerſusque eſt per iter, quo venerat à meridie in Bethel vſq; ad locum, vbi prius fixerat tabernaculum inter Bethel*

thel & Hai: in loco altaris, quod fecerat prius, & inuocauit ibi nomen Domini. Quartò, iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron, Gen. 13. 18. *Mouens igitur tabernaculum ſuum Abram, venit & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificauitque ibi altare Domini.* Vbi obiter notandum eſt, Abrahamum, quoties erexit altare, non ſola voce, vel interna fide, ſed etiam externo ſacrificio coluiſſe & inuocaſſe DEVM. Hoc inde conſtat, quia altaria non ſolent erigi in alium finem, quàm ad vſum ſacrificii. Excipio vnum caſum. Nam filii Ruben & Gad erexerunt altare iuxta Iordanem, non tam ad vſum, quàm ad ſignificationem ſacrificii, Ioſue 22. 26. Volebant enim ſignificare, ſe fideles eſſe, & habere ius ſacrificii offerendi. Extra hunc caſum, vbicunque altare, ibi ſacrificium. Habet enim nomen à ſacrificio. Nam grę-cè θυσιαστήριον dicitur, id eſt, locus victimæ ſeu ſacrificii. An autem Abraham erexerit altare ex terra, an ex lapide, non poſſum definire. Hoc ſcio, in lege Moſaica, diu poſt Abrahami tempora, præceptum fuiſſe, vt altaria non aliunde, quàm

vel ex terra, vel ex lapide non ſecto fierent, vt habetur Exodi 20.24. *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra. Quod ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim leuaueris cultrum ſuper eo, polluetur.* Et Deut. 27. 5. *Ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, & de ſaxis informibus & impolitis, & offeres ſuper eo holocauſta,* &c. Quod impletum eſt Ioſ. 8. 30.

3. Secundo legimus Abrahamum iuſſum eſſe, ſumere *vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoq; & columbam,* Gen. 15. 9. An autem hoc iuſſus ſit facere ſacrificii cauſa, nõ conuenit inter interpretes. Aliqui putant, non tam ſacrificii, quàm fœderis cũ Deo initi cauſa, iuſſum eſſe. Alii, vtriuſq; cauſa. Quibus aſſentior. Res autem ſic habet. Abraham poſt deuictos reges, & oblatas Melchiſedecho decimas cœpit apud ſe cogitare de futuro euẽtu: Et partim metuebat inuidiam Chananæorũ, inter quos verſabatur, partim noua bella Aſſyriorũ, quos ſemel profligauerat. Igitur nocturno tempore vigilanti apparuit Deus, & dixit: *Noli timere*

timere Abraham: Ego protector tuus ſum. Et iterum: *Suſpice cœlũ, & numera ſtellas ſi potes. Sic erit ſemen tuum.* Et deniq;. *Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum, vt darem tibi terram iſtã, & poßideres eam.* Abraham, audita hac triplici promiſſione (nẽpe, de protectione diuina, de copioſa poſteritate, & de poſſeſſione terræ Chanaan) vt eſſet certior, petebat aliquo ſigno eam cõfirmari. Igitur à Deo miſſus eſt ſumere vaccã, capram, arietem, turturem, & colũbam, vt ea in ſacrificiũ offerret. Et quidem ſi ignis à Deo miſſus, conſumeret ſacrificium, certo ſibi perſuaderet, promiſſionem fore firmã ac ratam: quod etiam factum eſt. Sic enim habet textus Gen. 15. 9. *Sume tibi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorũ trium turturem quoq; & colũbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſq; partes cõtra ſe altrinſecus poſuit.* (Hęc animaliũ diſſectio ſolet adhiberi in feriẽdo fœdere, ad ſignificandum, fœdifragos ſimili modo diſſecandos eſſe, ſi pacta nõ ſeruarent, Ier. 34. 18. & 1. Reg. 11 7. Et Iud. 19. 29.) Et infra v. 17. *Cum ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diuiſiones illas.* Quorſum

ignis tranſit inter diuiſiones animalium? nempè ad conſumendum & comburendum, in ſignum ſacrificii accepti. Chryſoſtomus hom. 37. in Geneſ.

4. Tertiò legimus, Abrahamum iuſſum eſſe offerre filium ſuum vnigenitum, ſed poſtea prohibitum, obtuliſſe pro eo arietem, Gen. 22. 2. *Dixit Deus ad Abraham: Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, quem monſtrauero tibi. Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum, ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium ſuum. Cumque conċidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum, quem præceperat ei Deus. Die autem tertio, eleuatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros ſuos: Expectate hic cum aſino, ego & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi: Ecce ignis & ligna: vbi eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham: Deus prouidebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant*

ergo

ergo pariter, & venerunt ad locum, quem oſtenderat ei Deus, in quo ædificauit altare, & deſuper ligna compoſuit: cumque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum ſuam, & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum. Et ecce, Angelus Domini de cœlo clamauit, dicens: Abraham, Abraham. Qui reſpondit, Adſum: Dixitque ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quicquam: Nunc cognoui, quod times Deum, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me. Leuauit Abraham oculos ſuos, viditq; post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.

5. Hæc oblatio continet illuſtrem figuram oblationis CHRISTI in cruce, vt præter alios diligenter notauit D. Auguſtinus ſerm. 71. de tempore. Primò, quia ſicut Abraham obtulit filium ſuum vnigenitum Iſaac, quem maxime diligebat; ſic DEVS pater obtulit vnigenitum filium ſuum CHRISTVM, iuxta illud Ioannis 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium vnigenitum daret.* Vnde recte Auguſtinus: *Abraham*, inquit, *quando Iſaac filium ſuum*

 obtulit,

obtulit, typum habuit Dei patris: Iſaac vero typum geſſit Domini Saluatoris. Secundò, ſicut Iſaac fuit obediens ſuo patri in re omnium difficillima, ſic Chriſtus fuit *obediens Deo patri vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Tertiò, ſicut Iſaac portauit ligna holocauſti ſuper humeros ſuos, ita Chriſtus portauit lignũ crucis. Quartò, ſicut Iſaac cum ad altare ventum eſſet, non eſt mactatus, ſed aries pro eo ſubſtitutus, ita Chriſtus ſecundùm diuinitatem non eſt paſſus, ſed ſecundùm humanitatem. *In beato Iſaac,* inquit Auguſtinus, *ſignificata eſt diuinitas, in ariete humanitas Chriſti.* Quintò, ſicut Iſaac alligatus erat, & poſitus ſuper ſtruem lignorum, ita Chriſtus alligatus erat cruci.

6. Nec deſunt, qui putent vtranq; oblationem eodem loco contigiſſe. Quod ſi ita eſt, multo luculentior erit ſimilitudo inter Iſaac & Chriſtum. De ea re ſic ſcribit Auguſtinus loco citato: *Audite aliud ſacramentum. Hieronymus presbyter ſcripſit, ab antiquis & ſenioribus Iudæis ſe cognouiſſe certiſſime, quod ibi immolatus ſit Iſaac, vbi poſtea Chriſtus crucifixus eſt.* Et paulo poſt: *Etiam*

hoc antiquorum relatione refertur, quod & Adam primus homo, in ipſo loco, vbi crux fixa eſt, fuerit aliquando ſepultus, & ideo Caluariæ locũ dictum eſſe, quia caput humani generis ibi dicitur eſſe ſepultum. Et verè fratres, non incongrue creditur, quia ibi erectus ſit medicus, vbi iacebat ægrotus.

7. Hæc breuiter dicta ſint de ſacrificiis Abrahami, quorum quatuor priora oblata ſunt ab ipſo pro gratiarum actione: quintum, pro fœdere inter ipſum & Deum inito: ſextum, ad figurandam Chriſti immolationem.

CAPVT IV.

DE SACRIFICIO MELCHISEDECH.

1. DE hoc ſacrificio ſic loquitur Moſes, Gen. 14. 18. *At vero Melchiſedech Rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.*

2. Hinc tria colligimus. Primò, Melchiſedechum fuiſſe Sacerdotem DEI altiſſimi.

ſimi. Secundò, obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium, idque in gratiarum actionem pro victoria ab Abrahamo obtenta. Tertiò, ea oblatione præfiguraſſe ſacrificium Christi, quod in vltima cœna ſub ſpecie panis & vini peractum eſt. Atque ea de cauſa, Christvm in Scripturis vocari Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech, non autem ſecundùm ordinem Aaronis. Nam ſacrificium Chriſti in vltima cœna non fuit cruentum ex animalibus, ſicut ſacrificia Aaronica: ſed incruentum ſub ſpecie panis & vini, ſicut ſacrificium Melchiſedechi.

3. De primo puncto nulla eſt controuerſia. Omnes concedunt Melchiſedechum fuiſſe verum ſacerdotem: imo ſimul Regem & Sacerdotem. Hoc enim apertè ſignificant verba Moſis citata. Et confirmatur ab Apoſtolo, Hebr. 7. 1. cum ait: *Melchiſedech Rex Salem & Sacerdos Dei ſummi.* De ſecundo & tertio puncto difficultatem mouent Nouatores, cum olim nulla fuerit. Negant Melchiſedechum obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium. Negant in ea re geſſiſſe typum Chriſti

Chriſti offerentis Euchariſtiam. Itaq; duplex hinc oritur quæſtio. Vna, in quem finem aut vſum protulerit Melchiſedech panem & vinum? Altera, in qua re Melchiſedech fuerit typus ſeu figura Chriſti? an in oblatione panis & vini, quod nos aſſerimus, an in aliqua alia re, quod contendunt Nouatores?

4. Prior ergo quæſtio eſt, in quem vſum protulerit Melchiſedech panem & vinum? Caluinus, & qui eum ſecuti ſunt Sectarii, volunt protuliſſe in corporalem refectionem Abrahami & ſociorum eius, qui fatigati ex prelio reuertebantur. Contra, omnes antiqui Patres, quotquot de hac re ſcripſerunt, nobiſcum ſentiunt, protuliſſe in vſum ſacrificii. Antequam verba illorum proferam, hoc obiter præmittendum eſt, ſtatum controuerſiæ non verſari in eo præciſè, an panis & vinum prolata ſint in refectionem Abrahæ & ſociorum eius, ſed potius, an prolata ſint in ſolam corporalem eorum refectionem & in nullum alium vſum? Hoc enim contendunt Nouatores. At nos dicimus, prius oblata fuiſſe Deo per modum ſacrificii, ac

cii, ac deinde fortaſſe diſtributa in ſocios Abrahæ, vt ſacrificii participes efficerentur. Hoc probamus ex ſequentibus Patribus.

5. Clemens Alexandrinus lib. 4. ſtromatum cap. 8. ſic habet: *Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei altiſſimi, qui panem & vinum ſanctificatum dedit nutrimentum in typum Euchariſtiæ.* Quid clariùs? Dedit, inquit, panem & vinum. Sed qualem panem, & quale vinum? Non prophanum, ſed *ſanctificatum.* Nec aliter quàm ſacrificando. At in quem finem? *In typum Euchariſtiæ.*

6. Sanctus Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. ad Cæcilium: *In ſacerdote Melchiſedech*, inquit, *ſacrificii Dominici ſacramentum præfiguratum videmus, ſecundum quod Scriptura diuina teſtatur, & dicit: Melchiſedech protulit panem & vinum.* Et paulò poſt ſubiungit: *Quod autem Melchiſedech typum CHRISTI portarit, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus, ex perſona patris ad filium dicens: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Qui ordo vtique hic eſt de ſacrificio illo veniens, & inde deſcendens, quod Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod A-*

brahant

braham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium DEO patri obtulit? & obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem. Hic diſertè affirmat Cyprianus, Chriſtum in vltima cœna obtuliſſe idem ſacrificium, quod obtulerat Melchiſedech, nempe panem & vinum. Et propter huius ſacrificii ſimilitudinem, Chriſtum vocari Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech: Et Melchiſedech portaſſe typum Chriſti.

7. Idem docet Euſebius Cæſarienſis li. 5. demonſt. Euang. c. 3. cum ait: *Quemadmodum Melchiſedech qui ſacerdos gentium erat, nuſquam videtur ſacrificiis corporalibus functus, ſed ſolo vino ac pane, ita Saluator noſter, & qui ab eo profecti ſunt Sacerdotes, in omnibus gẽtibus, vino ac pane, corporis illius & Saluatoris ſanguinis myſteria repræſentant: quæ ſane myſteria Melchiſedech tanto ante, ſpiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus vſus fuerat.* Hic paucis multa complexus eſt: Primùm, Melchiſedechum fuiſſe Sacerdotem gentium, non Iudæorum.

Secun-

Secundò, nuſquam legi, quod vſus ſit ſacrificiis ex animalibus, ſed ex ſolo pane & vino. Tertiò, ſimiliter feciſſe Chriſtum in vltima cœna, quando ſub ſpecie panis & vini obtulit corpus & ſanguinem ſuum. Quartò, idem facere omnes Sacerdotes Chriſtianos in toto terrarum orbe.

8. Et clariſſime D. Hieronymus in epiſtola ad Marcellam: *Recurre*, inquit, *ad Geneſin, & Melchiſedech Regem Salem huius principem inuenies ciuitatis (Bethlehem) qui iam tunc in typo Chriſti, panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in Saluatoris corpore & ſanguine dedicauit.* Et D. Auguſtinus epiſt. 95. ad Innocentium Papam: *Melchiſedech prolato ſacramento menſæ Dominicæ nouit æternum eius ſacerdotium figurare.* Et lib. 16. de ciuitate Dei cap. 22. loquens de oblatione Melchiſedech: *Ibi*, inquit, *primum apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo, toto orbe terrarum.* Ne longus ſim, idem docent Ambroſius, Epiphanius, Chryſoſtomus, Arnobius, Theodoretus, Euſebius Emiſſenus, Eucharius, & alii paſſim, apud Bellarminum lib. 1. de Miſſa, cap. 6.

9. Qui-

9. Quibus nunc credendum eſt? An paucis illi Nouatoribus, qui ex odio Romanæ Eccleſiæ, nouum illud commentum effinxerunt? An potius his, tot tantisq; patribus, qui ex inſtinctu Spiritus ſancti ſacrã Scripturam interpretati ſunt? His, ſine dubio. Sic enim ſuadet Eccleſiaſticus c. 8. 11. *Non te prætereat narratio ſeniorum. Ipſi enim didicerunt à Patribus ſuis, quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dabis reſponſum.*

10. Hinc iam facilè diſſolui poteſt altera quæſtio, quæ erat, in qua re Melchiſedech fuerit typus ſeu figura Chriſti? Nempe, in oblatione panis & vini. Sic explicant Patres citati. Et ratio eſt, quia ſi Chriſtus, vt Scriptura teſtatur, fuit verè Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedechi, & non ſecundùm ordinem Aaronis, neceſſe eſt, eum in ſacerdotio fuiſſe magis ſimilem Melchiſedecho, quàm Aaroni. Hæc autem ſimilitudo in eo conſiſtit, quod Chriſtus in vltima cœna, non obtulerit ſacrificium ex animalibus, vt Aaron, ſed ex pane & vino, vt Melchiſedech.

11. Duo obiici poſſunt. Vnum eſt quod

 Apo-

Apoſtolus Hebr. 7. multo aliter explicet illam ſimilitudinem, nulla facta mentione panis & vini. Alterum, quod Chriſtus in oblatione panis & vini, non magis fuerit ſimilis Melchiſedecho, quàm Aaroni: quia etiam Aaron obtulit panem & vinum, vt patet Exodi 29. 40. & Num. 28. 5. Reſpondeo. Similitudo inter Chriſtum & Melchiſedechum conſiſtit quidem in aliis etiam rebus, ſed potiſſimum in oblatione panis & vini. Hoc ſic oſtēdo. Conſiſtit primò in notatione nominis. Nam Melchiſedech idem eſt, quod Rex iuſtitiæ. At Chriſtus eſt verus rex iuſtitiæ, non ſolum, quia *iudicat populum in æquitate*, vt habetur Pſal. 71. 2. ſed etiam quia ex perfecta iuſtitia pro nobis Deo ſatisfecit. Secundò in notatione officii; Nam Melchiſedech fuit Rex Salem, id eſt, Rex pacis. Hoc optimè cōuenit Chriſto iuxta illud Eph. 2. 14. *Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum.* Et Col. 1. 20. *Pacificans per ſanguinem crucis, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt.* Tertiò in origine. Nā Melchiſedech introducitur *ſine patre & matre*, ad ſignificādam Chriſti diuinitatem & humanitatem, quia Chriſtus, vt

homo,

homo, non habuit patrẽ: vt Deus, non habuit matrem. Quartò, in duratione. Nam Melchiſedech introducitur *neq; initium dierum, neq; finem habens*: ac proinde repræſentat æternitatẽ ſacerdotii Chriſti, cui aliud ſacerdotium ſucceſſurum non eſt. In hac repræſentatione deficit ſacerdotium Aaronis, quod fuit temporale, & abrogatum per ſucceſſionem ſacerdotii Chriſtiani. Quintò, in oblatione. Nam Melchiſedech obtulit panem & vinum, & ſic fuit figura ſacrificii incruenti, ꝙ Chriſtus in vltima cœna inſtituit, & quod quotidie in Eccleſia repetitur. Aaron autẽ obtulit animalia occiſa, & ſic fuit figura ſacrificii cruenti, quod ſemel tantum in cruce oblatum eſt.

12. In his, inquam, omnibus conſiſtit figura ſeu ſimilitudo inter Melchiſedech & Chriſtum: ſed tamen, vt dixi, potiſſimum in oblatione panis & vini: quod ſic explico. Chriſtus in ſcriptura vocatur ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedechi, & nõ ſecundùm ordinem aliorũ ſacerdotũ. Ergo Melchiſedech, quatenus ſacerdos, habuit aliquid peculiare ac propriũ, in quo eſſet figura Chriſti, ꝙ non habuerint alii

Sacerdotes. Hoc autem potiſſimum eſt oblatio panis & vini. Nam reliqua, quæ habuit Mlechiſedech, vel non habuit, vt Sacerdos, vel certè non fuerunt illi propria ac peculiaria. Hoc patet ex dictis. Nam cætera, quæ habuit præter oblationem panis & vini, fuerunt hæc. Primò, quod vocatus ſit Rex Iuſtitiæ. Hoc nihil ad ſacerdotium. Secundò, quod fuerit Rex Salem, id eſt, pacis. Neque hoc, vt Sacerdos, ſed vt Rex habuit. Tertiò, quod introductus ſit ſine patre, ſine matre, ſine genealogia. Etiam Iob & Helias ſic introducti ſunt. Quartò, quod introductus ſit, neque initium, neque finem dierum habens. Et hoc Heliæ conuenit. Quid ergo proprium ac peculiare habuit, quod alii non habuerunt? Oblationem panis & vini. In hac ergo potiſſimum fuit typus ſeu figura Chriſti.

13. Dices: Si ita eſt, cur Apoſtolus hoc tacuit? Cur cum dixit Melchiſedechum fuiſſe figuram Chriſti in aliis rebus, præſertim in æternitate ſacerdotii, non adiecit, quod potiſſimum erat, fuiſſe etiam in oblatione panis & vini? Reſpondeo. Oportet

portet attendere ad ſcopum Apoſtoli in epiſtola ad Hebræos. Non voluit ex profeſſo explicare figuram & ſimilitudinem inter Chriſtum & Melchiſedechum (ſi enim hoc voluiſſet facere, ſine dubio dixiſſet, eam conſiſtere in oblatione panis & vini, ſicut omnes antiqui Patres dixerunt, qui de hac re ſcribunt) ſed voluit oſtendere excellentiam ſacerdotii Chriſti, ſupra Sacerdotes Aaronicos: Aut ſi generatim loquamur, excellentiam Chriſti ſupra Angelos, Moſen, & Sacerdotes Aaronicos. Hebræi enim, ad quos ſcribebat, magni faciebant Angelos, quorum miniſterio legem acceperant: Moſen, qui legem illis promulgauerat, Sacerdotes Aaronicos, qui in lege ordinati erant. At de Chriſto humiliter ſentiebant. Apoſtolus ergò, vt rectè eos inſtrueret, voluit ex profeſſo demonſtrare, Chriſtum, & Angelis, & Moſe, & Sacerdotibus Leuiticis excellentiorem eſſe. Itaque triplicem inſtituit comparationem. Primam inter Chriſtum & Angelos, cap. 1. 4. *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum,*
 Filius

Filius meus es tu, ego hodie genui te? Alteram inter Christvm & Moyſen, cap. 3. 3. *Amplioris enim gloriæ iſte præ Moſe dignus eſt habitus*. Et infra v. 5. *Moſes quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus: Chriſtus verò tanquam filius.* Tertiam inter Chriſtum & Sacerdotes Leuiticos c. 7. vbi ſic ratiocinatur: Melchiſedech fuit excellentior Aarone: ſed Chriſtus eſt Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech: Ergo ſacerdotium Chriſti eſt excellentius ſacerdotio Aaronico ſeu Leuitico. Maiorē probat tripliciter. Primo, quia Melchiſedech benedixit Abrahæ, & conſequenter Aaroni, qui erat in lūbis Abrahæ. Maior autem benedicit minori. Secundo, quia accepit decimas ab Abrahamo, & conſequenter ab Aarone. Tertio, quia nō legitur habuiſſe initium dierum ac finem.

14. Ex hoc diſcurſu facilè aduertis, Apoſtolum non aliud ex profeſſo egiſſe, quam vt oſtenderet ſacerdotium Chriſti præſtantius eſſe ſacerdotio Aaronis: ac proinde Hebręos, qui hactenus magnifecerant legem & ſacerdotium Moſaicum, deinceps debere pluris facere legē & ſacer-

cerdotium Chriſtianum. Vnde vlterius ſequitur, mirū non eſſe, ſi nullā fecerit mentionem oblationis panis & vini. Nō enim diſputabat de figura & ſimilitudine inter Chriſtum & Melchiſedech, vt dictum eſt, ſed de excellentia ſacerdotii Chriſti ſupra ſacerdotium Moſaicum. Ad hanc autem excellentiam declarandam nō opus erat confugere ad oblationem panis & vini, cū aliunde ſuppeterent ſat multa argumēta, quæ plus momēti habebant. Nam ex oblatione panis & vini videbat ſe nihil efficaciter probare poſſe. Dixiſſent enim Hebręi ſacrificia Moſaica, quæ conſtabant ex animalibus nō fuiſſe inferiora ſacrificio Melchiſedechi, quod conſtabat ex pane & vino: ac proinde ex hac parte, Melchiſedechum non fuiſſe Aarone excellentiorem.

15. Sat multa de prima obiectione. Supereſt altera, quæ erat talis: Oblatio panis & vini fuit etiam vſitata in ſacrificiis Aaronicis, & non tantum in ſacrificio Melchiſedechi: Ergo propter hanc oblationem non minus Aaron, quàm Melchiſedech, fuit figura CHRISTI. Reſpondeo. Quādo inſtituitur collatio inter ſacrificiū

Aaronis & Melchiſedechi, debet inſtitui inter principale & integrum ſacrificium vtriuſq;. Oblatio panis & vini erat principale & integrum ſacrificium Melchiſedechi, quia nihil aliud legitur obtuliſſe. At non erat principale & integrum ſacrificium Aaronis, ſed tantum particula, per modum annexi. Nam principale illius ſacrificium conſtabat ex animalibus. Hinc patet, quomodo Melchiſedech potius, quàm Aaron fuerit figura Chriſti in oblatione panis & vini. Nam ſicut Melchiſedech obtulit panem & vinum, ſine animalibus, ita Chriſtus in vltima cœna, obtulit ſuam carnem & ſanguinem ſub ſpecie panis & vini, ſine ſpecie aut oblatione animalium. Et hæc ſufficiant hoc loco de ſacrificio Melchiſedechi. Si quid amplius dicendum ſit, commodius fiet in tertio libello, vbi oſtendemus oblationem panis & vini in Nouo Teſtamento eſſe verum ſacrificium, quia figura illius oblationis, quæ præceſſit in Melchiſedecho, fuit verum ſacrificium.

CAPVT

CAPVT V.

DE SACRIFICIO ISAAC ET Iacob.

1. ISaac non niſi ſemel legitur ſacrificium obtuliſſe, idq; in Berſabee. De eo ſic ſcribit Moſes, Gen. 26. 23. *Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui: noli timere quia ego tecum ſum: Benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum propter ſeruum meum Abraham. Itaq; ædificauit ibi altare: & inuocato nomine Domini, extendit tabernaculum.* Ex quibus verbis conſtat primo, DEVM promiſiſſe Iſaaco ſuam protectionem, benedictionem & copioſam poſteritatem. 2. Iſaacum, vt pro tam liberali promiſſione gratum ſe oſtenderet, ædificaſſe altare, & ſacrificium obtuliſſe.

2. Iacob ſæpius legitur ſacrificaſſe. Primò in monte Galaad, Gen. 31. 53. Secundò, iuxta oppidum Sichem, Gen. 33. 20. Tertiò in Bethel, Gen. 35. 7. Quartò, in eodem loco, Gen. 35. 13. Quintò, ad puteum iuramenti, Gen. 46. 1.

3. Hæc omnia ſacrificia fuerunt Euchariſtica, pro diuerſis beneficiis à Deo acceptis. Iacob enim vt ſanctorum hominum mos eſt, quotieſcunque à Deo nouum aliquod beneficium accipiebat, ſtatim pro gratiarum actione offerebat illi ſacrificium. Igitur primum obtulit in monte Galaad, pro fęlici compoſitione litis, quę inter ipſum & Laban orta erat. Alterú prope Sichem, eo quod in itinere, rediens ex Meſopotamia Syriæ, euaſiſſet iram fratris ſui Eſau, quem valde metuebat. Tertium in Bethel, propter eandem cauſam. Quartum in Bethel, pro promiſſione futuri ſeminis & benedictionis à Deo facta. Quintum ad puteum iuramenti, eo quod intellexiſſet, filium ſuum Ioſeph, quem putarat eſſe mortuum, adhuc viuere, & dominari in Ægypto.

CAPVT VI.

DE SACRIFICIO IOB.

1. DE eo ſic legimus, Iob. 1. 4. *Ibant filii eius: & faciębant conuiuium per domos vnuſ-*

vnuſquiſque in die ſuo. Cumq́; in orbem tranſiſſent dies conuiuii, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos, conſurgensque diluculo, offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filii mei. Sic faciebat Iob cunctis diebus.

2. Ex quibus verbis tria colligimus. 1. Præparationẽ ante ſacrificium. 2. Ipſum ſacrificium. 3. Cauſam ſeu finem ſacrificii. Præparatio ſignificatur illis verbis: *Sanctificabat illos.* Porro ſicut triplex eſt ſacrificium, vt initio dixi, nempe, Legis Naturæ, Legis Moſaicæ, & Legis Gratiæ: ſic triplex ſanctificatio, quæ præcedit ſacrificium. Vna in lege Naturæ, de qua hic ſermo eſt. Altera in lege Moſaica, de qua intelligitur illud 1. Reg 16. 5. *Ad immolandum Domino veni: ſanctificamini, & venite mecum, vt immolem. Sanctificauit ergo Iſai & filios eius, & vocauit eos ad ſacrificium.* Tertia in lege Gratiæ ſeu Euangelii, de qua Apoſtolus 1. Corinth. 11. 28. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Prima ſanctificatio, qualis erat filiorum Iob, fiebat

iuxta

iuxta dictamen rectæ rationis. Altera, quæ erat Iudæorum, fiebat ex præſcripto legis Moſaicæ: Et conſiſtebat in ablutione veſtimentorum, & in abſtinentia ab immundis, & in abſtinentia à mulieribus, vt patet Exodi 19. 10. Leuitic. 22. 4. Et 1. Regum 21. 4. Tertia, quæ eſt Chriſtianorum, fit ex præſcripto Christi, & conſiſtit in diligenti examine conſcientiæ, & vera cordis contritione ac munditia, 1. Cor. 11. 28.

3. Sacrificium Iob deſignatur illis verbis: *Offerebat holocauſta pro ſingulis.* Nempe præmiſſa ſanctificatione. Cum autem habuerit ſeptem filios, & tres filias: quæſtio eſt, an obtulerit totidem holocauſta? Aliqui cum Gregorio putant, obtuliſſe tantum ſeptem pro ſeptem filiis: alii cum Cypriano, decem, pro ſeptem filiis & tribus filiabus. Finis autem, propter quem offerebat, ſignificatur iis verbis: *Nè forte peccauerint filii mei.* Erat ergo ſacrificium propitiatorium.

CAPVT

CAPVT VII.

DE AGNO PASCHALI.

1. Hoc ſacrificium Agni paſchalis à Deo inſtitutum eſt, paulo ante egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto: ac primo celebratum, pridie egreſſionis ad veſperam: cum mandato, vt poſtea ſingulis annis, primo menſæ anni, die 14. menſis ad veſperam, repeteretur. Quod an ſemper factum ſit, poſtea videbimus. Ad maiorem illius notitiam hæc breuiter examinanda ſunt. 1. Qualis debuerit eſſe Agnus. 2. An pro agno licuerit aliud animal immolare. 3. Quo tempore immolandus fuerit Agnus. 4. quo loco. 5. quo ritu. 6. quinam potuerint ex illo comedere. 7. In quem finem inſtitutum ſit hoc ſacrificium Agni. 8. quoties celebratum à Iudæis.

2. Eſt ergo prima quæſtio, qualis debuerit eſſe Agnus? Reſpondeo. Debuit habere tres conditiones. 1. vt eſſet maſculus. 2. vt anniculus, ſeu vnius tantum anni. 3. vt ſine macula, id eſt, ſanus & integer, non morbi-

morbidus aut vitioſus. Hoc patet ex illo Exodi 12. 3. *Decima die menſis huius tollat vnuſquisque agnum per familias & domos ſuas: Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus.* Quæ autem maculæ ſeu vitia arcerent quodcunque animal à ſacrificio, explicat Moſes Leuit. 22. 21. his verbis: *Homo, qui obtulerit victimam, tam de bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile ſit: Omnis macula non erit in eo. Si cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas aut ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini.*

3. Altera quæſtio eſt, an pro agno licuerit aliud animal immolare? Reſpondeo: Non licuit aliud immolare, niſi hœdum, qui ſimiliter debebat eſſe maſculus, anniculus, & ſine macula. Sic enim legimus Exodi 12. 5. *Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum.* Obiici poteſt illud Deute. 16. 2. *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo, de ouibus & de bobus.* Ergo præter agnum & hœdum, licebat etiam bouem aut vitulum immolare. Reſpondeo. Nomen *Phaſe*, dupliciter

ſumi

ſumi ſolet. Primò proprie ac ſtricte pro agno paſchali, qui immolabatur decimoquarto die menſis primi ad veſperam: Et hoc ſenſu, non licebat pro agnò immolare aliud animal, niſi hœdum, vt dictum eſt. Secundò, impropriè & latè, pro hoſtiis pacificis, quæ durante ſolennitate paſchali, offerebantur in diebus azymorum, qui ſequebantur veſperam & immolationem agni paſchalis. Huiuſmodi autem hoſtiæ poterant ſumi etiam ex bobus: Et hoc ſenſu intelligitur, quod allatum eſt ex Deuteron. Vide quæ ſcripta ſunt, Num. 28. 16. Vnde patet tam agnum paſchalem, quàm cæteras victimas illius ſolennitatis, vocari *Phaſe* in ſcriptura. Hinc facile explicatur illud Ioan. 18 28. *Erat autem mane, & ipſi non introibant in prætorium, vt non contaminarentur, ſed vt manducarẽt Paſcha.* Vbi per Paſcha non intelligitur agnus pachalis, quem Iudæi pridie ad veſperam comederant: ſed victimę pacificę, quę ſequentibus azymorum diebus comedi ſolent, nó tamen niſi à mũdis & purificatis.

4. Tertia quęſtio eſt, quo tempore immolãdus fuerit Agnus? Reſp. Die decimo

quarto

quarto mēſis primi ad veſperam. Sic enim præceperat Devs Exodi. 12.3 *Decima die tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.* Hoc præceptum, quoad poſteriorem partem, ſemper ſeruatum eſt. Nam Hebræi, non ſolum in Ægypto ante egreſſionem, ſed etiam poſtea in monte Sinai & alibi, ſolebant immolare agnum paſcalem die decimoquarto menſis primi ad veſperam. Excipio vnum caſum. Nam ſi eo die immundi eſſent, poterat differri vſque ad diem decimumquartum ſequentis menſis: quod aliquando etiam factum eſt. Poſterior pars difficultatem habet. Nam aliqui putant Iudęos nunquam, niſi in Ægypto, iuſſos fuiſſe, quærere agnum die decima, quem poſtea immolarent die decimaquarta ad veſperam: ſed vnicuique liberum fuiſſe, vt quæreret, quo die vellet. Ita Abulenſis in cap. 12. Exodi. quæſt. 4. Ribera lib. 5. de templo cap. 3. & nonulli alii. Et duplex illorum ratio eſt. Vna, quia poſtea, quotieſcunque fit mentio immolatio-

lationis agni, nunquam repetitur illa pars præcepti de die decimo, quo debebat quæri agnus, ſed ſolum altera pars de die decimoquarto, quo debebat immolari. Ergo ſignum eſt, quod illa pars de die decimo non obligauerit niſi in Ægypto. Altera, quia erant legitimæ cauſæ, cur in Ægypto debuerint agnum prius quærere & præparare, quam veniret dies Immolationis: quæ tamen cauſæ poſtea locum non habuerunt. Erant autem hæ. 1. quia ſciebant ſe poſt paucos dies egreſſuros eſſe ex Ægypto, & ideo erant valde occupati circa ea paranda, quæ ad futuram profectionem putabantur eſſe neceſſaria. Ne ergo propter hanc occupationem obliuiſcerentur agni Paſchalis, iuſſi ſunt tempeſtiuè illum quærere & præparare. 2. vt tanto plus temporis haberent ad explorandū, an agnus eſſet talis, qualis ex præſcripto Dei requirebatur, nempe anniculus, maſculus, ſine macula. 3. vt illis diebus, quibus Agnus aſſeruabatur, ex ipſius aſpectu & balatu, facilius cogitarent de futura liberatione ex Ægypto.

5. Neutra ratio videtur conuincere. Non prior, quia etiam poſtea, quotieſcunque fit mentio immolationis Agni, nunquam repetitur illa pars præcepti, quod deberet comedi cum capite, pedibus & inteſtinis. Et tamen ita fieri oportebat. Nec poſterior, quia illæ tres cauſæ non magnopere vrgent. Imo prima & tertia non cohærent inter ſe. Nam ſi in futuram profectionem ita intenti erant Iſraelitæ, vt periculum eſſet, ne obliuiſcerentur agni paſchalis: quid neceſſe fuit, vt ex aſpectu & balatu agni reducerentur in recordationem futuræ profectionis? Secunda nihil efficit. Cur enim in Aegypto indigebant certis diebus ad explorandum, an agnus eſſet anniculus, maſculus, & ſine macula: ſi poſtea non indigebant? An minus cauti & ſolertes erant in Aegypto, quam extra Aegyptum? Non video cur id aſſeramus.

6. Quarta quæſtio eſt, quo loco immolandus fuerit agnus paſchalis? Reſpondeo. Diſtinguenda ſunt quatuor tempora Primum egreſſionis ex Aegypto. Secundum peregrinationis in deſerto. Tertium, ingreſſus

ingreſſus in iudæam: Quartum habitationis in Iudæa. Igitur cum adhuc in Aegypto eſſent Hebræi, ſinguli patres familias in ſua domo iubebantur immolare & comedere agnum. Exodi.12. At tempore peregrinationis, immolarunt & comederunt in deſerto Sinai, Num.9.1. Porro in ingreſſu in Iudæam, poſt tranſitum Iordanis, in campeſtribus Iericchò, Ioſue.5.10. Denique tempore habitationis in Iudæa, nuſquam licebat id facere, niſi in illo loco vbi eſſet tabernaculum, iuxta illud Deuter. 16. 5. *Non poteris immolare Phaſe in qualibet vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi: ſed in in loco, quem elegerit dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum quando egreſſus es de Ægypto.* Locus autem, in quo habitauit nomen domini fuit variis temporibus varius. 1. Galgala. 2. Silo.3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Ieruſalem ædificato templo Salomonis. Et hæc cauſa eſt, cur ſæpe in ſacris literis fiat mentio eorum, qui tempore Paſchali Hieroſolymam aſcendebant, vt. 2. Paralip.30.1.Luc.2.41.& alibi.

& agnus paſcalis, ſacrificii Euchariſtiæ. Sicut ergo in nouo Teſtamento nemo poteſt eſſe particeps ſacrificii Euchariſtiæ, niſi ſit baptizatus: ita in veteri Teſtamento nemo poterat edere de agno Paſchali, niſi eſſet circuncíſus. Sed, an omnes circuncíſi poterant? Certum eſt, immundos non potuiſſe. Vnde, ſi qui vel Iudæi, vel alienigenæ circuncíſi, eo die, quo ordinarie immolabatur agnus Paſchalis, immundi fuiſſent, debebant prius mundari, & expectare vſque ad diem decimum quartũ ſequentis menſis, ſicut factum eſt, Num. 9 6. & 2. Paralip. 30. 15.

9. Septima quæſtio eſt, in quem finem inſtitutum fuerit hoc ſacrificium Agni? Reſpondeo, In duplicem finem. Primò, in memoriam illius beneficii, quod Iudæi conſecuti ſunt ea nocte, quæ ſecuta eſt immolationem agni paſcalis in Ægypto. Tunc enim DEVS percuſſit omnia primogenita Ægypti, intactis primogenitis Iudæorum: & liberauit Iudæos à ſeruitute Pharaonis. Secundo, in typum & figuram Chriſti, qui tanquam agnus innocens immolandus & occidendus erat pro huma-

Tertio, ſicut agnus immolabatur à tota multitudine populi Iſraelitici; ſic Chriſtus morti addictus eſt, clamante tota Iudæorum multitudine, *Crucifige, Crucifige.* Quarto, ſicut agnus erat maſculus, anniculus & ſine macula: ſic Chriſtus in patiendo fortis in flore ætatis, & ſine vllo peccato. Quinto, ſicut os non confringebatur in Agno; ſic Chriſti crura in cruce non ſunt fracta; quam figuram expreſſit Euangeliſta Ioann. 19. 33. Sexto, ſicut pro agno poterat hœdus ſubrogari: ſic CHRISTVS, tametſi agnus eſſet, tamen inter iniquos, id eſt, inter hœdos reputatus eſt. Et ſicut hœdus ſolet eſſe victima pro peccatis: ſic Chriſtus pro peccatis totius mundi oblatus eſt. Hinc etiam Iacob patriarcha, hœdinis pellibus obuolutus fuit, vt Chriſtum præfiguraret. Poſterior figura conſiſtit in his. Primo, ſicut agnus fuit comeſtus à Iudæis: ſic Chriſtus in Euchariſtia comeditur à Chriſtianis. Secundo, ſicut ille à ſolis Iudæis & circunciſis & in ſola ciuitate Ieruſalem: ita hic à ſolis Chriſtianis & baptizatis, & in ſola Eccleſia. Tertio, ſicut ille aſſatus igne cor-

 porali

porali:ita hic afflatus igne charitatis. Quarto, ſicut ille cum azymis panibus & lactucis agreſtibus:ita hic cum magna puritate & dolore de peccatis. Quinto, ſicut ille cum capite, pedibus, & inteſtinis:ita hic cum diuinitate & humanitate, latente ſub ſpecie panis & vini. Denique ſicut ille à Iudæis ſuccinctis & peregrinantibus ad terram promiſſionis :ita hic à Chriſtianis, properantibus ad cœleſtem patriam.

10. Octaua quæſtio eſt, quoties à Iudæis celebratum ſit Paſcha? Reſpondeo. Conſtat ex ſcriptura, & ſæpe celebratum, & ſæpe omiſſum eſſe. Ac primo celebratum eſt in egreſſu ex Ægypto, Exodi 12.28. Secundo, in deſerto Sinai, anno ſecundo egreſſionis, Num.9.1. Tertio in campeſtribus Iericho, Ioſue 5.10. Quarto in Ieruſalem ſub Ezechia Rege. 2. Paralip.30.1. Quinto, in Ieruſalem ſub Ioſia rege 4. Reg. 23.21. & 2. Paralip. 35.1. Sexto, poſt reditũ ex captiuitate Babylonica in Ieruſalem, 1. Esdræ.6.19. Septimo, tempore Chriti & Apoſtolorum. Matt. 26.17. Omiſſum autem eſt primo, toto tempore peregrinationis, exceptis duobus primis annis. Nam primo

primo anno celebratum eſt in Ægypto: ſecundo in deſerto ſinai, vt dictum eſt. Ab eo tempore, per 38. annos, vſque ad tranſitum Iordanis, omiſſum eſt. Non enim Iudæi, qui tranſibant Iordanem, erant circuncisi, ac proinde non poterant celebrare Paſcha. Vnde Ioſue, cum vellet poſt tranſitum Iordanis in Galgala, ſeu in campeſtribus Iericho, renouare immolationē agni: prius mandauit omnes circuncidi, Ioſue 5. 2. Deinde tempore Regum, ſæpe omiſſum eſt. Vnde Ezechias & Ioſias hortati ſunt populum, vt omnes venirent Hieroſolymam, & ibi iuxta legem celebrarent Phaſe. 4. Reg. 13. 21. & 2. Paralyp. 30. 1. Denique intermiſſum eſt tempore captiuitatis Babylonicæ. Vnde poſt captiuitatem, cum Iudæi rediiſſent Ieroſolymam, cœperunt iterum immolare, vt patet 1. Eſdræ 6. 19. Atque hæc ex ſcripturis dicta ſufficiant.

CAPVT VIII.

AN IN SVPRADICTIS SACRIFICIIS opus fuerit Sacerdote.

1. Omnino opus fuit. Nam generatim loquendo, ſacrificium & ſacerdotium ita connexa ſunt, vt ſacrificium ab alio, quam à ſacerdote, legitimè offerri non poſſit. Hoc ſignificat Apoſtolus Hebr. 5.1. cum ait: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia.* Et ratio eſt, quia ſacrificium eſt præſtantiſſimus cultus externus, quo Deus ac hominibus colitur: Ergo æquum eſt, vt non quiuis de populo, ſed aliquis ſelectus, & ad hoc peculiariter deputatus, tam ſuo quàm aliorum nomine, ſacrificium offerat. Et hoc eſt quod ait Apoſtolus: *aſſumptus ex hominibus*, id eſt, ſpeciatim electus ac deputatus, *pro hominibus conſtituitur: vt offerat ſacrificia.* Hinc Ozias Rex, cum electus et aſſumptus non eſſet ad ſacrificandum, & tamen ſacrificantis officium vſurparet, à Deo

à Deo punitus eſt, 2. paralip. 26.18. Et Saul eandem ob cauſam à Deo reiectus & regno priuatus eſt, 1. Reg. 13.13.

3. At quinam in ſtatu legis naturæ fuerunt ſacerdotes? Si ſpectes ſacrificium Agni Paſchalis, omnes Patresfamilias poterant illud legitimè offerre; ac proinde reſpectu illius ſacrificii erant veri ſacerdotes. Hoc patet ex iis, quæ capite præcedenti dicta ſunt. Si ſpectes alia ſacrificia, quæ in illo ſtatu offerebantur, multi exiſtimant, à Primogenitis, tanquam ordinariis ſacerdotibus, offerri conſueuiſſe, Quod tamen nolim ita generatim accipi, quaſi ſoli primogeniti officio ſacerdotali functi ſint. Etiam alios, qui primogeniti non erant, aliquando functos eſſe conſtat, vt Abelem & Abrahamum. Igitur hæc regula ſeruanda eſt, aut primogenitos, aut patresfamilias, aut eos etiam, qui peculiari Dei inſtinctu, ad hoc deputati erant ſolitos fuiſſe ſacrificium offerre.

LIBER

LIBER SECVNDVS, DE SACRIFICIIS MOSAICIS.

Sacrificia legis Moſaicæ, tripliciter diuidi poſſũt. Primo, ratione materiæ. Secundo, ratione formæ & finis. Tertio, ratione temporis. Ratione materiæ, diuiduntur in victimas, immolationes & libamenta, Ratione formæ ac finis, in holocauſta, hoſtias pacificas, & hoſtias pro peccato. Ratione temporis, in iuge ſacrificium, quod quotidie: & in alia ſacrificia, quæ in certis ſolennitatibus offerebantur. De his hoc ordine dicendum eſt,

1. De victimis, immolationibus & libaminibus.
2. De holocauſtis, hoſtiis pacificis, & hoſtiis pro peccato.
3. De iugi ſacrificio.
4. De aliis aliarum ſolennitatum ſacrificiis.
5. Addam aliquid de igne, quo vtebantur ſacerdotes in ſacrificiis.

CAPVT I.

DE VICTIMIS, IMMOLATIONIBVS, & libamentis.

1. Igitur ratione materiæ, triplicia erant ſacrificia Moſaica. 1. Victimæ ſeu hoſtiæ. 2. Immolationes. 3. Libamenta. Erat enim triplex materia à Deo deſignata, quæ in Iudæorum ſacrificiis offerri poterat ac debebat. Primo, animalia, vt oues, capræ, hœdi, boues, vituli, columbæ, paſſeres, turtures. Secundo, Fructus terræ, vt panis, ſimila, ſal, thus, manipulus ſpicarum virentium, & triticum. Tertio, Liquores, vt ſanguis, vinum, oleum, aqua. Nec aliquid his amplius. Cum ergo fiebat ſacrificium ex animalibus, vocabatur *hoſtia* ſeu

victima.

id factum ſit: de quibus videri poteſt D. Thomas in 1.2.quæſt.102.& 103.

CAPVT I.

DE HOLOCAVSTO, SACRIFICIO PRO peccato, & hoſtia pacifica.

1. Ratione formæ ac finis, erat etiam triplex ſacrificium in lege Moſaica. 1. Holocauſtum. 2. Sacrificium pro peccato. 3. Hoſtia pacifica. Vide D. Thomam 1.2. quæſt. 102. artic. 2. ad 8.

2. Holocauſtum erat ſacrificium perfectiſſimum, quia in eo tota res oblata cõburebatur, & in fumum reſoluta, ſurſum ad Deum aſcendebat, ita vt nihil inde cederet in vſum humanum: Per hoc enim perfectiſſimè ſignificabatur, omnia eſſe ipſius Dei, & omnia ad ipſius honorem referenda. Et in hunc finem erat potiſſimum inſtitutum hoc genus ſacrificii: tametſi interdum etiam pro peccato populi & Sacerdotum offerri poterat.

3. Sacrificium pro peccato, partim cremabatur, partĩ cedebat in vſũ ſacerdotũ, qui in

qui in atrio templi ex eo veſcebantur. Per hoc ſignificabatur (vt notat D. Thomas) quod expiatio peccatorum fiat quidẽ à Deo, ſed ꝑ miniſterium ſacerdotum. Solet autem offerri, pro peccatis quibusdam externis, & pro peccatis commiſſis per ignorantiam vel negligentiam circa ceremonias legis, Leuit. 4. & 5. Item pro peccato furti, periurii, calumniæ, Leuit. 6 & 7. Porro ſicut diuerſa erant peccata, & diuerſæ perſonæ, quæ peccabant: ita etiam diuerſa erant ſacrificia pro peccato. Aliud enim offerebatur pro periurio, aliud pro aliis peccatis. Similiter, aliud pro Pontifice, aliud pro Rege, aliud pro Synagoga, aliud pro priuatis hominibus.

4. Hoſtia pacifica poterat ex duplici titulo offerri. 1. In gratiarum actionem pro beneficiis à Deo acceptis. 2. Ad noua beneficia à Deo impetranda. Diuidebatur autem in tres partes: quarum vna comburebatur ad honorem Dei: altera cedebat in vſum Sacerdotum: tertia in vſum offerentium. Per hoc ſignificabatur, quod ſalus hominis procedat à Deo, per directionem Sacerdotum, & co-

opera-

operationem illius; qui ſaluatur.

5. Ab hac diuiſione, quæ iam explicata eſt, parum differt illa, qua ſacrificium diuiditur in Latreuticum; Euchariſticum; Impetratorium, & Propitiatorium. *Latreuticum* dicitur; quod ſolum fit ad Deum colendum; teſtando eius principatum; & noſtram ſeruitutem ſeu ſubiectionem. Hoc potiſſimum fit holocauſto. *Euchariſticum* dicitur; quod fit in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis. *Impetratorium*, pro beneficiis accipiendis. Vtrumque in Veteri lege dicebatur hoſtia pacifica. *Propitiatorium* eſt; quod offertur pro peccatis; & pro peccatorum pœnis ac flagellis auertendis. Hoc idem eſt, quod ſacrificum pro peccato.

6. Adhuc tria notanda ſunt ex D. Thoma, quæſt. 102. art. 3. ad 8. & 10. Vnum eſt, quod ſi conferamus hæc ſacrificia Moſaica inter ſe; ratione ſanctitatis & præſtantiæ: primum locum obtineat Holocauſtum: Secundum; Hoſtia pro peccato: Tertium, Hoſtia pacifica pro beneficio accepto: Quartum; Hoſtia pacifica pro beneficio accipiendo. Ratio eſt, quia hæc

ſacrificia inſtituta ſunt ad cultum & honorem Dei: Ergo quo maior vel minor eſt obligatio colendi Deum, eo maior vel minor dignitas eſt ſacrificii, quo illum colimus. Obligamur autẽ hoc ordine. 1. Propter infinitam ipſius maieſtatem. 2. Propter offenſam in ipſum cõmiſſam. 3. Propter accepta beneficia. 4 Propter ſperata beneficia. Ergo iuxta hunc ordinem, Primo loco cenſeri debet Holocauſtum: Secundo, hoſtia pro peccato: Tertio, Hoſtia pacifica pro beneficio accepto: Quarto, Hoſtia pacifica pro beneficio accipiendo Idem ordo dignitatis colligi poteſt ex parte ipſius ſacrificii. Nam holocauſtum totũ comburebatur in honorem Dei, cætera non item. Ergo ex hac parte cæteris erat præſtantius. Hoſtia pro peccato partim cremabatur ad honorem Dei, partim comedebatur: ſed à ſolis ſacerdotibus, non à populo, & in ſolo atrio, nõ alibi: & ipſo die ſacrificii, non alio. Hoſtia pacifica pro beneficio accepto, partim cremabatur ad honorem Dei in quo erat par Hoſtiæ pro peccato: partim comedebatur, non tamen à ſolis Sacerdotibus, ſed etiam à popu-

populo: nec in ſolo atrio, ſed vbique in Ieruſalem: & in hoc erat inferior. Hoſtia pacifica pro impetrando beneficio, poterat comedi, non ſolum à populo, & extra atrium, ſed etiam extra diem ſacrificii. Poterat enim conſeruari in ſequentem diem, & in hoc erat infra ſanctitatem Hoſtiæ pro beneficio accepto.

7. Alterum eſt, quod tametſi carnes victimarum ſæpè venirent in vſum Sacerdotum & populi, vt iam dictum eſt: nunquam tamen ſanguis, aut adeps. Nam ſanguis effundebatur ad crepidinem altaris in honorem DEI: adeps verò adurebatur igne. Huius rei varias aſſignat cauſas Diuus Thomas. Duæ videntur eſſe præcipuæ. Vna, vt Iudæi haberent typum ſeu figuram futuræ effuſionis ſanguinis CHRISTI in ara crucis, & feruentis illius charitatis, qua ſe obtulit DEO pro nobis. Altera, vt hac ratione diſcernerentur ab idololatris, qui comedebant adipes, & bibebant de ſanguine victimarum, vt colligitur ex illo Deuteron. 32 37, *Vbi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? de quorũ victimis*

comedebant adipes, & bibebant vinum libaminũ. Quanquam iam multo ante, etiam in lege Naturæ, prohibitum erat fidelibus, vt non ſumerent ſanguinem animalium, ne quidem extra ſacrificium, vt patet, Gen. 9. 4. *Carnem cum ſanguine nõ comedetis.* Quod etiam multo poſt ab Apoſtolis fuit renouatum in Concilio Apoſtolorum, Act. 15. 29. *vt abſtineatis ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato.*

8. Tertium eſt, quod tametſi pro diuerſitate peccatorum, diuerſa fuerint inſtituta ſacrificia, vt etiam dictum eſt: non tamen ſeruabatur illa proportio, vt quo maius eſſet peccatum, eo præſtantior eſſet res oblata in ſacrificio: ſed contra potius, quo maius eſſet peccatum, eo vilior ſpecies animalis offerebatur, vt ex Rabbi Moſe notauit D. Thomas. Nam capra, quod eſt viliſſimum animal, offerebatur pro idololatria, quod eſt grauiſſimum peccatum. Pro ignorantia verò Sacerdotis, offerebatur vitulus, pro negligentia principis, Hircus, Leuit. 4. & ſequentibus.

CA-

CAPVT III.

DE IVGI SACRIFICIO, QVOD quotidie offerebatur.

1. IVdæi ex præcepto diuino, iubebantur quotidie offerre duos agnos anniculos & immaculatos in holocauſtum: alterum mane, & alterum veſpere: Et cũ iis ſimilam conſperſam oleo, & vinum pro libamine. Hæc autem oblatio vocabatur iuge ſacrificium, vel holocauſtum ſempiternum, quia quotidie fiebat, & nunquam intermittebatur. Sic enim legimus Exodi 29.38. *Hoc eſt, quod facies in altari: agnos anniculos duos per ſingulos dies iugiter, vnum agnum mane, & alterum veſpere, decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum eiuſdem menſuræ in agno vno. Alterum verò agnum offeres ad veſperam iuxta ritum matutinæ oblationis, & iuxta ea, quæ diximus, in odorem ſuauitatis. Sacrificium eſt Domino oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, vbi conſtituam, vt loquar ad te.* Et Num. 28.3.

 Hæc

Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocauſtum ſempiternum: vnum offeretis mane, & alterum ad veſperum.

2. Hoc iuge ſacrificium veteris Teſtamenti, fuit figura ſacrificii Miſſæ in nouo Teſtamento. Primo, ratione rei oblatæ. Nam ſicut in illo offerebatur agnus immaculatus: ita in hoc offertur Chriſtus, qui eſt agnus ſine macula, Ioan. 1. 29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Secundo, ratione loci. Sicut ille offerebatur in tabernaculo, ita hic in Eccleſia. Tertio, ratione durationis: Sicut ille offerebatur quotidie, ita Chriſtus offertur quotidie. Vnde etiam apud Daniel. cap. 12. 11. vocatur iuge ſacrificium. Quartò, ratione determinationis temporis. Sicut ille offerebatur mane & veſpere, ita Chriſtus à principio mundi vſque ad finem, Apoc. 13. 8. *Agnus, qui occiſus eſt ab origine mundi:* non quidem reipſa, ſed per energiam. Quintò, ratione adiuncti. Sicut ille offerebatur cum ſimila & vino: ita Chriſtus quotidie offertur ſub ſpecie panis & vini.

CA-

CAPVT IV.

DE ALIIS ALIARVM SOLENnitatum ſacrificiis.

1. PRæter iuge ſacrificium, quod quotidie offerebatur, erant alia ſacrificia, quæ in certis anni ſolennitatibus offerri debebant ex præſcripto legis. Prius ergo dicam de ſolennitatibus. Tum de earum ſacrificiis. Erāt autem octo ſolennitates apud Iudæos. 1. Sabbatum in memoriam creationis mundi. 2. Neomenia, ſeu initium menſis Lunaris, pro beneficio diuinæ gubernationis. Nam in principio menſis Lunaris, ſeu in Nouilunio, magis apparet diuina gubernatio in hiſce inferioribus, quia tunc eſt magna mixtorum corporum mutatio. 3. Paſcha in memoriam liberationis Iudęorum. Cui annexa erat ſolennitas azymorum, quæ poſtridie Paſchæ incipiebat in memoriam egreſſionis ex Ægypto. 4. Pētecoſte, ſeu ſolennitas hebdomadarū, in memoriam legis datę in monte Sinai. Lex enim data eſt

quinquageſimo die, ſeu poſt expletionem ſeptem hebdomadarum à feſto Paſchæ. 5. Feſtum Tubarum, in memoriam Iſaac liberati. Cum enim Abraham vellet illum immolare, inuenit arietem inter vepres hærentem cornibus, quem ipſius loco immolauit. Hebræi, vt illius facti memoriam retinerent, ſoliti erant tubis corneis clangere: ideoq; feſtum tubarum, vel feſtum cornu appellatum eſt. 6. Feſtum Expiationis, in memoriam illius beneficii, quo Deus, ad interceſſionem Moſis, propitiatus eſt peccato populi, vitulum adorantis. 7. Scenopegia, ſeu feſtum Tabernaculorum, in memoriam illius beneficii, quo Deus voluit Iudæos habitare in Tabernaculis, cum egreſſi ex Ægypto, verſarentur in ſolitudine. Hoc feſtum fuit ſolenne apud Iudæos. Tunc enim, ſicut & in feſto Paſchæ & Pentecoſtes, omnes maſculini ſexus iubebantur venire in Ieruſalem, iuxta illud Deut. 16. 16. *Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei ſui in loco, quem elegerit: in ſolennitate azymorum, in ſolennitate hebdomadarum, & in ſolennitate taber-*

tabernaculorum. 8. Feſtum Cœtus atq; Collectæ, in quo (vt notat D. Thomas in 1. 2. q. 102. art. 4. ad 10.) colligebantur à populo ea, quæ erant neceſſaria ad expenſas diuini cultus, & ſignificabatur adunatio populi, & pax præſtita in terra promiſſionis.

2. Vbi obiter notandum eſt, quatuor poſteriora feſta, id eſt, feſtum tubarum, expiationis, tabernaculorum, & cætus, incidiſſe in menſem ſeptimum anni. Nam ſicut dies ſeptimus, ita menſis ſeptimus, & ſimiliter annus ſeptimus apud Iudæos erat in honore. Et quidem primus dies ſeptimi menſis habebat duo feſta, alterum Neomeniæ, quod erat illi commune cum aliis menſibus: alterum tubarum, quod erat illi peculiare. Decimo die erat feſtum Expiationis: decimoquinto incipiebat Scenopegia, ſeu feſtum Tabernaculorũ, & durabat per ſeptem dies ſequentes. Vigeſimo ſecundo die, erat feſtum cætus atque Collectæ.

3. Hæc ſufficiant de feſtis. Nunc de ſacrificiis dicendum eſt. Ac primò, Sacrificium Sabbati, deſcribitur Num. 28. 9. his

verbis: *Die autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, & liba quæ rite funduntur per ſingula Sabbata in holocauſtum ſempiternum.*

4. Sacrificium Neomeniæ, ibidem, v. 11. *In Calendis autem offeretis holocauſtum Domino vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos ſeptem immaculatos, & tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingulos vitulos: & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos arietes: & decimam decimæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per agnos ſingulos. Holocauſtum ſuauiſſimi odoris atque incenſi eſt Domino. Libamenta autem vini, quæ per ſingulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt. Media pars hin per ſingulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocauſtum per omnes menſes, qui ſibi anno vertente ſuccedunt. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis.*

5. Sacrificium Paſchæ & azymorum, ibidem, verſ. 16. *Menſe autem primo, quartadecima die menſis, Phaſe Domini erit, & quintadecima die ſolennitas. Septem diebus veſcentur azymis. Quarum dies prima venerabilis & ſancta*

ſancta erit: omne opus ſeruile non facietis in ea, offeretiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem: & ſacrificia ſingulorum ex ſimila, quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vitulos, & duas decimas per arietem, & decimam decimæ per agnos ſingulos, id eſt, per ſeptem agnos. Et hircum pro peccato vnum, vt expietur pro vobis, præter holocauſtum matutinum, quod ſemper offeretis. Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fomitem ignis, & in odorem ſuauiſſimum Domino, qui ſurget de holocauſto, & de libationibus ſingulorum, &c. Nota, hoc loco, non tam deſcribi ſacrificium paſchæ, ſeu Agni paſchalis, de quo ſupra ſatis actum eſt, quam dierum azymorum, qui proximè ſequuntur diem paſchæ.

6. Sacrificium Pentecoſtes, Leuit. 23. 15. *Numerabitis ergo ſeptem hebdomadas plenas, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium nouum Domino ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini. Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos immaculatos anniculos, & vitulum*

de ar-

de armento vnum, & arietes duos, & erunt in holocauſtum cum libamentis ſuis, in odorem ſuauiſſimum Domino. Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hoſtias pacificorum. Cumque eleuauerit eos Sacerdos, cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in vſum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque ſanctiſſimum.

7. Sacrificium feſti Tubarum, Leu. 23. 24. *Menſe ſeptimo, prima die menſis, erit vobis Sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & offeretis holocauſtum Domino.* Quale autem debeat eſſe hoc holocauſtum, diſertè explicatur, Num. 29. 1. *Menſis ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis. Omne opus ſeruile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt & tubarum. Offeretisq; holocauſtum in odorem ſuauiſſimum Domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem: & in ſacrificiis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem, vnam decimam per agnum, qui ſimul ſunt agni ſeptem. Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi, præter holocauſtum Calendarum cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum libationibus ſolitis.*

litis. Vbi nota, in feſto Tubarum, tria fuiſſe ſacrificia offerenda. Vnum ratione feſti Tubarum. Alterum, ratione Neomeniæ. Tertium, iuge ſacrificium, quod quotidie offerebatur. Et hoc ſignificat Scriptura, cum dicit, *præter holocauſtum calendarum, & holocauſtum ſempiternum:* quaſi dicat, præter illa duo ſacrificia, offeretis etiam illud tertium, quod iam præſcripſi.

8. Sacrificium feſti Expiationis, Leuit. 23. 27. *Decimo die menſis ſeptimi, dies Expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: affligetisque animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino.* Hoc holocauſtum deſcribitur Numer. 29. 7. his verbis: *Decima dies menſis ſeptimi erit vobis ſancta, offeretisque holocauſtum Domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem: Et in ſacrificiis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decimæ per agnos ſingulos; qui ſunt ſimul agni ſeptem: Et hircum pro peccato, abſque his, quæ offerri pro delicto ſolent in expiationem, & holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio & libaminibus eorum.*

rum. Vbi iterum nota, præter hircum pro peccato, debuiſſe offerri, primo, vitulum, cuius ſanguis inferebatur in ſanctuarium: ſecundo, hircum alium, ſuper quem Sacerdos confitebatur peccata populi, & ſic emittebatur in deſertum, Leuit. 16. Tertio, iuge ſacrificium. Vide Lyranum in cap. 19. Numerorum.

9. Sacrificium Scenopegiæ, ſeu Tabernaculorum, Leuit. 23. 34. *A quintodecimo die menſis ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino. Septem diebus offeretis holocauſta Domino.* Hæc holocauſta ſeptem dierum ſigillatim exprimuntur. Numer. 29. 13. his verbis: *Primo die offeretis vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: & in libamentis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, duas decimas arietibus duobus, & decimam decimæ agnis ſingulis: Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, & ſacrificio & libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, &c. Die tertio, vitulos vndecim, &c.* Et ſic deinceps. Hoc ſolũ aduerte, quod illis ſeptem diebus, omnia ſacrificia ſint eadem, excepto nume-

numero vitulorum. Nam primo die offerebantur tredecim vituli: ſecundo, duodecim: tertio, vndecim: quarto, decem: quinto, nouem: ſexto, octo: ſeptimo, ſeptem. Singulis autem diebus, duo arietes, quatuordecim agni, hircus pro peccato, & iuge ſacrificium.

10. Sacrificiũ Cætus atq; Collectæ, quod tranſactis ſeptem diebus Tabernaculorũ, celebrabatur octauo die, deſcribitur, Leu. 23.36. *Dies quoq; octauus erit celeberrimus, & offeretis holocauſtũ Domino: Eſt enim Cætus atq; Collecta.* Et Num. 29.35. *Die octauo, offeretis vitulum vnum, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem: ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis: Et hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & libamine.* Sequitur communis clauſula: *Hæc offeretis Domino in ſolennitatibus veſtris: præter vota & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.* Vnde cõſtat, generatim loquendo, duplicia fuiſſe ſacrificia: quædam neceſſaria ex præſcripto legis: alia ſpõtanea ex arbitrio & deuotione offerentium. De prioribus quæ fiebant in ſolennitatibus, dictum eſt hactenus. De

poſte-

poſterioribus nihil neceſſe dicere in particulari; quia parum ad noſtrum inſtitutum.

CAPVT V.

DE IGNE, QVO VTEBANTVR Sacerdotes in Sacrificiis.

1. Quinque certa ſunt ex Scripturis: Primum eſt, ignem quendam à Deo cœlitùs datum eſſe, qui conſumpſit primum ſacrificium, quod obtulit Aaron in deſerto, poſtquam Sacerdos à Moſe conſecratus eſt; quod contigit anno ſecundo egreſſionis filiorum Iſrael ex Ægypto. Sic enim legimus Leuit. 9. 24. *Apparuit gloria Domini omni multitudini: Et ecce egreſſus ignis à Domino, deuorauit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper altaria. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudauerunt Dominum, ruentes in facies ſuas.*

2. Alterum eſt, hunc ignem debuiſſe perpetuo nutriri & conſeruari à Sacerdotibus, ne vnquam in altari deficeret. Leu. 6. 12.

6.12. *Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos, ſubijciens ligna mane per ſingulos dies.* Et infra: *Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.*

3. Tertium eſt, non alio, quam iſto igne potuiſſe vti Sacerdotes d ſacrificia. Hoc inde conſtat, quia Nabad & Abiu, filii Aaronis, à Deo puniti ſunt, quod alieno igne vſi eſſent. Leuit. 10. 1. *Arreptiſque Nabad & Abiu filii Aaron, thuribulis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. Egreſſuſque ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt coram Domino.* Vide D. Auguſtinum in quæſtionibus ſuper Leuiticum, q. 31.

4. Quartum eſt, hunc ignem à ſecundo anno egreſſionis ex Ægypto, quo cælitus à Deo datus eſt, perpetuo conſeruatum fuiſſe in altari Tabernaculi, vſque ad tempus captiuitatis Babylonicæ, quo & templum incenſum eſt, & Iudæi in Babylonem abducti ſunt. Tunc enim in quodã puteo à Sacerdotibus abſcõſus eſt. 2. Machab. 1. 19. *Cum in Perſidem ducerentur Patres noſtri, Sacerdotes, qui tunc cultore*

tores Dei erant, acceptum ignem de altari, occultè abſconderunt in valle, vbi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita vt omnibus ignotus eſſet locus. Hinc ſequitur, ignem illum, in toto tempore, quod præceſſit captiuitatem, toties mutaſſe locum, quoties tabernaculum cum altari de loco in locum tranſlatum eſt. Fuit ergo per 39. annos in ſolitudine. Poſtea cum Filii Iſraeli transito Iordane, veniſſent in terram promiſſionis, fuit ſucceſſiuè in variis locis. 1. in Galgala. 2. in Silo. 3. in Nobe. 4 in Gabaon. 5. in Ieruſalem, ædificato iam Salomonis templo. Ibique manſit vſque ad captiuitatem, vt dictum eſt.

5. Quintum eſt, eundem ignem, poſt ſolutam captiuitatem, iubente Nehemia, quæſitū fuiſſe à nepotibus eorum Sacerdotum, qui illum in puteo abſconderant; nec tamen inuentum: ſed pro eo repertam fuiſſe aquam craſſam, quæ, oblato ſacrificio, diuinitus in ignem conuerſa eſt. 2. Machab. 1. 20. *Cum autem præteriiſſent anni multi, & placuit Deo, vt mitteretur Nehemias à Rege Perſidis, nepotes ſacerdotum illorum, qui aſcenderant, miſit ad requirendum*

rendum ignem: & , ſicut narrauerunt nobis, non inueneruntignem, ſed aquam craſſam. Et iuſſit eos haurire & adferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita erant, ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita. Vtque hoc factum eſt, & tempus adfuit, quo Sol refulſit, qui prius erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Porro, diem illum, quo ignis hic diuinitus accenſus eſt, habuerunt Iudæi pro ſolennitate, & deinceps *feſtum* ſeu *dies dati ignis apellata eſt*. Et poſtea in ſecundo Templo, eodem igne vſi ſunt in ſacrificiis.

6. Porro in hoc igne, de quo hactenus dictum eſt, tria ſpectanda ſunt, quæ myſterium habent. 1. quod ſit à Deo datus. 2. quod illo ſolo, & non alio licuerit vti in ſacrificiis. 3. quod cum periiſſet, ex aqua craſſa, per miniſterium Sacerdotum, non ſine magno miraculo, recuperatus ſit. Hæc, inquam, tria myſterium habent. Ex primo diſcimus, ignem illum, quo nos in nouo Teſtamento perficimus ſacrificium, cœleſtem

eſſe; nec alium, quam ignem diuinæ charitatis. Ex ſecundo, nullum ſacrificium Deo gratum eſſe ſine hoc igne charitatis. 1. Corinth. 13. 3. *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Ex tertio, hunc ignem charitatis aliquando in nobis perire per peccatum mortale, quod habet ſe inſtar aquæ craſſæ: ſed poſtea accedente abſolutione ſacerdotali, non ſine magno miraculo reuiuiſcere & recuperari. De hoc igne loquitur Chriſtus, Lucæ. 12. 49. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi vt accendatur?* Vide Auguſtinum in pſalm. 96.

LIBER TERTIVS

DE SACRIFICIO IN STATV GRATIÆ.

1. In nouo teſtamento duplex eſt ſacrificium. Vnum cruentum, quo Chriſtus in ara crucis Deo Patri oblatus eſt pro expiati-

piatione peccatorum noſtrorum. Alterum incruentum, quo idem Chriſtus quotidie ſub ſpecie panis & vini offertur in altari, partim in memoriam cruenti illius ſacrificii, partim ob alias cauſas, quas infra explicabo.

2. Hæc duo ſacrificia dupliciter ſpectari poſſunt. Primo, quoad rem oblatam: & ſic non ſunt duo, ſed vnum. Nam in vtroque eſt vna & eadē res oblata, nempe Chriſtus dominus. Secundo, quoad modum & ritum offerendi: & ſic duo ſunt. Nam Chriſtus in altero oblatus eſt cruento modo, & ſub propria ſpecie humana, per realem ſui occiſionem: in altero, offertur incruento modo, & ſub ſpecie aliena, ſine reali ſui occiſione. De quo plura inferius.

3. Vtrumque ſacrificium eſt quaſi primarium prototypon, ad quod præfigurandum omnia alia ſacrificia, tam Moſaica, quam legis naturæ, ordinata ſunt. Nam hæc omnia fuerunt typi ſeu figuræ ſacrificii legis gratiæ, teſte Apoſtolo, 1. Corint. 10.11. vbi ait: *Hæc omnia in figuris contingebant illis.* Et Hæbr. 10.1. *Lex habuit vmbram futu-*

rorum bonorum, non ipſam imaginem. Hoc breuiter ſic explico. In ſacrificio cruento, quo Chriſtus in cruce oblatus eſt, multa ſpectari poſſunt, Primo, quod fuerit vnigenitus Dei filius. Secundò, quod à Patre oblatus in mortem. Tertio, quod Patri obſequentiſſimus. Hæc tria optimè præfigurantur per ſacrificiũ Abrahæ, quo obtulit vnigenitum filium ſuum Iſaac. Quarto, quod reipſa occiſus ſit. Hoc ſignificant omnia ſacrificia Moſaica, quæ erant ex animalibus. Quinto, quod effuſione ſanguinis liberauerit nos à ſeruitute Diaboli. Hoc ſignificat ſanguis Agni paſchalis, qui ſuper poſtes domorum aſperſus, liberauit filios Iſrael à ſeruitute Pharaonis. Sexto, quod ſuo ſanguine mundauerit nos à peccatis noſtris. Hoc ſignificat ſanguis hircorum & aliorum animalium, teſte Apoſtolo, Hebr. 9. 13. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Christi, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis?* Septimo, quod innocens occiſus ſit. Hoc ſignificat mactatio

tio Agni Paſchalis. Vnde Iſaias cap .53. 7. *Sicut ouis ad occiſionem ducetur & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.* Octauo, quod tametſi innocens fuerit, tamen cum latronibus deputatus ſit. Hoc ſignificat Hircus, qui loco agni paſchalis offerri poterat. Hircus enim animal fætidum eſt. Nono, quod crura eius non ſint fracta. Hoc ſignificat Agnus paſchalis, de quo ſcriptum eſt, Exodi 12. 46. *Os non comminuetis ex eo.* Decimo, quod ſe totum Patri obtulerit, nulla parte ſibi reſeruata. Hoc ſignificant omnia holocauſta.

4. Similiter in ſacrificio incruento multa ſpectari poſſunt, Primo, quod quotidie offeratur in Euchariſtia, Hoc ſignificat Iuge ſacrificium, de quo ſupra. Secundo, quod caro Chriſti verè comedatur in hoc ſacrificio, Ioan. 6. 55. *Caro mea verè eſt cibus.* Hoc ſignificat caro Agni paſchalis, quæ verè comedebatur ab offrentibus. Tertio, quod Chriſtus ſumatur ſub ſpecie panis & vini. Hoc ſignificat ſacrificium Melchiſedech, qui panem & vinum obtulit. Quarto, quod comeſturi

ex hoc ſacrificio debeant eſſe puri à peccatis, ne indignè accedant. 1. Corinth. 11. 29. *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini.* Hoc ſignificat ſanctificatio filiorum Iob. Quinto, quod debeant habere veram contritionem & dolorem de peccatis præteritis. 1. co. 11. 28. *Probet autē ſeipſū homo.* Hoc ſignificāt lactucæ agreſtes in eſu Agni paſchalis. Sexto, quod debeant eſſe parati ad currendam viam mandatorum Dei, & contendere ad cæleſtia. Hoc ſignificant Iudæi, qui accincti lumbis, & calceati, & tenentes baculum in manibus, feſtinanter comedebant Agnum Paſchalem. Hæc ferè præcipua ſunt, Alia minutiora omitto.

5 Et hactenus quidem generatim, de vtroque ſacrificio Noui teſtamenti. Nunc ſpeciatim hoc ordine de illis agēdum eſt.

1. *De Sacrificio Chriſti, cruento in ara crucis.*
2. *De Sacrificio Chriſti incruento in Miſſa.*
3. *Quid prophetæ de hoc ſacrificio prædixerint.*
4. *Quid Chriſtus de illo prædixerit, antequam eſſet inſtitutum.*
5. *Quid Apoſtolus Paulus de eo ſentiat?*

Quid anti-

6. *Quid antiqui Patres.*
7. *Quid hoc tempore Chriſtiani.*
8. *In quo conſiſtat eſſentia illius.*
9. *An eſſentialiter differat ab omnibus aliis ſacrificiis.*
10 *An eſſentialiter differat à ſacramento Euchariſtiæ.*
11. *Quis ſit principalis offerens in hoc ſacrificio.*
12. *Quem valorem & effectum habeat.*
13. *An valor & effectus illius ſit infinitus?*

CAPVT I.

DE SACRIFICIO CHRISTI CRVENTO in cruce.

1. Quod oblatio & mors Chriſti in cruce, fuerit verum ſcrificium, teſtatur Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos per multa capita,& D. Auguſtinus li. 1. contra aduerſarium legis & prophetarum cap. 18. & alii. Nec vllus inter Chriſtianos de hac re dubitat.

2. Poteſt autem ſic explicari. Ad ſacrificium requiruntur hæc quinque. 1. ſacer-

ex hoc ſacrificio debeant eſſe puri à peccatis, ne indignè accedant. 1. Corinth. 11. 29. *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini.* Hoc ſignificat ſanctificatio filiorum Iob. Quinto, quod debeant habere veram contritionem & dolorem de peccatis præteritis. 1. co. 11. 28. *Probet autē ſeipſū homo.* Hoc ſignificāt lactucæ agreſtes in eſu Agni paſchalis. Sexto, quod debeant eſſe parati ad currendam viam mandatorum Dei, & contendere ad cæleſtia. Hoc ſignificant Iudæi, qui accincti lumbis, & calceati, & tenentes baculum in manibus, feſtinanter comedebant Agnum Paſchalem. Hæc ferè præcipua ſunt. Alia minutiora omitto.

5. Et hactenus quidem generatim, de vtroque ſacrificio Noui teſtamenti. Nunc ſpeciatim hoc ordine de illis agēdum eſt.

1. *De Sacrificio Chriſti, cruento in ara crucis.*
2. *De Sacrificio Chriſti incruento in Miſſa.*
3. *Quid prophetæ de hoc ſacrificio prædixerint.*
4. *Quid Chriſtus de illo prædixerit, antequam eſſet inſtitutum.*
5. *Quid Apoſtolus Paulus de eo ſentiat?*

Quid anti-

6. *Quid antiqui Patres.*

7. *Quid hoc tempore Chriſtiani.*

8. *In quo conſiſtat eſſentia illius.*

9. *An eſſentialiter differat ab omnibus aliis ſacrificiis.*

10 *An eſſentialiter differat à ſacramento Euchariſtiæ.*

11. *Quis ſit principalis offerens in hoc ſacrificio.*

12. *Quem valorem & effectum habeat.*

13. *An valor & effectus illius ſit infinitus?*

CAPVT I.

DE SACRIFICIO CHRISTI CRVENTO in cruce.

1. Quod oblatio & mors Chriſti in cruce, fuerit verum ſcrificium, teſtatur Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos per multa capita, & D. Auguſtinus li. 1. contra aduerſarium legis & prophetarum cap. 18. & alii. Nec vllius inter Chriſtianos de hac re dubitat.

2. Poteſt autem ſic explicari. Ad ſacrificium requiruntur hæc quinque. 1. ſacerdos, qui

dos,qui offert.2. victima ſeu hoſtia, quæ offertur. 3. immutatio victimæ oblatæ. 4. altare, in quo fit oblatio. 5. finis, propter quem fit. Hæc omnia locum habent in oblatione & morte Chriſti. Primo, quia ipſemet fuit Sacerdos, & quidem ſummus Sacerdos, ſeu Pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech, Hæbr. 5. 5. Secundo, ſicut fuit Sacerdos, ſic etiam victima, 1. Corinth. 5. 7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Obtulit enim ſeipſum Eph 5.2. *Chriſtus tradidit ſemetipſum pro nobis in oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*. Tertio, obtulit ſe in mortem & deſtructionem, Philip. 2.8. *Factus obediens vſque ad mortem*. Quarto, obtulit ſe in ara crucis, Hebr. 12.2. Quinto, obtulit ſe, tanquam ſacrificium propitiatorium pro peccatis noſtris. 1. Ioan. 2. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam totius mundi*. De hoc ſacrificio eleganter Leo Papa ep. cap. 8. 4. *Quod vnquam ſacrificium ſacratius fuit, quam quod verus Pontifex altari crucis per immolationem ſuæ carnis impoſuit?*

3. Duo hic quæri poſſunt. Vnum eſt, cum in

cum in Chriſto duæ ſint naturæ, diuina & humana, an ſecundum vnam eandemque naturam fuerit ſacerdos & victima? Aliqui ex Nouatoribus docent, fuiſſe ſacerdotem ſecundum diuinitatem: victimam vero, ſecundum humanitatem. Rectius antiqui Patres, & victimam, & ſacerdotem fuiſſe ſecundum humanitatem. Ambroſius libro 3. de fide cap. 5. *Idem Sacerdos, idem & hoſtia: ſacerdotium tamen & ſacrificium humanæ conditionis eſt officium.* Et infra: *Nemo ergo, vbi ordinem cernit humanæ conditionis, ibi ius diuinitatis aſſcribat.* Fulgentius libro de fide ad Petrum cap. *Solus ſacerdos, ſacrificium, & templum; & hæc omnia Deus, ſecundum rationem ſerui.* Similia habent Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 3. & Cyrillus in epiſtola ad Neſtorium. Et ratio eſt manifeſta, quia Sacerdos, qui offert Deo ſacrificium, agnoſcit illum ſuperiorem, & externo cultu profitetur ſe illi ſubiectum eſſe; At Chriſtus ſecundum diuinitatem, non agnoſcit vllum ſuperiorem nec vlli

nec vlli ſubiectus eſt: Ergo ſecundum diuinitatem non eſt ſacerdos.

4. Alterum eſt, quomodo Chriſtus ſecundum humanitatem potuerit ſimul eſſe ſacerdos & victima, cum ſeipſum non int erfecerit aut mactauerit? Reſpondeo. Tametſi phyſicè ſeipſum non interfecerit, tamen mortem & paſſionem ab aliis ſibi illatam voluntariè ſuſcepit, & hoc modo ſe in ſacrificium Deo obtulit. Dices; Hoc etiam faciunt omnes martyres; & tamen non ideo ſacerdotes ſunt. Reſpondeo. Eſt magna differentia inter Chriſtum & martyres. Primo, quia Chriſtus adeo voluntarié ſuſcepit mortem, vt poſſet eam euitare, ſi vellet. Hoc Martyres non poſſunt, Secundo, Chriſtus à Deo fuit conſtitutus & conſecratus, vt hoc modo ſe offerret pro peccatis totius mundi. Martyres non item, Hinc Leo Papa epiſt. 83. cap. 4. *Quamuis multorum ſanctorum in conſpectu Domini, pretioſa mors fuerit, nullius tamen inſontis occiſio, propitiatio fuit mundi.* Martyres enim non ideo offerunt ſe voluntariè in mortem, vt expient aliorum peccata (hoc enim ſolius Chriſti eſt) ſed

ſed vt

vt profiteantur fidem in Chriſtum, qui ſua morte & paſſione, ſufficienter ſatisfecerit pro peccatis aliorum.

CAPVT II.

DE SACRIFICIO CHRISTI INCRVENTO in Miſſa.

1. Hoc ſacrificium incruentum, quod Chriſtus in vltima cœna inſtituit, & quod quotidie in Eccleſia peragitur, partim conuenit cum ſacrificio cruento, partim ab eo diſcrepat, vt ſupra inſinuaui. Conuenit tripliciter. Primo in re oblata. In vtroque enim offertur Chriſtus per modum victimæ. Secundo, in principali offerente. Nam Chriſtus, qui in vtroque eſt victima, eſt etiam in vtroque principalis ſacerdos, ſeu Pontifex. Tertio, in fine. Nam ſicut olim in cruce, ita nunc in altari offertur pro peccatis noſtris: tametſi diuerſo modo, vt infra explicabimus.

2. Diſcrepat vero quintupliciter. Primo, in,

mo, in externa ſpecie. Nam Chriſtus in cruce ſub propria forma humana: in altari, ſub ſpecie panis & vini offertur. Secundo, in modo & ritu offerendi. Nam in cruce per realem mortem: in altari per myſticam conſecrationem immolatur. Tertio, ex parte Miniſtri. Tametſi enim Chriſtus vtrobique ſit principalis offerens, vt dictum eſt: tamen in altari vtitur miniſterio ſacerdotum, quo nec in vltima cœna, nec in cruce vſus eſt. Quarto, ex parte effectus. Nam fructus ille qui per cruentum ſacrificium acquiſitus eſt, applicatur nobis partim per ſacrificium incruentum, partim per ſacramenta & alia media, vt docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 2. & nos infra latius. Quinto, ex parte ſignificationis. Nam ſacrificium crucis non eſt typus ſeu figura vllius alterius ſacrificii: ſed omnia alia ſunt typi ſeu figuræ illius. At ſacrificium incruentum, quod quotidie in miſſa offertur, eſt repræſentatio cruenti, quod in cruce peractum eſt. 1. Corinth. 11. 24. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, &*

calicem

calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat. An autem hæ differentiæ ſint eſſentiales, an tantum accidentales, cap. 9. explicandum eſt. Inde enim conſtabit, an cruentum & incruentum ſacrificium ſint duo ſacrificia eſſentialiter diſtincta? an potius vnum ſecundum eſſentiam & diuerſum ſecundum accidentia.

CAPVT III.

QVID PROPHETÆ DE HOC SACRIficio prædixerint?

1. Hoc incruentum ſacrificium, quod quotidie in Eccleſia catholica offerri diximus, non ſolum diuerſis typis ac figuris iu Veteri Teſtamento adumbratum fuit, vt ſupra oſtenſum eſt: ſed etiam multis Prophetarum vaticiniis prænunciatum. Ex iis tria potiſſimum explicabo.

2 Primum eſt Iſaiæ, qui prædixit, in Nouo Teſtamento fore Sacerdotes, altaria, ſacrificia. De Sacerdotibus ſic ſcribit

ſic ſcribit, cap. 66. 19. *Mittam ex eis, qui ſaluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, Lybiam, Italiam & Græciam, ad eos, qui non viderunt gloriam meam. & annũciabunt gloriam meam Gentibus, & adducent omnes fratres veſtros de cunctis gẽtibus Domino, ad montẽ ſanctũ meũ Ieruſalem, dicit Dominus. Et aſſumam ex eis in Sacerdotes & Leuitas.* Hæc verba ſic explicanda ſunt. *Mittam ex eis, qui ſaluati fuerint*, id eſt, mittam Apoſtolos & alios Diſcipulos, qui ex Iudæis credituri ſunt in Chriſtum. Quo? *Ad gẽtes in mare, in Africam, Lydiam, Italiam, Græciam*, id eſt, ad conuertendos gentiles, qui toto orbe diffuſi ſunt, *Qui non audierunt de me*, quia non habuerunt legem & Prophetas, à quibus audire poſſet de vẽturo meſſia. *& non viderunt gloriam meam*, id eſt, Chriſtum docentem, & miracula facientem, *& annunciabunt gloriam meam gẽtibus*, id eſt, gloriã reſurrectionis & aſcenſionis meæ, & præterea miracula facta in confirmationem meæ reſurrectionis. *& adducent omnes fratres veſtros*, id eſt, Chriſtianos, *de cunctibus gentibus: Ad montem ſanctum Ieruſalem*, id eſt, ad Eccleſiam Chriſti. *& aſſumam ex eis*, id eſt, ex gentilibus iam

conuerſis

conuerſis, *in Sacerdotes*, quod factum eſt in principio Eccleſiæ, quando Clemens, Dionyſius Areopagita; & nonnulli alii gentiles, poſt conuerſionem; ordinati ſunt Sacerdotes & Epiſcopi in Eccleſia Chriſti.

3. Iam de altaribus & ſacrificiis ſic habet capit. 19. 19. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius erit in ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* Et paulo poſt: *Et cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa, & colent eum in hoſtiis & muneribus.* Hic per Ægyptios intelligi poſſunt, vel veri Ægyptii, vel generatim omnes gentiles. Eſt ergo hic ſenſus: *in die illa*, quando prædicabitur Euangelium Chriſti, *erit altare in medio terræ Ægypti*, id eſt, altare CHRISTI erit in medio gentium. Non enim ad ſolos Iudæos pertinebit. *Et titulus Domini iuxta terminum eius, erit in ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* Quod optimè intelligitur de titulo, quem Pilatus affixit cruci CHRISTI: IESVS Nazarenus Rex Iudæorum. Nam hic titu-

lus toto orbe terrarum erectus eſt, in ſignum & teſtimonium, quod vbique CHRISTVS prædicetur & agnoſcatur. *Et cognoſcent Ægyptii Dominum in illa die*, per fidem: *& colent eum in hoſtiis*, id eſt, in ſacrificio Miſſæ, quod quamuis vnicum ſit, tamen multis hoſtiis ac oblationibus in Veteri Teſtamento fuit præfiguratum, & ideo plurali numero, Hoſtiarum nomine deſignatur.

4. Hinc conſtat, Iſaiam vaticinatum eſſe de Sacerdotibus Chriſtianis, qui in altari oblaturi erant ſacrificium Miſſæ. Quod ſic vlterius confirmo. In Nouo Teſtamento, iuxta Iſaiam, ſunt Sacerdotes, altaria, ſacrificia. Hoc vel intelligi debet de ſolo CHRISTO Sacerdote, & eius cruento ſacrificio in ara crucis: vel de omnibus Chriſtianis, qui offerunt DEO in ara cordis ſui ſacrificia ſpiritualia, id eſt, orationes & alia bona opera: vel denique de quibuſdam Chriſtianis, qui ſpeciatim ad hoc deputati ſunt, vt offerant in altari ſacrificium incruentum, quod in vltima cœna à

na à CHRISTO inſtitutum eſt. Præter hæc tria membra, non video quartum. At non poteſt intelligi primo modo, de ſolo CHRISTO, quia Iſaias loquitur de Sacerdotibus, qui aſſumpti ſunt ex gentilibus ad fidem conuerſis. Hoc Chriſto accommodari non poteſt. Nec ſecundo, de omnibus promiſcuè Chriſtianis, quia Iſaias diſtinguit Sacerdotes Chriſtianos à reliquo populo Chriſtiano, cum ait: *Aſſumam ex eis Sacerdotes.* Ergo per ſacerdotes non intelligit omnes Chriſtianos, ſed eos duntaxat, qui peculiariter aſſumpti à DEO ſunt ad ſacrificandum. Atque hoc eſt tertium membrum, quod probandum erat. Eodem ſenſu locutus eſt Ieremias capit. 33. 18. *De Sacerdotibus non interibit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cedat victimas, omnibus diebus*, nempe vſque ad mundi conſummationem.

5. Alterum vaticinium eſt Danielis, qui prædixit fore, vt Antichriſtus in fine mundi auferat iuge ſacrificium Chriſtianorum. Sic enim habet capit. 8. 11.

vſque ad principium fortitudinis magnificatum eſt, & ab eo tulit iuge ſacrificium, & deiecit locum ſanctificationis eius. Et iterum capit. 12. 11. *Et à tempore, cum ablatum fuerit iuge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolationes, dies mille ducenti nonaginta.* Priori loco agit de Antiocho Rege, qui abſtulit iuge ſacrificium Iudæorum: poſteriori, de Antichriſto, qui ablaturus eſt iuge ſacrificium Chriſtianorum. Sicut enim Antiochus fuit figura ſeu typus Antichriſti (vt colligitur ex Daniel. 11. 36. & ex Apocalypſ. 13. & ex Apoſtolo 2. Theſſal. 2.) ſic iuge ſacrificium Iudæorum fuit figura iugis ſacrificii Chriſtianorum, vt ſupra notatum eſt. Porro per hoc iuge ſacrificium Chriſtianorum non poteſt aliud intelligi, quàm ſacrificium Miſſæ, quod quotidie in Eccleſia Christi, ſine vlla intermiſſione, offertur; vt rectè præter alios notauit Hippolytus Martyr in libro de Antichriſto: Nam quod aliqui Nouatores dicunt, intelligi prædicationem Euangelii, quæ ab Antichriſto impedietur, ridiculum eſt. Debet enim intelligi de eo ſacrificio, cuius

ſus figura fuit iuge ſacrificium Iudæorum, in quo quotidie duo Agni offerebantur DEO in holocauſtum: At iuge ſacrificium Iudæorum non fuit figura prędicationis Euangelii, ſed veri alicuius ſacrificii. Sicut enim ipſum erat verum ac propriè dictum ſacrificium, quod nemo hactenus negauit, ſic debuit eſſe figura veri & propriè dicti ſacrificii, alioqui non eſſet apta proportio inter figuram & figuratum. Quis autem vnquam dixit, prædicationem Euangelii eſſe verum & propriè dictum ſacrificium? aut quam proportionem habet hæc prædicatio cum duobus Agnis, qui quotidiè immolabantur?

6. Tertium vaticinium, & quidem luculentiſſimum, eſt Malachiæ, qui prædixit, Sacerdotes Chriſtianos oblaturos Deo mundum ſacrificium omni tempore: & ex hac parte præfert illos Sacerdotibus Moſaicis, qui ſæpè immundum offerebant. Verba Malachiæ cap. 1. 6. ſunt hæc: *Hæc dicit Dominus exercituum, ad vos, ô Sacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum? Offertis*

 ſuper

ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? In eo, quod dicitis, Menſa Domini deſpecta eſt. Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi offeratis claudum & languidum, nonnè malum eſt? Et infra v. 10. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.*

7. Hic clarè vides, Malachiam agere contra Sacerdotes Iudæorum, & duo prædicere. 1. illorum ſacrificia eſſe abroganda. 2. ſucceſſurum nouum ſacrificium Chriſtianorum. In priori attingit reiectionem ſeu reprobationem Iudæorum: in poſteriori, electionem ſeu vocationem gentium. Sed verba Malachiæ explicanda ſunt. *Offertis ſuper altare meum panem pollutum*, id eſt, in ſacrificiis veſtris offertis panem, qui non eſt factus & paratus ſecundùm præſcriptum legis. *Et dicitis, In quo polluimus te?* id eſt, polluitis ſeu contemnitis me, offerendo polluta mu-

nera contra præſcriptum legis, & tamen, quaſi nihil agatis mali, quæritis, in quo me polluatis? *In eo, quod dicitis, Menſa DOMINI deſpecta eſt*, id eſt, In eo polluitis me, quia dicitis non eſſe magni momenti, etiamſi panes, qui offeruntur in altari, non ſint facti ſecundum legem. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt?* id eſt, an non polluitis & contemnitis me, quando viliſſima quæque ex animalibus offertis mihi, cum tamen prohibuero vobis, ne cæca, clauda, & languida mihi offerretis? Leuitic. 22. 22. *Non eſt mihi voluntas in vobis, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra*, id eſt, ſacrificia veſtra, quæ hoc modo contra legem offertis, mihi non placent. *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus*, id eſt, Chriſtiani, qui ex gentibus ad fidem conuertentur, maiori religione colent nomen meum toto orbe terrarum, quam vos hactenus feceritis in Iudęa. *Et in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*, id eſt, vbiq; mihi offeretur à Chriſtianis, non pollutum ſacrificium, quale vos offertis, ſed mundum.

 8. Ha-

8. Hactenus verba Malachiæ. Nunc quæſtio eſt, quid intelligat per ſacrificium ſeu oblationem mundam, quam Chriſtiani Deo offerunt? Catholici interpretantur de viſibili & propriè dicto ſacrificio, quod conſiſtit in oblatione corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpecie panis & vini. Caluiniſtæ contra, de ſpiritali & impropriè dicto ſacrificio, quod conſiſtit in bonis operibus, vt in oratione, gratiarum actione, patientia, eleemoſyna. Sed facile refelluntur his argumentis.

9. Primò: Malachias loquitur de oblatione munda: at bona opera Chriſtianorum, ſecundùm Caluiniſtas, non ſunt munda, ſed potius ſordes, inquinamenta, maculæ. Sic enim loquitur Caluinus lib. 3. Inſtitut. cap. 12. §. 4. *Omnia hominum opera nihil ſunt, niſi inquinamenta & ſordes: & quæ iuſtitia vulgo habetur, ea apud Deum mera eſt iniquitas.* Et cap. 15. §. 3. *Nihil ab homine exit, quantumuis perfecto, quod non ſit aliqua macula inquinatum.* Ergo bona opera, ſaltem ſecundùm Caluiniſtas, non poſſunt vocari *munda oblatio*, de qua Malachias loquitur.

10. Se-

10. Secundò: Malachias opponit oblationem noſtram oblationi Iudæorum: & hanc vocat pollutam, illam mundam. Quæro nunc, an opponat vnam alteri ex parte offerentium tantum, an potius ex parte rei oblatæ. Non ex parte offerentium tantum, quia ſicut Sacerdotes Moſaici poterant eſſe mali & polluti variis peccatis: ſic etiam Sacerdotes Chriſtiani. Nec enim omnes ſancti & mundi ſunt. Ergo ex parte rei oblatæ debet eſſe differentia ſeu oppoſitio. Hæc autem in eo conſiſtit, quod panes, libamina, & animalia, quæ offerebantur in veteri Teſtamento, tametſi non ſemper eſſent polluta, erant tamen pollutioni obnoxia. Sæpè enim contingebat, habere aliquid vitij ſeu defectus, vt ſacrificio non eſſent apta. Et hoc eſt, quod conqueritur DEVS per Prophetam: *Offertis ſuper altare meum panem pollutum.* Et iterum: *Offertis cæcum, claudum & languidum, ad immolandum.* Id autem, quod offertur in Nouo Teſtamento, neque reipſa pollutum eſt, neque pollutioni ſeu immunditiæ obnoxium. Et quid aliud

hoc eſſe poteſt, niſi corpus & ſanguis Christi? Nam reliqua omnia, quæ à Chriſtianis offerri poſſunt, tameſi ſæpè bona aut munda ſunt (quod negat Caluinus) eiuſmodi tamen ſunt, vt pollui & contaminari queant: non minus, quàm panes & animalia Iudæorum.

11. Tertiò: Malachias non ſolum loquitur de munda, ſed etiam de noua oblatione, quæ ſucceſſura ſit ſacrificio Moſaico, & futura propria Chriſtianorum: At bona opera fidei, ſpei, charitatis, patientiæ, orationis, neque noua ſunt, neque ſuccedunt ſacrificio Moſaico, neque ſunt propria Chriſtianorum: cum fuerint vſitata ab initio mundi vſque ad noſtra tempora, à Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus; Ergo bona opera non ſunt oblatio munda, de qua loquitur Malachias. Reſpondet Hutterus in Triumpho contra Bellarminum, pag. 211. per oblationem mundam non intelligi omnia bona opera, quæ faciunt Chriſtiani, ſed prædicationem Euangelii, quæ dicitur *noua*, non ſimpliciter, ſed comparatè, quia nimi-

rum

rum clarior & illuſtrior eſt in noua Lege, quàm in veteri. Sed hic homo, & ſibiipſi contradicit, & nihil aliud, quam ſomnium ſuum narrat. Nam paulo poſt, pagina 214. expreſſe ait, omnes pios ac fideles Noui Teſtamenti offerre DEO ſacrificium mundum, de quo loquitur Malachias. Conſtat autem non omnes prædicare Euangelium. Quomodo ergo prædicatio Euangelii poteſt eſſe ſacrificium, de quo loquitur Malachias? Non cohærent iſta inter ſe. Deinde, quæ eſt proportio inter ſacrificia Iudæorum & prædicationem Euangelii? aut quæ hæc connexio eſt: *Sacerdotes Moſaici offerunt mihi panes pollutos & animalia cæca, clauda & languida: at Christiani prædicabunt Euangelium?* Quanto melior & accommodatior hæc noſtra eſt: *Sacerdotes Moſaici offerunt mihi victimas pollutas: Chriſtiani offerent ſanctam & impollutam?* In hac enim confertur ſacrificium cum ſacrificio, pollutum cum impolluto: quod in illa non fit.

13. Quarto: Accedit authoritas S. Patrum, qui vaticinium Malachiæ explicant de ſa-

de ſacrificio Miſſæ. Iuſtinus Martyr in Dialogo cum Triphone contra Iudæos, ſic habet: *De noſtris gentium, quæ in omni loco offeruntur, ſacrificiis, hoc eſt, pane Eucharistiæ, & poculo ſimiliter Euchariſtiæ, iam tum locutus Malachias, prædixit, nos quidem glorificare nomen eius, vos autem prophanare.* Quid clariùs dici potuit? Similia habent alii Patres citati apud Bellarminum libro 1. de Miſſa capit. 10. & apud Valentiam Tomo 4. diſputat. 6. quæſt. 11. p. 1. Nec opus eſt eos hic recenſere, quia infra capit. 6. de ſententia Patrum ex profeſſo dicturi ſumus.

CAPVT IV.

QVID CHRISTVS DE HOC SAcrificio prædixerit, antequam ab ipſo inſtitutum eſſet.

1. NOn ſolum Prophetæ in Veteri Teſtamento, ſed etiam Chriſtus in Euangelio prædixit ferè aliquod verum & propriè dictum ſacrificium in Eccleſia, quod certè non poteſt eſſe aliud, quam

quam ſacrificium incruentum; quod in vltima cæna ab ipſo inſtitutum eſt. Hoc colligitur ex colloquio CHRISTI & mulieris Samaritanæ, quod habetur, Ioan. 4. 19. his verbis: *Dicit ei mulier: Domine, video, quia Propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet. Dicit ei Ieſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod neſcitis: nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.*

2. Hic conſtat CHRISTVM loqui de adoratione, non quacunque, ſed de ſolenni & publica, quæ fit per ſacrificium propriè dictum, vt à multis notatum eſt. Antequam hoc oſtendam, notandum eſt, vſitatum eſſe in Scripturis, vt per adorationem intelligatur ſacrificium, vt patet ex illo Ioan. 12. 20. *Erant autem quidam gentiles ex his, qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto.* Et actorum 8. 27. *Eunuchus venerat adorare in Ieruſalem.* In his locis, adorare eſt idem, quod ſacrificare. Ideo

Ideo enim ex longinquis regionibus veniebant homines in Hieruſalem, quia non licebat alio loco ſacrificium offerre. Adoratio autem ſimplex, ſicut etiam preces, poterant vbique fieri. Idem patet ex verbis Abrahami, qui cum iuſſus eſſet ſacrificare filium ſuum, & iam inſtructus gladio & igne ad ſacrificandum procederet, dixit famulis ſuis, Geneſ. capit. 22. verſ. 5. *Expectate hic cum aſino: Ego autem & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Vbi etiam adorare, eſt idem, quod ſacrificare: quia ſi loqueretur de ſimplici adoratione, non fuiſſet opus ire ad montem, quia illa potuiſſet vbique fieri. Loquitur ergo de ſacrificio, quod illi à Deo imperatum erat.

3. Nunc, quod Christvs eodem modo loquatur de adoratione publica & ſolemni, quæ fit per ſacrificium propriè dictum, probatur ex ſcopo & occaſione totius colloquii, hoc modo. Samaritana, aduertens Christvm eſſe Prophetam, propoſuit illi quæſtionem de ſchiſmate Iudæorum & Sama-

Samaritanorum, quæ erat hæc: Vtri re-ctius facerent ac ſentirent, Samaritani, qui adorabant in monte Garizim iuxta oppidum Sichimorum, an Iudæi, qui contendebant, non ibi, ſed Hieroſolymis in templo adorandum eſſe? At hæc quæſtio intelligebatur de adoratione per ſacrificium. Hoc conſtat ex Ioſepho libro vndecimo Antiq. cap. 7. & 8. vbi ſcribit de origine illius ſchiſmatis inter Iudæos & Samaritanos, quæ fuit eiuſmodi. Mortuo Salomone, diuiſum eſt regnum in duas partes. Vnam, quæ conſtabat duabus tribubus, retinebat Roboam, filius Salomonis: Alteram, quę conſtabat decem tribubus, abſtraxerat Ieroboam, ſeruus Salomonis. Prior pars vocabatur regnum Iuda: poſterior regnum Iſrael. Igitur Ieroboam, facta hac ſeparatione, & conſtituto iam nouo regno, cœpit timere, ne decem tribus, quas ſibi ſubiecerat, ſi ſingulis annis irent Hieroſolymam ad offerendum ſacrificium iuxta legem à Deo datam, iterum coniungerent ſe duabus tribubus, & ſe deſerto, ad Regem Roboam,

tan-

Ideo enim ex longinquis regionibus veniebant homines in Hieruſalem, quia non licebat alio loco ſacrificium offerre. Adoratio autem ſimplex, ſicut etiam preces, poterant vbique fieri. Idem patet ex verbis Abrahami, qui cum iuſſus eſſet ſacrificare filium ſuum, & iam inſtructus gladio & igne ad ſacrificandum procederet, dixit famulis ſuis, Geneſ. capit. 22. verſ. 5. *Expectate hic cum aſino: Ego autem & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Vbi etiam adorare, eſt idem, quod ſacrificare: quia ſi loqueretur de ſimplici adoratione, non fuiſſet opus ire ad montem, quia illa potuiſſet vbique fieri. Loquitur ergo de ſacrificio, quod illi à Deo imperatum erat.

3. Nunc, quod Christus eodem modo loquatur de adoratione publica & ſolemni, quæ fit per ſacrificium propriè dictum, probatur ex ſcopo & occaſione totius colloquii, hoc modo. Samaritana, aduertens Christum eſſe Prophetam, propoſuit illi quæſtionem de ſchiſmate Iudæorum & Sama-

Samaritanorum, quæ erat hæc: Vtri rectius facerent ac ſentirent, Samaritani, qui adorabant in monte Garizim iuxta oppidum Sichimorum, an Iudæi, qui contendebant, non ibi, ſed Hieroſolymis in templo adorandum eſſe? At hæc quæſtio intelligebatur de adoratione per ſacrificium. Hoc conſtat ex Ioſepho libro vndecimo Antiq. cap. 7. & 8. vbi ſcribit de origine illius ſchiſmatis inter Iudæos & Samaritanos, quæ fuit eiuſmodi. Mortuo Salomone, diuiſum eſt regnum in duas partes. Vnam, quæ conſtabat duabus tribubus, retinebat Roboam, filius Salomonis: Alteram, quę conſtabat decem tribubus, abſtraxerat Ieroboam, ſeruus Salomonis. Prior pars vocabatur regnum Iuda: poſterior regnum Iſrael. Igitur Ieroboam, facta hac ſeparatione, & conſtituto iam nouo regno, cœpit timere, ne decem tribus, quas ſibi ſubiecerat, ſi ſingulis annis irent Hieroſolymam ad offerendum ſacrificium iuxta legem à Deo datam, iterum coniungerent ſe duabus tribubus, & ſe deſerto, ad Regem Roboam, tan-

tanquàm legitimum Dominum, delaberentur. Vt ergo hoc impediret, curauit conflari duos vitulos, quorum alterum in Bethel; alterum in Dan collocauit, & per ſacrificia pro Diis adorari iuſſit. Atque ita factum eſt, vt nemo deinceps Hieroſolymam, ſacrificii offerendi cauſa, proficiſceretur. Hinc prima orta eſt diſſenſio religionis, quæ longè poſt, in hunc modum confirmata eſt. Poſt captiuitatem Babylonicam, cum Rex Perſarum Darius rerum potiretur, fuit Hieroſolymis quidam Iudæus ex genere Sacerdotali, nomine Manaſſes, Iaddi ſummi Sacerdotis frater, qui in vxorem duxit filiam Sanaballetis Cuthæi, qui ſub Dario tunc erat Præfectus Samariæ. Propter hoc matrimonium cum gentili fœmina contractum, prohibitus eſt à fratre ſuo, & à cæteris Iudæis, fungi officio Sacerdotali. Igitur acceſſit Sanaballetem, & prætendit ſe non poſſe filiam ipſius, quam ſibi deſponderat, retinere, eo quod propter illam arceretur à dignitate Sacerdotali. Malle ſe vxore, quàm hac dignitate priuari. Sanaballetes.

letes, vt ſatisfaceret homini, promittit ſe ædificaturum Templum in monte Garizim, æquale templo Ieroſolymitano: & in eo ſummum Sacerdotium ſe illi daturum pollicetur. Quod etiam factum eſt. Itaque ab eo tempore cęperunt Samaritani in illo Templo ſacrificia offerre, ſicut Iudæi in Templo Ieroſolymitano offerebant.

4. Ex dictis manifeſtum eſt, quæſtionem de adoratione, quæ agitabatur inter Iudæos & Samaritanos, ſemper intellectam fuiſſe de adoratione per ſacrificium, quæ certo loco erat alligata: non de adoratione ſimplici, quæ poterat vbique fieri. Eam ergo Samaritana propoſuit Chriſto, tanquam Prophetæ diſſoluendam. *Domine*, inquit, *video quia Propheta es tu.* Quid ſentis de hac noſtra controuerſia? Aut, quis locus ille eſt, in quo oportet adorare? *Patres noſtri in hoc monte adorauerunt.* At Iudæi dicunt, *quia Ieroſolymis eſt locus, in quo adorare oportet.* Quid tibi videtur? Reſpondit Chriſtus: *Mulier, crede mihi quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque Ieroſolymis adorabitis Patrem*, id eſt, ve-

niet tempus, quando adoratio per ſacrificium, neque huic monti, neque Ieroſolymis erit alligata: ſed in omni loco offeretur Deo ſacrificium. Quod etiam factum eſt. Vbique enim offertur incruentum Chriſti ſacrificium. Et hoc eſt, quod prædixit Malachias: *In omni loco offertur nomini meo oblatio munda.*

§ Dices: Chriſtus videtur loquutus eſſe de adoratione interna, quæ fit per fidem & orationem: non de externa, quæ fit per ſacrificium. Hoc colligitur ex illis verbis, quæ ſequuntur; *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Reſpondeo. Chriſtus ſine dubio locutus eſt de ea adoratione, de qua rogabatur à Samaritana: rogabatur autem de externa, quæ fit per ſacrificium, de ea igitur locutus eſt. Nec obſtant illa verba: *In ſpiritu & veritate.* Imo maximè ad rem noſtram faciunt: quod ſic oſtendo. Litigabant Iudæi & Samaritani de loco ſacrificii. A Chriſto quærebatur, quid ſentiret. Is, quia videbat ex vtraque parte eſſe aliquid culpæ, vtrique reſponſum accommodauit. In Samaritanis erat hæc culpa, quod falſis

alſis Diis ſacrificarent. Hoc inſinuat Chriſtus, cum ait: *Vos adoratis, quod neſcitis.* Iudæi, tametſi vero Deo ſacrificia offerrent, nihil tamen aliud, quam carnē animalium offerebant, idque ex mera ceremonia, ſine interno religionis ac pietatis affectu: quod ſæpe à Prophetis obiectum illis eſt, & à Chriſto repetitum in Euangelio: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Igitur in ſacrificiis Samaritanorum erat error ſeu falſitas, quia ignorabant verum Deum: in ſacrificiis Iudæorum erat caro ſine ſpiritu, quia offerebant carnes animalium, ſine ſpiritu fidei ac deuotionis. Vtroſque taxat Chriſtus, cum ait; *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Nam ſpiritum carni, veritatem falſitati opponit. Eſt ergo hic ſenſus; *Veri adoratores*, id eſt, Chriſtiani, qui verum Deum legitimè colent: non falſum, vt Samaritani: nec verum illegitimè, vt Iudæi: *adorabunt Patrem*, id eſt, ſacrificabunt Deo,

in ſpiritu deuotionis, *& in veritate* agnitionis: non ſola carne, vt Iudæi; nec in errore, vt Samaritani. Et ſic res habet. Quod autem Chriſtus loquatur de ſacrificio Miſſæ, quod in vltima cœna ab ipſo inſtitutum eſt, dubitari non poteſt. De quo enim alio loqueretur? Hoc magis ex ſequenti capite conſtabit.

CAPVT V.

QVID SENTIAT APOSTOLVS PAVlus de hoc ſacrificio?

1. In Apoſtolo Paulo habemus duo illuſtria loca pro ſacrificio Euchariſtiæ. Alter eſt, 1. Corinth. 10. 15. *Fugite ab Idolorum cultura. Calix benedictionis cui benedicimus, nõne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis domini eſt? Videte Iſrael ſecundum carnem: nonne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris? Quid ergo? Dico, quod idolis immolatum ſit aliquid? aut quod idolum ſit aliquid? Sed quæ immolant gentes, Dæmonijs immolant, non Deo. Nolo*

Nolo autem vos ſocios fieri Dæmoniorum. Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum.

2. Hic agnoſcit Apoſtolus triplicem menſam, ſeu triplex altare. Vnum, in quo gentiles ſacrificant idolis ſeu dæmoniis. Alterum, in quo Iudæi offerunt Deo victimas ex animalibus. Tertium, in quo Chriſtiani offerunt corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie panis & vini. At quorſum? Vult probare, Corinthios debere abſtinere ab idolotythis, id eſt, à carnibus, quæ idolis ſeu dæmoniis ſunt oblatæ. Hoc ſic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idololatrico immolatæ ſunt idolis ſeu dæmoniis, ille eſt particeps altaris ſeu ſacrificii idololatrici, & conſequenter eſt cultor idolorum ſeu dæmoniorum: Sed vos, cum ſitis Chriſtiani, non debetis eſſe participes altaris ſeu ſacrificii idololatrici, neque cultores idolorum (*fugite*, inquit, *ab idolorum cultura*) Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatę ſunt idolis. Maiorem probat à ſimili: Et vtitur duplici exemplo; altero Chriſtianorum,

altero Iudæorum,hoc modo. Chriſtiani qui ſumunt de corpore & ſanguine Chriſti,ſunt participes altaris ſeu ſacrificii Chriſti. Et Iudæi, qui comedunt de victimis Moſaicis, ſunt participes altaris ſeu ſacrificii Moſaici : Ergo ſimiliter,qui comedunt de victimis, quæ immolatæ ſunt idolis, ſeu Dæmoniis, ſunt participes altaris ſeu ſacrificii idololatrici. At nemo poteſt ſimul eſſe particeps altaris Chriſti & idolorum : Ergo, ſi vultis eſſe participes altaris Chriſti, debetis abſtinere ab altari & ſacrificio idolorum: aut ſi ab hoc non abſtinetis, non poteſtis eſſe participes altaris Chriſti. Hic eſt diſcurſus Apoſtoli. Ex quo patet, non minus apud Chriſtianos, quam apud Iudæos & gentiles eſſe altare, ſacrificium,& participantes de ſacrificio. Et quidem ſacrificium Chriſtianorum conſiſtere in oblatione corporis & ſanguinis Chriſti, ſub ſpecie panis & vini. Hoc enim expreſſè ſignificat Apoſtolus, cum ait; *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis,*

quem

quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?

3 Alter locus eſt Hebr. 7. 12. *Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat.* Vbi ſub nomine ſacerdotii comprehenditur etiam ſacrificium: & per legem intelligitur lex diuini cultus. Eſt ergo hic ſenſus verborum Apoſtoli: Sacrificium & lex diuini cultus ita connexa ſunt, vt vnum ſine altero eſſe non poſſit: & vno tranſlato, alterum quoque transferri neceſſe ſit. Vnde ſicut eſt triplex lex, quæ præſcribit diuinum cultum: Vna naturalis ab Adamo vſque ad Moſen: Altera Moſaica, à Moſe vſque ad Chriſtum: Tertia Euangelica, à Chriſto vſque ad finem mundi: ita triplex debet eſſe ſacrificium: vnum, quo colitur Deus iuxta legem naturalem: alterum, quo colitur iuxta Moſaicam: tertium, quo iuxta Euangelicam. Et quotieſcunque lex diuini cultus mutatur, toties ſacrificium mutari neceſſe eſt.

4. Hoc clarius ſic explico. Sicut homo conſtat duplici parte, nempe

animo & corpore; ita lex præſcribit illi duplicem cultum, quem tenetur Deo exhibere: vnum internum, alterum externum. Internus conſiſtit in actu fidei, ſpei, timoris, dilectionis. Externus in ſolo ſacrificio. Nam reliqui externi cultus, quicunque illi ſunt, poſſunt etiam hominibus exhiberi. Solum ſacrificium peculiariter inſtitutum eſt ad colendum Deum. Eo igitur ſublato, nihil reliquum eſt, quo Deum ſpeciali ratione colamus. Hinc ſequitur, legem, quæ præſcribit externum cultum Dei, non alium præſcribere, niſi ſacrificium, quia nullus alius eſt. Deinde, eiuſmodi legem, nec mutari, nec abrogari, nec reſtaurari poſſe, niſi mutato, aut abrogato, aut reſtaurato ſacrificio.

5 Hinc tandem ita concludo. Vbicunque eſt peculiaris lex & religio, ibi debet eſſe peculiare ſacrificium, quo Deus ex præſcripto illius legis colitur: ſed apud Chriſtianos eſt peculiaris lex & religio, nempe Euangelica, diſtincta à lege naturali & Moſaica: Ergo apud Chriſtianos eſt peculiare ſacrificium, quo Deus colitur, diſtinctum à naturali & Moſaico. At hoc

non po-

non poteſt eſſe aliud, quam incruentum ſacrificium Euchariſtiæ: Ergo illud eſt. Maior patet ex dictis. Minorem probo, quia ſi eſſet aliud, maximè eſſet cruentum, quod ſemel in cruce peractum eſt. Sed non eſt. Primò, quia illud à Chriſto, tanquam communi redemptore, pro omnibus oblatum eſt, tam iis, qui vixerunt in lege naturæ & moſaica, quam qui viuunt in Euangelica. *Pro omnibus enim mortuus eſt Chriſtus.* Sicut ergo præter illud, fuit aliud in lege naturæ, & aliud in Moſaica: ſic etiã aliud eſt in euangelica. Et ſicut ſacrificium legis naturæ & Moſaicæ erat typus ſeu figura futuri ſacrificii cruenti (Hebr. 10) ſic noſtrum eſt imago ſeu repræſentatio præteriti, (*1*. Corinth. *11*.) Secundo, quia lex diuini cultus debet obligare eos, qui ſubiecti ſunt legi. Sicut ergo Patriarchæ & Prophetæ, qui ſubiecti erãt legi naturali & Moſaicæ, non obligabantur Deum colere, niſi per ſacrificia, quæ repræſentabant futurum ſacrificium crucis: ita nos, qui ſubiecti ſumus legi Euangelicæ, non obligamur Deum colere, niſi per ſacrificium Euchariſtiæ, quod repreſentat præteritũ

ſacri-

ſacrificium crucis· Ergo ſignum eſt, quod lex diuini cultus, tam in veteri, quam in nouo Teſtamento, non reſpiciat immediatè cruentum ſacrificium crucis, ſed potius alia ſacrificia, quatenus illius, ſiue futuri, ſiue præteriti, repræſentatiua ſunt.

CAPVT VI.

QVID SENTIANT ANTIQVI Patres de hoc ſacrificio?

1. Antiqui Patres tã diſertè & clarè loquũtur de ſacrificio Euchariſtiæ, in quo Chriſtus ſub ſpecie panis & vini quotidie offertur in Eccleſia, vt nemo, qui illos aſpexerit, de ipſorum ſententia dubitare poſſit. Hoc quinque modis oſtendo.

2 Primo, quia quando loquuntur de Euchariſtia, paſſim vſurpant has voces, *ſacrificium, oblatio, immolatio, hoſtia, victima, offerre, ſacrificare, immolare*. Ita Andreas Apoſtolus, Hippolytus martyr, Ambroſius, Gregorius Nyſſenus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Cyrillus, Leo, Fulgentius, & alii,

& alii apud Bellarminum libro. 1. de Miſſa capite 15.

3 Secundo, quia requirunt altaria ad celebrandam Euchariſtiam. Altaria autem non eriguntur, niſi ratione ſacrificii. Supponunt ergo, Euchariſtiam eſſe ſacrificium. Ita Cypriauus, Euſebius, Optatus Mileuilanus, Ambroſius, Nazianzenus, Nyſſenus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & alii apud eundem cap. 16.

4 Tertio, quia miniſtros, qui Euchariſtiam offerunt, vocant *Sacerdotes*: & eorum miniſterium, *ſacerdotium*. Proprium autem munus Sacerdotis eſt, offerre ſacrificium, Hebr. 5. 1. & cap. 8. 3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambroſius, Euſebius, Cyprianus, Tertullianus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & alii apud eundem capite. 17.

5 Quarto, quia docent, Euchariſtiam celebrari & offerri poſſe pro viuis & defunctis: pro pace & incolumitate: & generatim, pro omnibus neceſſitatibus, tam corporis, quam animi: quod

quod ſanè non dicerent, niſi putarent eſſe verum ſacrificium. Ita Chryſoſtomus & Auguſtinus varijs locis, apud eundem cap. 19.

6 Quintò, quia dicunt Melchiſedechum fuiſſe verum ſacerdotem, & obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium: & hoc modo præfiguraſſe incruentum ſacrificium, quod Chriſtus ſub ſpecie panis & vini inſtituit in vltima cœna: Eamque ob cauſam Chriſtum in ſcriptura vocari *Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech*. Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, & alii ſupracitati lib. 1. cap. 4.

7 His addi poſſunt, qui vaticinium Malachiæ, de quo ſupra dictum eſt, interpretantur de ſacrificio Euchariſtiæ, vt Iuſtinus martyr, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Euſebius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & plures alii, apud Bellarminum lib. 1. cap. 10.

8 Ex quibus omnibus abundè conſtat de ſententia antiquorum Patrum; neque neceſſe eſt, integra eorum teſtimonia huc tranſcribere, cum Aduerſarii concedant

cogita

eos ita ſentire. Nam Kemnitius in Examine, de iis ſic ſcribit: *Negari non poteſt, veteres, quando loquuntur de celebratione cœnæ dominicæ, vſurpare vocabula ſacrificij, immolationis, hoſtiæ, victimæ: item, vti verbis, offerre, ſacrificare, immolare.* Similia habent Lutherus & Caluinus, vt ſequenti cap. videbimus.

CAPVT VII.

QVID SENTIANT CHRISTIANI hoc tempore?

1. CAtholici docent Euchariſtiam eſſe verum ac propriè dictum ſacrificium, vt patet ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. *1.* & ſequentibus: & ibidem can. 1. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & proprium ſacrificium, anathema ſit.* Et in formula profeſſionis fidei: *Profiteor pariter, in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium ſacrificium pro viuis & defunctis.*

2 Lutherani & Caluiniſtæ, negant eſſe verum ſacrificium: & quod grauius eſt, per contemptum vocant *horribile ſacrilegium, idololatriam, ſacrificij crucis Chriſti abnegationem*

gationem commentum Papiſticum, abominatonē, exitialē voraginem, & ſiquæ ſimilia cogitari poſſunt. Ita poſt Caluinum Dauid Pareus in commentario Epiſtolæ ad Hebræos, & alii eiusdem farinæ Nouatores.
3 Vtri rectius, videndum eſt. Catholici nituntur quinque fundamentis. 1. figuris Veteris Teſtamenti. 2. vaticiniis Prophetarum. 3 colloquio Chriſti cum Samaritana. 4. authoritate Pauli Apoſtoli. 5. conſenſu antiquorum Patrum & totius Eccleſiæ. Ex his formant totidem argumenta. Primum, oblatio panis & vini à Melchiſedech facta, & celebratio Agni Paſchalis, & iuge ſacrificium Iudæorum, fuerunt typi ſeu figuræ celebrationis Euchariſtiæ: ſed illa erant vera ſacrificia: Ergo & celebratio Eucharistiæ eſt verum ſacrificium. Secundum, Iſaias, Daniel & Malachias prædixerunt in Nouo Teſtamento fore Sacerdotes, altaria, & iuge ſacrificium ſeu oblationem mundam in omni loco offerendam. Hoc non poteſt intelligi, niſi de ſacrificio Euchariſtiæ: Ergo de illo vaticinati ſunt. Tertium, Chriſtus dedit hoc diſcrimen

diſcrimen inter ſacrificium Iudæorum & Chriſtianorum, quod illud fuerit alligatum certo loco: hoc in omni loco offerri poſſit. Eſt autem locutus de ſacrificio propriè dicto: Ergo apud Chriſtianos datur aliquod ſacrificium propriè dictum quod in omni loco offerri poteſt. Hoc autem non eſt ſacrificium crucis cruentũ quod ſemel tantum, & vno loco oblatũ eſt: Ergo eſt ſacrificium Euchariſtiæ incruentum, quod quotidie in omnibus Eccleſiis offertur. Quartum, Apoſtolus volens ꝑbare, eos eſſe participes ſacrificii idololatrici, qui comedunt de victimis oblatis in altari idololatrico: vſus eſt tali diſcurſu; Qui ſumunt de corpore & ſanguine Domini, oblatis in altari Chriſti, ſunt participes ſacrificii Chriſtiani: Et ſimiliter, qui ſumunt de victimis oblatis in altari Moſaico, ſunt participes ſacrificii Moſaici: Ergo pari ratione, qui ſumunt de oblatis in altari idololatrico, ſunt participes ſacrificii idololatrici. Hic autem diſcurſus ſupponit, non minus apud Chriſtianos eſſe verum ſacrificium & altare, quam apud Iudæos olim fuerit.

Deinde

auditurum. Et in libro contra Regem Angliæ: *Vltimo dicta Patrum inducit Rex pro Miſſario ſacrificio, & ridet meam ſtultitiam, quod ſolus velim ſapere præ omnibus. Hoc eſt, quod dixi, Thomiſticos aſinos nihil habere, quod producant, niſi multitudinem hominum, & vſum antiquum.* Et in libro de Miſſa priuata; *Hic non moramur, ſi clamitent Papiſtæ, Eccleſia, Eccleſia, Patres, Patres: quia, vt dixi, hominum dicta aut facta, nihil in tam magnis cauſis curamus. Scimus enim ipſos Prophetas lapſos eſſe, adeoq́ Apoſtolos: verbo Chriſti iudicamus Eccleſiam, adeoque ipſos Angelos.* Similia habent alii Nouatores. Caluinus libro 4. inſtit. cap. 18. §. 1. *Peſtilentiſſimo errore Satan totum penè orbem excæcauit, vt crederet Miſſam ſacrificium.* Et infra §. 12. *Non eſt, cur vlla hominum authoritate, vel annorum præſcriptione patiamur nos moueri.* Kemnitius in Examine Concilii Tridentini: *Neque veterum qualeſcunque ſententiæ, ſed Scriptura canonica regula eſt in hac controuerſia.*

5. Æſtimet nunc prudens Lector, quos ſequi volet, nos, an aduerſarios. Nos tenemus viam antiquorum Patrum, & cum iis Scripturam interpretamur. Aduerſarii

reiiciunt totam antiquitatem. Aiunt, non modo Patres, ſed etiam Prophetas, & Apoſtolos, & totam Eccleſiam erraſſe: ſe ſolos non errare. Imo, ſe Iudices eſſe Eccleſiæ, Apoſtolorum, atque adeo Angelorum. Magnus ſpiritus: magna præſumptio. Videamus tamen, quæ argumenta contra nos adferant. Ea duplicia ſunt. Alia, quibus contendunt, Euchariſtiam non eſſe ſacrificium: alia, quibus vrgent, non eſſe ſacrificium propitiatorium pro peccatis. Hæc capit. 13. examinabimus. Nunc priora diſcutienda ſunt. Et quidem hæc potiſſimum.

ARGVMENTA NOVATORVM.

6. Primum: Sacrificium debet offerri Deo, non autem comedi ab hominibus: At Euchariſtia comeditur ab hominibus: Ergo non eſt ſacrificium. Reſpondeo. Maior, quoad poſteriorem partem, apertè falſa eſt. Nam Agnus paſchalis erat verum ſacrificium, & tamen comedebatur ab Hebręis. Nec enim pugnant hęc duo inter ſe: Totum ſacrificium offertur Deo: &, totum ſacrificium, vel pars eius, come-

comeditur ab hominibus. Hoc non ſolum patet in Agno paſchali, qui totus offerebatur Deo, & totus comedebatur à populo: ſed etiam in hoſtiis pacificis, quæ integræ offerebantur Deo, & tamen pars earum cedebat in vſum Sacerdotum & offerentium. Eodem modo fit in Euchariſtia. Tota offertur Deo, & tota ſumitur à fidelibus. Offertur Deo, ad ipſius gloriam & honorem: ſumitur à fidelibus, ad illorum ſalutem & vtilitatem. Poteſt enim vna eademq́; res, quatenus honorifica eſt, ſeruire vni: & quatenus vtilis eſt, ſeruire alteri. Imo commune eſt omnibus creaturis inferioribus, vt ſeruiant Deo ad ipſius gloriam & honorem, nobis autem, ad noſtram commoditatem & ſalutem. Dices: Holocauſtum non comeditur ab hominibus, ſed totum conſumitur ad honorem Dei: Ergo ſaltem Euchariſtia non eſt Holocauſtum, quod tamen docent Catholici. Reſpondeo. Catholici non docent eſſe holocauſtum Moſaicum, quod totũ debebat comburi, & in fumũ reſolui: ſed eſſe perfectius omnibus ſacrificiis Moſaicis, etiã holocauſtis, quia Chriſtus,

 qui

qui offertur in Euchariſtia, eſt præſtantior omnibus animalibus, quæ offerebantur in ſacrificiis & holocauſtis Moſaicis.

7. Alterum: Id, quod eſt ſacramentum, non poteſt ſimul eſſe ſacrificium: ſed Euchariſtia eſt ſacramentum: Ergo non poteſt ſimul eſſe ſacrificium. Maior probatur, quia ſacramentum & ſacrificium opponuntur. Nam in ſacramento accipimus aliquid à Deo: in ſacrificio damus aliquid Deo. At ratio accepti & ratio dati non poſſunt ſimul in vna eademq́ re conſiſtere. Reſpondeo. Maior falſa eſt, etiam aduerſariorum conceſſione. Nam Pleſſæus Caluiniſta, cum tota Synodo Gapicenſi, lib. 1. de Euchariſtia, cap. 1. expreſſe ait, Agnum paſchalem fuiſſe ſimul ſacramentum & ſacrificium. Quod etiam ex Scholaſticis docet D. Thomas & plures alii. Si ergo Agno paſchali non repugnat, ſimul eſſe ſacramentum & ſacrificium, cur repugnet Euchariſtiæ? Non video. Nec obſtat, quod in ſacramento aliquid accipiamus à Deo, & in ſacrificio aliquid ei offeramus. Nam hæc duo poſſe ſimul conſiſtere, iam oſtenſum eſt in

Agno

Agno paſchali: qui totus offerebatur Deo ad ipſius honorem, & totus comedebatur à Iudæis ad illorum ſalutem. Idem fit in Euchariſtia. Et ſanè, ſi id, quod à DEO accipimus, non liceret offerre DEO, nullum foret ſacrificium. Omnia enim, quæ DEO offerimus, à Deo accepimus, iuxta illud 1. Paralip. 29. 14. *Tua ſunt omnia: Et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

8. Tertium: Chriſtus in vltima cæna, quando inſtituit Euchariſtiam, non dixit, *offerte*, ſed, *comedite & bibite.* Ergo Euchariſtia ex inſtitutione Chriſti, non eſt ſacrificium, ſed ſacramentum tantum. Reſpondeo. Tametſi non ſit vſus illo vocabulo, *offerte*: vſus tamen eſt alio æquipollente, cum dixit. *Hoc facite in meam commemorationem*, id eſt, poſthac celebrate Euchariſtiam, quam nunc inſtituo, pro gratiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere ſubiturus ſum. Eſt autem duplex gratiarum actio. Vna interna, quãdo quis interno affectu gratum ſe exhibet DEO pro accepto beneficio. Altera externa, quando externo ac ſenſibili ſigno decla-

rat internum animi affectum, & gratificandi voluntatem. Vtramq; requirit Chriſtus à nobis pro beneficio ſuæ mortis ac paſſionis. Et quidem internam vult fieri per internum animi affectum: externam, per celebrationem Euchariſtiæ. Porrò, ſicut interna gratiarum actio conſiſtit in interna oblatione, qua quis affectum ſuum offert Deo pro accepto beneficio: ſic etiam externa conſiſtit in oblatione, qua externum ſignum ſui affectus exhibet Deo. Vnde ſequitur, omnem gratiarum actionem conſiſtere in quadam oblatione, reſpectu Dei benefactoris. Cum ergo celebratio Euchariſtiæ, ex Chriſti inſtitutione, ſit quædam externa gratiarũ actio, neceſſe eſt eam in externa oblatione conſiſtere. Vnde cum dixit Chriſtus, *Hoc facite in meam commemorationem*: plus dixit, quàm ſi ſolum dixiſſet, *Offerte*. Hoc enim amplius dixit: Offerte in memoriam tanti beneficii à me accepti.

9. Idem alia via ſic oſtendo. Chriſtus obtulit ſeipſum Deo in ara crucis, per modum veri & cruẽti ſacrificii, vt omnes fatentur cum Apoſtolo, Hebr. 9. & 10.

Ac ſimul voluit, vt hæc cruenta oblatio repræſentaretur nobis,& quotidie in memoriam reuocaretur per celebrationem Euchariſtiæ, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ergo neceſſe eſt, in celebratione Euchariſtiæ fieri aliquam oblationem incruentam, quæ ſit repræſentatio illius cruentæ oblationis in cruce. Et hoc ſignificat Diuus Auguſtinus lib. 20. contra Fauſtum cap.18. cum ait: *Chriſtiani, iam peracti ſacrificii* in cruce, *memoriam celebrant ſacroſancta oblatione, & participatione corporis & ſanguinis Chriſti.* Vbi in Euchariſtia coniungit hæc duo, *oblationem*, & *participationem* Chriſti. Igitur ſecundum Auguſtinum, & offertur Chriſtus in Euchariſtia,& ſumitur: offertur Deo, ad ipſius honorem: ſumitur à fidelibus ad ipſorum ſalutem & vtilitatem. Et hoc eſt, quod ſupra dixi in ſolutione primi & ſecundi argumenti. Vnde patet, in his omnibus Auguſtinum nobiſcum ſentire contra Nouatores, quod ipſi negare non audent.

10. Quartum: Chriſtus eſt Sacerdos in æternum: ergo nullum habet ſucceſſorem aut vicariũ in Sacerdotio. Ergo iam nulli

ſunt Sacerdotes in terris: ergo nec ſacrificia propriè dicta. Et confirmatur ex Apoſtolo, Hebr. 7. vbi dicit, ideo in veteri Teſtamento fuiſſe plures Sacerdotes, quorum vnus alteri ſuccederet, quia ſinguli erant mortales, ac proinde debebant alii atque alii ſemper ſuccedere. Chriſtus autem eſt immortalis: Ergo non indiget ſucceſſoribus & vicariis. Reſpondeo. Aliud eſt, eſſe ſucceſſorem alterius: aliud, eſſe miniſtrum ſeu vicarium. Dupliciter enim hæc differunt. Primo, quia ſucceſſor eſt eiuſdem dignitatis ac poteſtatis cũ eo, cui ſuccedit: non item miniſter ſeu vicarius cum eo, cuius miniſter aut vicarius eſt. Secundo, ſucceſſor non niſi poſt mortem aut depoſitionẽ alterius conſtituitur. At vicarius ſeu miniſter ſolet conſtitui, dũ adhuc viuit is, cui ſubſeruit. Vtrumq; patet in Rege. Is quamdiu viuit, & in officio manet, non habet ſucceſſorem cum pari poteſtate: habet tamen vicarios & miniſtros, qui illi ſubſeruiunt. Similiter fit in noſtro propoſito. Chriſtus non habet ſucceſſorem in ſacerdotio cum pari poteſtate, quia ſemper viuit, vt rectè a-

gumen-

gumentatur Apoſtolus. Habet tamen miniſtros ſeu vicarios, qui illi ſubſeruiunt in officio ſacerdotali. Idem factum eſt in Aarone, ſeruata proportione. Quādiu vixit, non habuit ſucceſſores cum pari poteſtate: habuit tamen inferiores Sacerdotes & Leuitas, qui illi miniſtrabant. Et quid hic difficultatis eſt? Nihil ſanè. Sed Nouatores omnia confundunt, vt facilius decipiant incautos.

11. Quintum: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam: Ergo non indigemus alio ſacrificio: Ergo multiplicare tot ſacrificia Miſſæ, nihil eſt aliud quam negare virtutem & ſufficientiam ſacrificii crucis. Et confirmatur ex Apoſtolo, qui ſæpe aſſerit, vnam oblationem Chriſti in cruce ſufficere, nec alia opus eſſe. Hebr. 9. 26. *Semel ad deſtructionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.* Et v. 28. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Et cap. 10. 10. *Sanctificati ſumus per oblationem corporis Chriſti ſemel.* Et v. 14. *Vna oblatione, conſummauit in ſempiternū ſanctificatos.* Quid ergo opus eſt ſacrificio Miſſatico? Reſpondeo. Hoc argumentum dupliciter

poteſt retorqueri. Primò ſic: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam: ergo non opus eſt Baptiſmo, Euchariſtia, fide, ſpe, charitate, oratione: Ergo multiplicare hæc omnia, nihil aliud eſt, quàm negare virtutem & ſufficientiam ſacrificii crucis. Secundo ſic: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam, reſpectu omnium hominum, ab initio mũdi vſque ad finem: Ergo omnia alia ſacrificia ſunt ſuperflua: Ergo multiplicare tot ſacrificia Moſaica, nihil aliud eſt, quàm negare vim & ſufficientiam ſacrificii crucis. Quid hic dicent Nouatores?

12. Sed ad rem. Sacrificium crucis habet infinitam & æternam vim ſanctificandi homines: nec opus eſt alio ſacrificio crucis, aut eiuſdem ſacrificii crucis repetitione: Vel, quod idem eſt, non opus eſt, vt alius Christvs moriatur pro nobis, aut vt idem Chriſtus ſæpius moriatur. Nam ſemel moriendo, ſufficientiſſimè ſatisfecit Deo Patri pro nobis. Et hoc vult Apoſtolus loco citato. Duo tamen neceſſaria ſunt. Vnum, vt ſimus memores illius tanti beneficii, vel iam accepti, vel

olim

olim promiſſi. Alterum, vt fructus illius beneficii & ſatisfactionis in particulari nobis applicetur. Vtrumq; fit per fidem, ſacramēta, ſacrificia, prædicationem verbi, & ſimilia inſtrumenta à Deo ordinata, non ſolum in veteri, ſed etiam in nouo Teſtamento. Ergo nihil illorum ſuperfluum eſt. Sicut ergo non ſequitur: Sacrificium crucis habet infinitam vim: Ergo ſuperflua ſunt Sacramenta nouæ legis: ita non ſequitur; Habet infinitam vim: Ergo ſuperfluum eſt ſacrificium nouæ legis. Nec hoc, nec illa ſuperflua ſunt. Non enim ordinantur ad augendam vim ſacrificii crucis, quæ cum infinita ſit, non indiget argumento: ſed partim ad illam repræſentandam, partim ad fructum eius nobis applicandum. Dices: quid opus eſt applicare fructum ſacrificii crucis, per ſacrificium Miſſæ, cum ſufficienter applicari poſſit per fidem, Baptiſmū & Euchariſtiam? Ego viciſſim dicam, quid opus eſt applicare per Baptiſmū & Euchriſtiam, cum ſufficienter applicari poſſit per fidem & ſacrificium Miſſæ? O homo, tu quis

quis es,vt dicas Deo, quare ordinaſti ſic?

13. Hæc ſunt præcipua argumenta contra ſacrificium Miſſæ. Alia, vel continent mera mendacia,quibus referendis libenter ſuperſedeo: vel ſolum contendunt, Miſſam non eſſe ſacrificium propitiatorium pro peccatis, quę in caput 12. reſeruamus. Ea porro, quæ iam allata & ſoluta ſunt,vehementer confirmant noſtram ſententiam. Nam ſi ex vna parte ſpectemus communem conſenſum antiquorum Patrum & totius Eccleſiæ, cum ſolidiſſimis fundamentis ex Scriptura deſumptis,vt ſupra viſum eſt: ex altera, priuatam paucorum opinionem,quę ſolum in diſputatione Diaboli, in contemptu totius antiquitatis, & in his pauculis nullius momenti argumentis fundata eſt: facile æſtimabimus, non decere virum prudentem ac cordatum, vt propter has quiſquilias & ineptias, relicto Chriſtiani orbis conſenſu, ad hanc nouam ſectam paucorum hominum ſeſe adiungat.

CA-

CAPVT VIII.

IN QVO CONSISTAT ESſentia huius Sacrificij?

1. OMitto calumnias Nouatorum, qui populo perſuadent, eſſentiam huius ſacrificii, apud Catholicos, in quibuſdam ſaltibus, geſticulationibus, & veſtium ornamentis poſitam eſſe. Non ita eſt. Nec ipſi, ſi viri boni eſſent, ita loquerentur: neque, ſi faciant, neceſſe eſt refutare.

2. Catholici ſic ſtatuunt: In ſacrificio duo ſpectari poſſe. 1. rem, quæ offertur & ſacrificatur. 2. actionem ſacrificandi. Hinc duplex oritur quæſtio. Vna, quæ ſit illa res, quæ propriè offertur & ſacrificatur in Miſſa? an ſcilicet panis & vinum? an verò corpus & ſanguis Chriſti? Altera, quæ ſit actio ſacrificandi, in qua eſſentialiter conſiſtit ratio ſacrificii? Sunt autem 6. actiones in Miſſa, de quibus dubitari poteſt. Prima eſt oblatio panis & vini ante conſecrationem. Secunda eſt ipſa conſecratio, per quam panis & vinum con-

conuertuntur in carnem & ſanguinem Chriſti. Tertia eſt oblatio corporis & ſanguinis Chriſti poſt conſecrationem. Quarta eſt fractio & commiſtio ſacramenti. Quinta eſt conſumptio ſacramẽti à Sacerdote conſecrante facta. Sexta eſt diſtributio, & ſumptio à fidelibus facta. His poſitis ad vtramque quæſtionem reſpondeo per duas ſequentes concluſiones.

3. *Prima Concluſio*: Res, quæ primo & principaliter offertur in ſacrificio Miſſæ, eſt corpus & ſanguis Chriſti, ſub ſpecie panis & vini. Ratio eſt euidens, quia ſacrificium crucis cruentum, & ſacrificium Miſſæ incruentum, non differunt, quoad ſubſtantiam rei oblatę: ſed res oblata in ſacrificio crucis, eſt Chriſtus, iuxta illud 1. Corinth. 5. 7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Ergo etiam res oblata in ſacrificio Miſſæ, eſt Chriſtus. Et hoc definitum eſt in Concilio Tridentino, ſeſſ. 22. cap. 2. his verbis: *In hoc ſacrificio Miſſæ, idem ille Chriſtus incruente immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit.*

4. Dices: Illud principaliter offertur

& ſa-

& ſacrificatur, quod immolatur & deſtruitur ad honorem Dei, vt patet in omnibus ſacrificiis Moſaicis: at ſolus panis & vinum immolantur & deſtruuntur in Euchariſtia, non autem corpus & ſanguis Chriſti: Ergo ſolus panis & vinum principaliter offeruntur & ſacrificantur. 2. quia res oblata in ſacrificio, ſupponitur actioni ſacrificandi, non autem reſultat ex tali actione: vt patet in ſacrificio Agni paſchalis, vbi res oblata eſt Agnus viuus, nō autem cadauer eius, quod ex immolatione reſultat. At panis & vinū ſupponuntur actioni ſacrificandi: Ergo panis & vinum ſunt res oblata. Chriſtus autem qui per actionem ſacrificandi reſultat, ſolū eſt ſacramentum, ſeu ſacer cibus, ſicut erat agnus paſchalis poſt immolationem. 3. idem colligitur ex praxi Eccleſiæ, quæ offert panem & vinum, & vocat hoſtiam, ſeu rem oblatam. Et in quadam Antiph. dicit; *Sacerdos in æternum Chriſtus ſecundum ordinem Melchiſedech, panem & vinum obtulit.* Eodem modo loquuntur Patres. Cypr. epiſt. 63. *Panem & calicem miſtū vino obtulit.* Et Iren. l. 4. c. 32. *Præcipit Chriſtus Apoſtolis,*

vt pri-

vt primitias creaturarum, ſcilicet panem & vinum, Deo in ſacrificium offerant. Et Alexander 1. epiſt. 1. *Panis tantum, & vinum aqua permiſtum, in ſacrificio offerantur.*

5. Reſpondeo. Res oblata poteſt eſſe duplex. Vna per modum materiæ, quæ ſupponitur actioni ſacrificandi. Altera per modum termini, qui reſultat per actionem ſacrificandi. Igitur, panis & vinum ſunt res oblata per modum materiæ: corpus & ſanguis Chriſti, per modum termini reſultantis. Idem ſeruata proportione, factum eſt in ſacrificiis Moſaicis. Nam res oblata per modum materiæ, erat v. g. Agnus viuens: per modum termini, Agnus occiſus & immolatus. Hoc tamen intereſt, quod in ſacrificiis Moſaicis, res principaliter oblata, non erat terminus, ſed materia: in noſtro, non materia, ſed terminus. V. g. Agnus viuus erat res principaliter oblata: & eius deſtructio ſeu immolatio, erat actio ſacrificandi principaliter intenta in cultum Dei. At in Euchariſtia, non panis & vinum, ſed corpus & ſanguis Chriſti, eſt res principaliter oblata: nec deſtructio panis

panis & vini per ſe intenta, ſed ſolum in ordine ad introductionem Corporis & ſanguinis Chriſti; nec in deſtructione panis & vini, conſiſtit principalis actio ſacrificandi, ſed in conſecratione, qua ſubſtantia panis & vini mutatur in corpus & ſanguinem Chriſti, vt in ſequenti concluſione latius explicandum eſt.

6 *Secunda Concluſio*. Sicut res oblata in ſacrificio miſſæ, principaliter conſiſtit in corpore & ſanguine Chriſti, vt iam dictum eſt; ſic actio ſacrificandi principaliter conſiſtit in conſecratione: Seu, quod idem eſt, ſicut corpus & ſanguis Chriſti, eſt ipſa victima quæ offertur & ſacrificatur, ſic conſecratio eſt ipſa actio, qua offertur & ſacrificatur. Ratio eſt, quia oblatio ſeu ſacrificatio victimæ debet fieri à ſacerdote, tanquam à proprio miniſtro: At in lege euangelica, ſolus Chriſtus & principalis ſacerdos; alii vero, ſunt ſecundarii ſacerdotes, & quaſi miniſtri ſeu vicarii, qui in perſona Chriſti offerunt & ſacrificant: Ergo oblatio ſeu ſacrificatio victimæ debet fieri, vel à Ch iſto (vt contigit in vltima cœna) vel ab aliis ſecundari-

eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, non loquuntur in propria, ſed in Christi perſona. Non enim eſt illorum corpus & ſanguis, ſed ſolius Chriſti. Igitur in ſola conſecratione principaliter conſiſtit oblatio victimæ, ſeu ſacrificatio.

7 Et ita ſentiunt antiqui Patres Nam Irenæus libro 4. contra hæreſes capite 32. dicit Chriſtum docuiſſe *Noui Teſtamenti nouam oblationem*, cum dixit, *Hoc eſt corpus meum*. Cyprianus in ſermone de cœna Domini ſic ſcribit: *Ex quo à domimino dictum eſt, Hæc eſt caro mea, Hic eſt ſanguis meus: quotieſcunque his verbis, & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis & calix benedictione ſolenni ſacratus exiſtit medicamentum ſimul & holocauſtum*. Vult dicere, per verba conſecrationis, effici Holocauſtum ſeu ſacrificium: quod non aſſerimus. Similia habent alii Patres. Et ex Sholaſtic is Bonauentura, D. Thomas Ioannes maior, Alanus, Caſſalius, apud Franciſcum Suarez 3. p. tomo 3. diſp. 75.

8 Vt tota res melius intelligatur diſtinctius explicãda eſt. Igitur in cõſecratione quã ſolã dicimus eſſe de eſſẽtia huius ſacrificii, tria hic ſpectari poſſunt.

Primo

Primo, deſtructio ſubſtantiæ panis & vini, facta in cultum & honorem Dei. Secundo, adductio ſeu præſentia Chriſti, ſub ſpeciebus panis & vini, quæ etiam fit ad honorem & cultum Dei. Tertio, myſtica quædam mactatio, quæ fit per conſecrationem vtriuſque ſpeciei, quatenus ex vi verborum, corpus & ſanguis ſacramentaliter ſeparantur, licet reipſa coniuncta ſint per naturalem concomitantiam. Poteſt ergo diſputari, an conſecratio habeat rationem ſacrificii, quatenus eſt deſtructio panis & vini; an vero, quatenus eſt adductio ſeu præſentia Chriſti; an denique, quatenus eſt myſtica mactatio? Huic annexa eſt alia quæſtio, an ad rationem huius ſacrificii neceſſaria ſit conſecratio vtriusque ſpeciei; an vero ſufficiat conſecratio vnius?

9 Aliqui putant, conſecrationem vnius ſufficere, quatenus eſt deſtructio panis, & adductio corporis Chriſti: vel deſtructio vini, & adductio ſanguinis Chriſti: nec opus eſſe conſecratione vtriuſque ſpeciei, in qua fit myſtica mactatio Chriſti, ſeu ſacramentalis corporis & ſanguinis Chri-

nis Chriſti ſeparatio. Ratio illorum eſt, quia in conſecratione vnius ſpeciei non ſolum reperitur actio ſacrificandi, ſed etiam victima, quæ ſacrificatur & offertur, nempe Chriſtus ſub ſpecie ſacramentali.

10 Alii rectius ſentiunt, conſecrationem vtriuſque ſpeciei neceſſariam eſſe, non ſolum quatenus eſt deſtructio ſubſtantiæ panis & vini, & ſimul adductio corporis & ſanguinis Chriſti: ſed etiam, quatenus eſt myſtica mactatio, quæ fit, quando vi verborum myſticè ſeparatur corpus à ſanguine Chriſti. Et ratio eſt, quia hoc incruentum ſacrificium miſſæ, de quo agimus, debet eſſe repræſentatio cruenti ſacrificii crucis, vt ſæpe dictum eſt: Ergo debet includere conſecrationem vtriusq; ſpeciei, quatenus habet rationem myſticæ mactationis, id eſt, quatenus expreſſè repræſentat mortem & paſſionem Chriſti. Hoc ſenſu loquitur Auguſtinus apud Gratianum, cap. Semel de conſecrat. diſt. 2. cum ait: *Semel immolatus eſt Chriſtus in ſemetipſo, & tamen quotidie immolatur in ſacramento.*

11 Superſunt aliquot obiectiones dilu-

endæ: quarum duæ priores contendunt, conſecrationem non eſſe de eſſentia ſacrificii Miſſæ: reliquæ, non ſolam conſecrationem eſſe de eſſenria, ſed etiam ſumptionem, quæ fit à Sacerdote ſacrificante. Prima eſt: Productio, qua primo producitur victima in rerum natura, non eſt ipſa oblatio ſeu ſacrificatio victimæ, ſed illam neceſſario præcedit, vt patet inductione. Nam prius eſt, Agnum naſci, quam immolari: prius eſt, Chriſtum concipi in vtero materno, quã offerri in cruce. At conſecratio eſt quaſi productio Chriſti, quia per illam fit Chriſtus præſens, cum antea non eſſet præſens: Ergo conſecratio non eſt oblatio ſeu immolatio Chriſti, ſed illam præcedit. Reſpondeo. Hoc argumentum procedit de aliis ſacrificiis, in quibus res principaliter oblata, habet ſe per modum materiæ: non autem in noſtro, in quo res principaliter oblata, habet ſe per modum termini. Hoc ſupra à me notatum eſt. Nunc clarius ſic explico. Productio materiæ, quæ offertur in ſacrificio, ſemper eſt prior oblatione ſeu ſacrificatione

tione, vt benè oſtẽditur in exẽplis allatis. At productio termini qui reſultat ex materia, non eſt prior oblatione ſeu ſacrificatione, ſed eſt ipſa oblatio ſeu ſacrificatio. Hoc patet in noſtro ſacrificio.

12 *Secunda obiectio.* In die Paraſceues offertur verum ſacrificium abſque cõſecratione, quia fit oblatio ex præſãctificatis, vt loquũtur Theologi: Ergo cõſecratio nõ eſt de eſſẽtia ſacrificii. Antecedẽs ꝓbatur primo, ex oratiõe, quã Eccleſia in officio illius diei ꝓfert, cũ ait: *In ſpiritu humilitatis, & in animo contrito ſuſcipiamur à te Domine, & ſic fiat ſacrificium noſtrũ in cõſpectu tuo hodie, vt placeat tibi Domine Deus.* Et poſtea ſubdit ſacerdos: *Orate fratres, vt meũ & veſtrũ ſacrificiũ &c* Secundo, quia nõ eſt veriſimile, Eccleſiã illo die carere ſacrificio, cum dicat Aug. ep. 118. cap. 2. *Omnibus diebus offertur Deo ſacrificiũ in Eccleſia.* Reſpondeo. In die paraſceue non offertur ſacrificium incruentum, vt notat D. Thomas 3. p. q. 83. articulo 2. ad. 2. quia eo die cruẽtũ ſacrificiũ oblatũ eſt in cruce. Idẽ ſẽtiunt plerique Scholaſtici in 4. d. 13. & Rabanus lib. de inſtitutione Clericorum cap. 67. vbi hoc confirmat ex figura huius myſterii

13 *Tertia obiectio*; De eſſentia ſacrificii ſunt hæc duo. 1. vt victima realiter immutetur. 2. vt ſumatur à ſacerdote: At neutrum fit per ſolam conſecrationem, niſi accedat ſumptio ſacerdotis: Ergo hæc ſumptio eſt de eſſentia ſacrificii. Maior eſt D. Thomæ. 3. p. q. 82. art. 4. vbi citat Dionyſium, Auguſtinum, & illud ex con. Toletano. 12. *Quale erit ſacrificium, cuius neque ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* quod etiam citatur apud Gratianum ca. Relatum, de conſecrat. d. 2. Reſpondeo. In hac obiectione duo ſumuntur. Vnum, quod realis immutatio victimæ, ſit de eſſentia ſacrificii. Hoc verum eſt, ſed cũ hac diſtinctione. Materia, quæ offertur, debet realiter ĩmutari. nõ tamẽ neceſſe eſt, terminũ reſultãtẽ ex materia realiter ĩmutari. Et ſic fit in noſtro ſacrificio. Nã panis & vinũ, quæ ſunt materia illius, realiter mutatur in corpus & ſanguinem Chriſti. Alterum, quod ſũptio à ſacerdote facta, ſit de eſſentia ſacrificii. Hoc falſum eſt. Nam in Veteri Teſtamento, holocauſtum erat præſtantiſſimum inter omnia ſacrificia, & tamen ex eo non ſumebat ſacerdos, Sed ex

Sed ex hac ſolutione oriuntur duæ aliæ obiectiones: vna circa realem immutationem: altera circa ſumptionem ſacerdotis. Eſt ergo,

14 *Quarta obiectio*. Realis immutatio, quæ fit in externo & viſibili ſacrificio, debet eſſe externa & viſibilis: at illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & ſanguinē Chriſti, nō eſt externa & viſibilis, ſed occulta: Ergo non ſufficit ad rationem externi & viſibilis ſacrificii: Ergo requiritur alia mutatio, nempe ſumptio ſacerdotis. Reſpondeo. Illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & ſanguinem Chriſti, poteſt dupliciter ſpectari. 1. præciſè ſecundum ſe: & ſic occulta eſt. 2. quatenus perficitur externo verbo, *Hoc eſt corpus meum*: & ſic non eſt occulta, ſed ſenſibilis & externa. Simile quid dici ſolet de contritione, quæ in ſe ſpectata, occulta eſt: quatenus vero per externam peccatorum confeſſionē manifeſtatur, non eſt occulta. Et in noſtro ſacrificio idem eſt de Chriſto, qui eſt ſenſibilis & externa victima: non ſecundū ſe, ſed quatenus per externas

ſpecies panis & vini repræſentatur.
15 *Quinta obiectio.* Si ſumptio ſacerrdotis non eſt de eſſentia ſacrificii, ergo non eſt iure diuino neceſſaria: hoc autem falſum eſt, quia ſacerdos ſacrificans iure diuino tenetur ad ſumendum ſacramentum ſub vtraque ſpecie, vt docet D. Thomas. 3. p. q. 18. articulo 4. Et citat illud, quod ſupra attigi, ex concilio Toletano: *Quale erit ſacrificium, cuius neque ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Idem colligitur ex concilio Tridentino ſeſſ. 13. cap. 8. vbi dicit, *Sēper in Eccleſia Dei morē fuiſſe, vt Sacerdotes celebrantes, ſeipſos communicarent.* Et D. Thomas q. 83. articulo 6. ad 1. ait, ſi contingat Sacerdotem conſecrantem non poſſe ſumere Euchariſtiam, vt ſi ſubita morte aut morbo impediatur, debere aliun ſubſtitui, qui ſacrificium perficiat: quod etiam habetur in regulis Miſſalis, & apud Gratianum cap. illud, & cap. Nihil, 7 q. 1. Reſpondeo, Eſt quidem præceptum Sacerdotibus, vt vtramque ſpeciem ſumant: non tamen conſtat an ſit præceptum iuris diuini. Porro, hoc præceptum, qualecunque ſit, ſiue iuri diuini

ſiue

ſiue humani, non ideo datum eſt ſacerdotibus, vt per ſumptionem vtriuſque ſpeciei ſacrificent, ſed vt participent de oblato ſacrificio, & ipſo opere oſtendant, ſe conſentire ſacrificio, vt explicat D. Thomas q. 82. art. 4. Vnde non ſequitur, ſumptionem pertinere ad eſſentiam ſacrificii, ſed tantum ad vſum.

16 Quæres: Tametſi ſumptio non ſit de eſſentia huius ſacrificii, vt iam ſatis oſtenſum eſt: an ſaltem ordo ad ſumptionem ſit de eſſentia illius? Hoc aliqui affirmant. Et ſanè probabiliter. Nã hoc ſacrificium, tametſi per ſe primo inſtitutum ſit ad cultum Dei exhibendum, ſicut omnia alia ſacrificia: tamen ſecundario inſtitui potuit ad ſpiritalem animæ refectionem: Et ſic ordo ad ſumptionem poteſt aliquo modo dici de eſſentia huius ſacrificii, licet ipſa ſumptio ſit tantum extrinſeca eius perfectio. Vide Franciſcum Suarez diſp 75.

CAP.

CAPVT IX.

AN SACRIFICIVM MISSÆ *eſſentialiter differat ab omnibus aliis ſacrificiis?*

1. Expoſui hactenus, in quo conſiſtat eſſentia huius ſacrificii, tum ex parte rei oblatæ, tum ex parte actionis ſacrificandi. Hinc facile conſtabit, an eſſentialiter differat ab alijs ſacrificiis: 1. ab incruento ſacrificio in vltima cœna. 2. à cruento ſacrificio in cruce. 3. à ſacrificiis veteris Teſtamenti: Vlterius conſtabit, an ſit eſſentialiter perfectius illis omnibus.

2 *Prima concluſio.* Sacrificium Miſſæ non differt eſſentialiter ab incruento ſacrificio, quod in vltima cœna oblatum eſt: ſed tantum accidentaliter. Prior pars patet, quia illa duo ſacrificia conueniunt in re oblata, in actione ſacrificandi, & in principali offerente: Ergo conueniunt in eſſentialibus. Poſterior probatur, quia differunt in multis accidentibus, Primo, in qualitate

an hæ differẽtiæ ſint eſſẽtiales? Et potiſſima difficultas eſt de prima. Nam reliquas accidentales eſſe, facile conceſſero. Ego ſic ſentio. Sacrificium dupliciter ſumi poteſt. Primo, pro re oblata ſeu ſacrificata, Secundo, pro actione offerendi ſeu ſacrificandi. Priori modo, eſſentia eius ſpectari debet ex parte rei oblatæ, ſeu victimæ: poſteriori, ex parte actionis, ſeu ritus offerendi & ſacrificandi. Hinc ſequitur primo, ſacrificium Miſſæ, & ſacrificium Crucis, ex parte rei oblatæ, non diſtingui eſſentialiter ac proinde, hoc ſenſu non eſſe duo, ſed vnũſacrificiũ, ſecũdũ ſpeciẽ eſſentialem. Secundo, diſtingui tamen eſſentialiter ex parte ritus ſeu actionis ſacrificandi: & hoc ſenſu, eſſe duo ſacrificia, non vnum. Nam actio vtriusque diuerſa eſt. Chriſtus enim in ſacrificio crucis oblatus eſt per realem occiſionem & mortem: at in ſacrificio Miſſæ, offertur per conſecrationem. Occiſio autem, & conſecratio, plurimum inter ſe differunt.

Nota

4 Nota tamen, has actiones tripliciter ſpectari poſſe. Primo, ſecundum entitatem phyſicam: & ſic certum eſt, differre eſſentialiter. Secundo, quatenus fiunt ex motiuo alicuius virtutis: Et ſic ónes actiones ſacrificandi tam legis naturæ & Moſaicæ, quam in noſtro ſacrificio, poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei & eſſentiæ, ſi fiant ex eodem motiuo virtutis: vel diuerſæ, ſi ex diuerſo motiuo. Tertio, quatenus ſunt externa ſigna in cultum Dei ordinata: & ſic eorum eſſentia ſpectari debet ex multis. 1. ex victima quæ offertur. 2. ex principali offerente. 3. ex actione offerendi, quoad entitatem phyſicam. 4. ex ſignificatione. Ex his omnibus æſtimandum eſt an actiones ſacrificandi, quatenus ſunt externa ſigna ad cultum Dei ordinata, ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei. Nam ſi in omnibus conueniant, ſunt eiuſdem planè ſpeciei: ſi in omnibus diſcrepent, ſunt planè diuerſæ ſpeciei: ſi in quibuſdam conueniant, in aliis diſcrepent, nec planè eiuſdem, nec omnino diuerſæ ſpeciei cenſeri debent.

Tertia

5. *Tertia Concluſio.* Sacrificium Miſſæ, & eſſentialiter, & accidentaliter differt à ſacrificiis veteris Teſtamenti. Eſſentialiter, tam ex parte rei oblatæ, quàm ex parte oblationis ſeu ſacrificationis. Accidentaliter, in variis circumſtantiis. Hæc nota ſunt ex dictis. Hinc vlterius colligitur, eſſentialiter perfectius eſſe omnibus ſacrificiis, excepto ſacrificio crucis, & vltimæ cænæ. Vide plura apud Suarez diſp. 76. ſect. 2.

CAPVT X.

AN SACRIFICIVM MISSAE eſſentialiter differat à Sacramento Euchariſtiæ.

1. DVo certa ſunt. Vnum eſt, eandem eſſe actionem realem in vtroq; myſterio. Eſt enim vna eademq́; actio, qua ...ficitur ſacramentum Euchariſtiæ, & ...fit conſecratio ſeu oblatio ſacrificii. Alterum eſt, vtróbiq; eſſe eundem terminum actionis, nempe Chriſtum ſub ſpecie panis & vini. Quæſtio eſt, an ſi

etiam vna eademq; eſſentia vtriuſq; myſterii? an potius alia ſit ratio ſeu eſſentia ſacrificii, & alia ſacramenti? Deinde, ſi ſunt duæ rationes ſeu eſſentiæ diſtinctæ, vtra illarum ſit prior ordine temporis, naturæ, & perfectionis?

2. *Prima Concluſio.* Sacrificium Miſſæ differt eſſentialiter à Sacramento Euchariſtiæ. Hoc conſtat ex triplici capite. 1. quia eſſentia ſacrificii partim conſiſtit in actione ſacrificandi, partim in re ſacrificata. At eſſentia ſacramenti, nullo modo conſiſtit in actione, ſed in ſola re permanente, quæ reſultat ex actione. 2. Eſſentia ſacrificii Miſſæ requirit repræſentationem mortis Christi, & conſequenter conſecrationem vtriuſque ſpeciei: at eſſentia ſacramenti ſaluatur in vna ſpecie. 3. Sacrificium per ſe immediatè ordinatur ad cultum & honorem Dei: ſacramentum verò ad noſtram ſanctificationem.

3. *Secunda Concluſio.* Sacramentum [illegible] tempore perficitur, quoad eſſentiam [illegible] quàm ſacrificium. Patet ex dictis, quia ſacramentum eſſentialiter perficitur per

con-

conſecrationem vnius ſpeciei: at ſacrificium, per conſecrationem vtriuſq;. Conſtat autem, conſecrationem vnius ſpeciei, ordine temporis, priorem eſſe conſecratione vtriuſque ſpeciei. Quæres, an idem ordo ſeruetur in effectu ſacrificii & ſacramenti? Reſpondeo. In effectu ſeruatur contrarius ordo: Nám effectus ſacrificii confertur ex opere operato, peracta conſecratione vtriuſq; ſpeciei. Effectus autem ſacramenti, confertur in vſu ſeu ſumptione Euchariſtiæ, quæ ordine temporis ſequitur conſecrationem.

4. *Tertia Concluſio.* Ordo naturæ ſeu cauſalitatis poteſt eſſe duplex in hoc myſterio, nempe intẽtionis & executionis. Ordine intentionis, prius eſt ſacrificium, quàm ſacramentum: quia, principalius intẽditur cultus & honor Dei, quàm noſtra vtilitas. Vnde etiam poteſtas ſacerdotalis primario ordinata eſt ad ſacrificium Deo offerendum, & ſecundario ad ſacramentum conficiendum. Ordine executionis, poſterius eſt ſacrificium, quàm ſacramentum: quia ſupponit conſecrationem vnius ſpeciei, in qua perficitur ratio

ſacramenti, & vlterius requirit conſecrationem alterius ſpeciei. Dices: Ergo ſacrificium & ſacramentum poſſunt reipſa ſeparari. Reſpondeo. Ita eſt. Nam ſi ſacerdos conſecret vnam ſpeciem ſine altera, perficit ſacramentum, & non ſacrificium.

5. *Quarta Concluſio.* Dignitas ſeu perfectio vtriuſque myſterii dupliciter ſpectari poteſt. 1. Phyſicè, ſeu in Eſſe rei. 2. moraliter, ſeu in Eſſe virtutis. Si priori modo fiat comparatio, tunc eſt eadem dignitas ſacrificii Miſſæ, & ſacramenti Euchariſtiæ, tam ex parte actionis, quàm ex parte termini, quia vtrobique eſt eadem actio, nempe conſecratio: & vtrobique eſt idem terminus actionis, nempe Chriſtus Dominus. Si poſteriori, tunc maior eſt perfectio ſacrificii, quàm ſacramenti, quia melius eſt in ratione virtutis, conficere Euchariſtiam ad Dei cultum & honorem, quàm ad noſtram vtilitatem. Dices: Sicut ſacrificium ordinatur ad Dei cultum & honorem, ſic etiam ſacramentum. Rurſum, ſicut ſacramentum ordinatur ad noſtram vtilitatem, ſic etiam ſacrificium:
Ergo

Ergo vtrobiq; eſt par ratio. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & principaliter ordinatur ad cultum & honorem Dei: ſecundario autem ad noſtram vtilitatem. Contra fit in ſacramento. Hoc enim per ſe inſtitutum eſt ad noſtram ſanctificationẽ: & conſequenter ad Dei gloriam. Dices 2. Sacrificium ordinatur ad vſum ſacramenti, tanquàm ad ſuum finem: Finis autem eſt perfectior, quàm medium ad finem: Ergo ſacramentum eſt perfectius, quàm ſacrificium. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & primario ordinatur ad cultum Dei, vt dictum eſt: per accidens autem, & ſecundario ad vſum ſacramenti. Deinde, ſæpè fit, rem magis perfectam ordinari ad minus perfectam, vt patet in Incarnatione Verbi, quæ ordinatur ad noſtram redemptionem.

CAPVT XI.

QVIS SIT PRINCIPALIS OFferens in ſacrificio Miſſæ?

1. HOc etiam aliquo modo ſpectat ad eſſentiam huius ſacrificii explican-

Sed ex hac ſolutione oriuntur duæ aliæ obiectiones: vna circa realem immutationem: altera circa ſumptionem ſacerdotis. Eſt ergo.

14 *Quarta obiectio*. Realis immutatio, quæ fit in externo & viſibili ſacrificio, debet eſſe externa & viſibilis: at illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & ſanguinẽ Chriſti, nõ eſt externa & viſibilis, ſed occulta: Ergo non ſufficit ad rationem externi & viſibilis ſacrificii: Ergo requiritur alia mutatio, nempe ſumptio ſacerdotis. Reſpondeo. Illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & ſanguinem Chriſti, poteſt dupliciter ſpectari. 1. præciſè ſecundum ſe: & ſic occulta eſt. 2. quatenus perficitur externo verbo, *Hoc eſt corpus meum*: & ſic non eſt occulta, ſed ſenſibilis & externa. Simile quid dici ſolet de contritione, quæ in ſe ſpectata, occulta eſt: quatenus vero per externam peccatorum confeſſionẽ manifeſtatur, non eſt occulta. Et in noſtro ſacrificio idem eſt de Chriſto, qui eſt ſenſibilis & externa victima: non ſecundũ ſe, ſed quatenus per externas

ſpecies panis & vini repræſentatur.
15 *Quinta obiectio.* Si ſumptio ſacerrdotis non eſt de eſſentia ſacrificii, ergo non eſt iure diuino neceſſaria: hoc autem falſum eſt, quia ſacerdos ſacrificans iure diuino tenetur ad ſumendum ſacramentum ſub vtraque ſpecie, vt docet D. Thomas. 3. p. q. 18. articulo 4. Et citat illud, quod ſupra attigi, ex concilio Toletano: *Quale erit ſacrificium, cuius neque ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Idem colligitur ex concilio Tridentino ſeſſ. 13. cap. 8. vbi dicit, *Sẽper in Eccleſia Dei morẽ fuiſſe, vt Sacerdotes celebrantes, ſeipſos communicarent.* Et D. Thomas q. 83. articulo 6. ad 1. ait, ſi contingat Sacerdotem conſecrantem non poſſe ſumere Euchariſtiam, vt ſi ſubita morte aut morbo impediatur, debere aliun ſubſtitui, qui ſacrificium perficiat: quod etiam habetur in regulis Miſſalis, & apud Gratianum cap. illud, & cap. Nihil, 7 q. 1. Reſpondeo, Eſt quidem præceptum Sacerdotibus, vt vtramque ſpeciem ſumant: non tamen conſtat an ſit præceptum iuris diuini. Porro, hoc præceptum, qualecunque ſit, ſiue iuri diuini

ſiue

ſiue humani,non ideo datum eſt ſacerdotibus,vt per ſumptionem vtriuſque ſpeciei ſacrificent,ſed vt participent de oblato ſacrificio ,& ipſo opere oſtendant ,ſe conſentire ſacrificio,vt explicat D. Thomas q.82.art.4. Vnde non ſequitur, ſumptionem pertinere ad eſſentiam ſacrificii, ſed tantum ad vſum.

16 Quæres: Tametſi ſumptio non ſit de eſſentia huius ſacrificii,vt iam ſatis oſtenſum eſt: an ſaltem ordo ad ſumptionem ſit de eſſentia illius? Hoc aliqui affirmant. Et ſanè probabiliter. Nã hoc ſacrificium, tametſi per ſe primo inſtitutum ſit ad cultum Dei exhibendum , ſicut omnia alia ſacrificia: tamen ſecundario inſtitui potuit ad ſpiritalem animæ refectionem: Et ſic ordo ad ſumptionem poteſt aliquo modo dici de eſſentia huius ſacrificii,licet ipſa ſumptio ſit tantum extrinſeca eius perfectio. Vide Franciſcum Suarez diſp 75.

CAP.

CAPVT IX.

AN SACRIFICIVM MISSÆ eſſentialiter differat ab omnibus aliis ſacrificiis?

1. Expoſui hactenus, in quo conſiſtat eſſentia huius ſacrificii; tum ex parte rei oblatæ; tum ex parte actionis ſacrificandi. Hinc facile conſtabit, an eſſentialiter differat ab alijs ſacrificiis: 1. ab incruento ſacrificio in vltima cœna. 2. à cruento ſacrificio in cruce. 3. à ſacrificiis veteris Teſtamenti: Vlterius conſtabit, an ſit eſſentialiter perfectius illis omnibus.

2 *Prima concluſio.* Sacrificium Miſſæ non differt eſſentialiter ab incruento ſacrificio, quod in vltima cœna oblatum eſt: ſed tantum accidentaliter. Prior pars patet, quia illa duo ſacrificia conueniunt in re oblata, in actione ſacrificandi, & in principali offerente: Ergo conueniunt in eſſentialibus. Poſterior probatur, quia differunt in multis accidentibus. Primo, in qualitate

an hæ differētiæ ſint eſſētiales? Et potiſſima difficultas eſt de prima. Nam reliquas accidentales eſſe, facile conceſſero. Ego ſic ſentio. Sacrificium dupliciter ſumi poteſt. Primo, pro re oblata ſeu ſacrificata, Secundo, pro actione offerendi ſeu ſacrificandi. Priori modo, eſſentia eius ſpectari debet ex parte rei oblatæ, ſeu victimæ: poſteriori, ex parte actionis, ſeu ritus offerendi & ſacrificandi. Hinc ſequitur primo, ſacrificium Miſſæ, & ſacrificium Crucis, ex parte rei oblatæ, non diſtingui eſſentialiter ac proinde, hoc ſenſu non eſſe duo, ſed vnū ſacrificiū, ſecūdū ſpeciē eſſentialem. Secundo, diſtingui tamen eſſentialiter ex parte ritus ſeu actionis ſacrificandi: & hoc ſenſu, eſſe duo ſacrificia non vnum. Nam actio vtriusque diuerſa eſt. Chriſtus enim in ſacrificio crucis oblatus eſt per realem occiſionem & mortem: at in ſacrificio Miſſæ, offertur per conſecrationem. Occiſio autem, & conſecratio, plurimum inter ſe differunt.

Nota

4 Nota tamen, has actiones tripliciter ſpectari poſſe. Primo, ſecundum entitatem phyſicam: & ſic certum eſt, differre eſſentialiter. Secundo, quatenus fiunt ex motiuo alicuius virtutis: Et ſic ōnes actiones ſacrificandi tam legis naturæ & Moſaicæ, quam in noſtro ſacrificio, poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei & eſſentiæ, ſi fiant ex eodem motiuo virtutis: vel diuerſæ, ſi ex diuerſo motiuo. Tertio, quatenus ſunt externa ſigna in cultum Dei ordinata: & ſic eorum eſſentia ſpectari debet ex multis. 1. ex victima quæ offertur. 2. ex principali offerente. 3. ex actione offerendi, quoad entitatem phyſicam. 4. ex ſignificatione. Ex his omnibus æſtimandum eſt an actiones ſacrificandi, quatenus ſunt externa ſigna ad cultum Dei ordinata, ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei. Nam ſi in omnibus conueniant, ſunt eiuſdem planè ſpeciei: ſi in omnibus diſcrepent, ſunt planè diuerſæ ſpeciei: ſi in quibuſdam conueniant, in aliis diſcrepent, nec planè eiuſdem, nec omnino diuerſæ ſpeciei cenſeri debent.

5. *Tertia Concluſio*, Sacrificium Miſſæ, & eſſentialiter, & accidentaliter differt à ſacrificiis veteris Teſtamenti. Eſſentialiter, tam ex parte rei oblatæ, quàm ex parte oblationis ſeu ſacrificationis. Accidentaliter, in variis circumſtantiis. Hæc nota ſunt ex dictis. Hinc vlterius colligitur, eſſentialiter perfectius eſſe omnibus ſacrificiis, excepto ſacrificio crucis, & vltimæ cænæ. Vide plura apud Suarez diſp. 76. ſect. 2.

CAPVT X.

AN SACRIFICIVM MISSAE eſſentialiter differat à Sacramento Euchariſtiæ.

1. DVo certa ſunt. Vnum eſt, eandem eſſe actionem realem in vtroq; myſterio. Eſt enim vna eademq; actio, qua [...]ficitur ſacramentum Euchariſtiæ, & [...]ſit conſecratio ſeu oblatio ſacrificii. [A]lterum eſt, vtróbiq; eſſe eundem terminum actionis, nempe Chriſtum ſub ſpecie panis & vini. Quæſtio eſt, an ſi

L etiam

etiam vna eademq́; eſſentia vtriuſq; my-ſterii? an potius alia ſit ratio ſeu eſſentia ſacrificii, & alia ſacramenti? Deinde, ſi ſunt duæ rationes ſeu eſſentiæ diſtinctæ, vtra illarum ſit prior ordine temporis, naturæ, & perfectionis?

2. *Prima Concluſio.* Sacrificium Miſſæ differt eſſentialiter à Sacramento Eucha-riſtiæ. Hoc conſtat ex triplici capite. 1. quia eſſentia ſacrificii partim conſiſtit in actione ſacrificandi, partim in re ſacri-ficata. At eſſentia ſacramenti, nullo mo-do conſiſtit in actione, ſed in ſola re per-manente, quæ reſultat ex actione. 2. Eſ-ſentia ſacrificii Miſſæ requirit repræſen-tationem mortis Christi, & conſe-quenter conſecrationem vtriuſque ſpe-ciei: at eſſentia ſacramenti ſaluatur in vna ſpecie. 3. Sacrificium per ſe immediatè ordinatur ad cultum & honorem Dei: ſacramentum verò ad noſtram ſancti-cationem.

3. *Secunda Concluſio.* Sacramentum ... tempore perficitur, quoad eſſentia... quàm ſacrificium. Patet ex dictis, quia ſa-cramentum eſſentialiter perficitur per

con-

conſecrationem vnius ſpeciei: at ſacrificium, per conſecrationem vtriuſq;. Conſtat autem, conſecrationem vnius ſpeciei, ordine temporis, priorem eſſe conſecratione vtriuſque ſpeciei. Quæres; an idem ordo ſeruetur in effectu ſacrificii & ſacramenti? Reſpondeo. In effectu ſeruatur contrarius ordo: Nám effectus ſacrificii confertur ex opere operato, peracta conſecratione vtriuſq; ſpeciei. Effectus autem ſacramenti, confertur in vſu ſeu ſumptione Euchariſtiæ, quæ ordine temporis ſequitur conſecrationem.

4. *Tertia Concluſio.* Ordo naturæ ſeu cauſalitatis poteſt eſſe duplex in hoc myſterio, nempe intẽtionis & executionis. Ordine intentionis; prius eſt ſacrificium, quàm ſacramentum: quia; principalius intẽditur cultus & honor Dei, quàm noſtra vtilitas. Vnde etiam poteſtas ſacerdotalis primario ordinata eſt ad ſacrificium Deo offerendum, & ſecundario ad ſacramentum conficiendum. Ordine executionis, poſterius eſt ſacrificium, quàm ſacramentum: quia ſupponit conſecrationem vnius ſpeciei, in qua perficitur ratio

Ergo vtrobiq; eſt par ratio. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & principaliter ordinatur ad cultum & honorem Dei: ſecundario autem ad noſtram vtilitatem. Contra fit in ſacramento. Hoc enim per ſe inſtitutum eſt ad noſtram ſanctificationẽ: & conſequenter ad Dei gloriam. Dices 2. Sacrificium ordinatur ad vſum ſacramenti, tanquàm ad ſuum finem: Finis autem eſt perfectior, quàm medium ad finem: Ergo ſacramentum eſt perfectius, quàm ſacrificium. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & primario ordinatur ad cultum Dei, vt dictum eſt: per accidens autem, & ſecundario ad vſum ſacramenti. Deinde, ſæpè fit, rem magis perfectam ordinari ad minus perfectam, vt patet in Incarnatione Verbi, quæ ordinatur ad noſtram redemptionem.

CAPVT XI.

QVIS SIT PRINCIPALIS OFferens in ſacrificio Miſſæ?

1. HOc etiam aliquo modo ſpectat ad eſſentiam huius ſacrificii explican-

dam: quæ tametſi potiſſimum conſiſtat, tum in actione ſacrificandi, tum in re oblata: tamen ſuo modo pēdet etiam à principali offerente, duplici de cauſa. Primo, quia actio ſacrificandi, non ſolum à re oblata, ſed etiam à principali offerente, habet ſuum valorem & dignitatem. Secundo, quia ſacrificium & ſacerdotium eſſentialiter connexa ſunt: ergo non poteſt perfectè explicari tota ratio ſacrificii, niſi conſtet de principali ſacerdote, qui ad illud offerendum ordinatur.

2. Eſt ergo quæſtio, quis ſit principalis offerens in ſacrificio Miſſæ? Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Miſſa cap. 4. diſtinguit triplicem offerentem, nempe Chriſtum, Miniſtrum, & Eccleſiam. Addit, Chriſtum eſſe primarium Sacerdotem, & offerre per alios Sacerdotes, tanquam per Miniſtros: Eccleſiam autem, non offerre, vt Sacerdotem per miniſtrum, ſed vt populum per Sacerdotem. Hoc explicandum eſt.

3. *Prima Concluſio.* Chriſtus eſt ſummus Sacerdos, qui principaliter offert ſacrificium Miſſæ in Eccleſia per Sacerdotes alios,

ſios, tanquàm per miniſtros. Ita D. Thomas q. 82. art. 7. ad 3. Et q. 83. art. 1. ad 3. vbi dicit, Sacerdotem conſecrare in perſona & virtute Chriſti, & illius vicem gerere. Et Conc. Lateranenſe in cap. Firmiter, de ſumma Trinitate, & fide Catholica, vbi dicit Chriſtum in hoc myſterio ſimul eſſe Sacerdotem & ſacrificium. Et Concil. Triden. ſeſſ. 22. c. 1. & 2. vbi dicit, eundem Chriſtum, qui ſe in cœna, & in cruce obtulit, eſſe etiam principalem offerentem in ſacrificio Miſſæ, ac proinde oblationem hanc eſſe mundam, nec propter Sacerdotum offerentium iniquitatem poſſe inquinari. De eadem re ſic ſcribit Cyprian. epiſt. 63. *Sacerdos in altari vice Chriſti fungitur.*

4. Et probatur ex Apoſtolo Hebr. 7. 17. vbi ait, *Chriſtum eſſe Sacerdotem in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Hoc non aliter poteſt intelligi, quam quod Chriſtus, non quidem per ſe, ſed per miniſtros ſuos, offerat quotidie ſacrificiũ, eo ritu, quo Melchiſedech obtulit, id eſt, ſub ſpecie panis & vini: idq; non ad certum ac definitum tempus, ſed in æternum, id eſt, vſq; ad mũdi conſummationem. Et hoc ſenſu

diſtinguit Apoſtolus inter veterem ac nouam legem, quod in veteri plures eſſent ſacerdotes mortales, quorum vnus alteri ſuccedebat: Nunc autem vnus ſit æternus ac immortalis, qui nullos habeat ſucceſſores, ſed tantum miniſtros. Hic non alius, quàm Chriſtus eſt.

5. Accedit hæc ratio. Sacrificium Miſſæ, vt ſupra oſtenſum eſt ex Malachia, debet eſſe mundum & ſanctum: & in eo differt à ſacrificiis Moſaicis, quæ ſæpe erant polluta & immunda. Et quidem 2. modis. Primò, ex parte rei oblatæ, iuxta illud Malachiæ 1. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt?* Secundo ex parte principalis offerentis. Iſaiæ 1. 13. *Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra. Incenſum abominatio eſt mihi.* Cauſam addit: *Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lauamini, mundi eſtote.* Ergo ſacrificium Miſſæ vtroque modo debet eſſe mundum. 1. ex parte rei oblatæ. 2. ex parte principalis offerentis. Hoc autem non fieret, niſi Chriſtus ſimul eſſet res oblata, & principalis offerens. Nam alii offerentes, qui illius perſonam gerunt, ſæpè immundi ac flagitioſi ſunt.

6. Sed quæres, an ideo ſolum dicatur Chriſtus eſſe principalis offerens, quia alii Sacerdotes in perſona Chriſti offerũt, & illius miniſtri ſunt? Reſpondeo. Hæc cauſa ſine dubio vera ac ſufficiens eſt. Poſſunt tamen aliæ tres excogitari. Prima quia Chriſtus inſtituit hoc ſacrificium. Secunda, quia vis & efficacia illius fundatur in meritis Chriſti. Tertia, quia Chriſtus per humanitatem phyſicè concurrit ad tranſubſtantiationem, & conſequenter ad actionem ſacrificandi. Sed nulla harum per ſe ſatis eſt, vt Chriſtus dicatur principalis offerens. Non prima, quia aliud eſt inſtituere ſacrificium: aliud offerre. Deus in veteri lege inſtituit ſacrificia Moſaica, non tamen ideo fuit principalis offerens. Nec ſecunda, quia non ſolum vis & efficacia ſacrificii Miſſæ, ſed etiam omnium ſacrificiorum veteris Teſtamenti, & ſimiliter omnium ſacramentorum noui Teſtamenti, fundatur in meritis Chriſti: & tamen non ideo Chriſtus eſt principalis offerens aut miniſter in omnibus ſacrificiis & ſacramentis. Nec tertia, quia Deus, non ſolum phyſicè, ſed etiam

nonnulli alii. Ratio eſt, quia Patres docẽt, extra Eccleſiam non poſſe eſſe vera ſacrificia: ſed omnes Sacerdotes, qui non tolerantur ab Eccleſia, ſunt extra Eccleſiam: ergo non offerunt verum ſacrificium.

9. Hæc ſententia poteſt tribus modis intelligi. Primo, quod Sacerdotes præciſi ab Eccleſia non poſſint validè conſecrare Euchariſtiam, ac proinde nec ſacrificium offerre. Hoc falſum eſt: quia cõſecratio facta à vero Sacerdote, cum debita materia, forma, & intentione, ſemper eſt valida. Secũdo, quod poſſint quidem validè conſecrare Euchariſtiam, non tamen ſacrificium perficere: quia ad rationẽ ſacrificii neceſſe eſt, vt offeratur à Sacerdote, tanquam miniſtro publico, & mediatore inter Deum & populũ: Sacerdos autem præciſus non poteſt eſſe mediator inter Deum & populũ, quia nemo poteſt hoc facere: niſi cõſentiente populo, & per Sacerdotẽ offerente: at populus non conſentit, vt Sacerdos præciſus ab Eccleſia, hoc faciat. Hoc etiam falſum eſt, quia omnis Sacerdos quantũuis ab Eccleſia præciſus, poteſt validũ ſacrificium offerre, tãetſi

poſſit

poſſet offerendo, vt ſentit D. Thomas q. 82. art. 7. & 8. Ratio eſt, quia poteſtas ordinis eſt indelebilis, ergo manet in Sacerdotibus ab Eccleſia præciſis: ergo validè poſſunt ſacrificare, licet non ſine peccato. Tertio poteſt intelligi, quod poſſint quidem in perſona Christi, non tamen in perſona Eccleſiæ, offerre ſacrificium. Hoc verum eſt, ſi bene explicetur. Nam primo certum eſt, huiuſmodi Sacerdotes habere characterem, ſeu poteſtatem offerendi ſacrificium in perſona Chriſti: ac proinde, ſi offerant, validum eſſe ſacrificium, tametſi peccent offerendo. Hanc enim poteſtatem habent vi ordinis, quam nunquam omittunt. Secundo certum eſt, eoſdem Sacerdotes non poſſe offerre ſacrificium in perſona Eccleſiæ, niſi ex cõmiſſione Eccleſiæ: ergo, ſi ab Eccleſia præciſi ſunt, non cenſentur habere commiſſionem Eccleſiæ.

10. Vbi notandum eſt, totum officium Miſſæ conſtare partim ex ſubſtantia ſacrificii: partim ex orationibus & ceremoniis. Vnde, licet totum perficiatur à Sacerdote, tanquam à publico miniſtro,

inter

inter Deum & homines conſtituto, non tamen eodem modo. Nam in ſubſtantia ſacrificii, gerit perſonam Chriſti:in aliis, perſonam Eccleſiæ. Igitur Eccleſia non poteſt illum priuare poteſtate, quam habet ex commiſſione Chriſti: poteſt tamẽ priuare poteſtate, quam habet ex commiſſione Eccleſiæ; quod fit per cenſuras eccleſiaſticas. Vide D. Thomam, q. 82. art. 7. ad tertium.

11. Quod autem obiicitur ex Patribus, extra Eccleſiam non eſſe verum ſacrificium, poteſt dupliciter exponi. Primo, non eſſe ſacrificium verum, id eſt, nõ eſſe efficax & fructuoſum, tam offerentibus, quàm cooperantibus. Ita exponit Gloſſa, in cap. *Extra Eccleſiam.* 1. q. 1. cui fauet D. Thomas q. 82. art. 7. ad 3. vbi ſic habet: *Si Sacerdos ab vnitate Eccleſiæ præciſus, Miſſam celebret, quia poteſtatem ordinis non amittit, conſecrat verum corpus & ſanguinem Chriſti: ſed quia eſt ab Eccleſiæ vnitate ſeparatus, orationes eius efficaciam non habent.* Secundo exponi poteſt, non eſſe verum ſacrificium extra Eccleſiam, id eſt, extra ritum, quem ſeruat Eccleſia: At quis ille ritus eſt? Non alius, quam

quam accepto pane & vino, pronunciare hæc verba: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus.* Extra hunc ritum, nullum fit ſacrificium in Lege gratiæ.

12. *Tertia Concluſio.* Eccleſia, ſeu fideles, qui ſunt in Eccleſia, dicuntur etiam ſuo modo offerre ſacrificium, vt paſſim docent Theologi. Et probatur primo à ſimili. Nam populus fidelis in veteri Teſtamento, dicebatur offerre ſacrificium, vt patet ex illo Exodi 5. 1. *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto.* Et Num. 26. 3. *Hæc ſunt ſacrifitia, quæ offerre debetis.* Huc ſpectant exempla Saulis, Dauidis, Salomonis, & aliorum, qui leguntur obtuliſſe, non per ſe, ſed per Sacerdotem, vt notat Auguſtinus in libro quæſtionum veteris Teſtamenti, q. 46. Ergo idem, ſeruata proportione, de populo Chriſtiano dici poteſt. Et hoc c firmatur ex Canone Miſſæ, præſertim ex illis verbis: *Et omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.* Item ex illis: *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ.* Accedit ratio, quia ſacrificium eſt cultus publicus & ſolen-

ſolennis totius populi: ac proinde nomine totius populi exhibetur Deo per Sacerdotem.

13. Quæres, quo ſenſu dicatur populus offerre ſacrificium? Ratio dubitandi eſt, quia non videtur vllo modo concurrere ad ſacrificandum. Vel enim cócurrit per internam deuotionem, vel per externam oblationem. Poſterius falſum eſt. Prius non ſufficit, quia ſacrificium eſt oblatio viſibilis & externa: Ergo [illegible] interno affectu non poteſt perfici. Reſpondeo. Populus in veteri Teſtamento dicebatur offerre duplici titulo. Primo, quia offerebat materiam ſacrificii, vt panem, vinum, turtures, agnos, capras, & ſimilia. Secundo, quia Sacerdos illius nomine ſacrificabat, vt illi prodeſſet. Vtrumq; notat D. Auguſtin. loco citato. At fideles in nouo Teſtamento dicuntur offerre triplici modo. 1. generatim, quia ſunt membra Eccleſiæ, cuius nomine Sacerdos offert. 2. ſpeciatim, quia cooperantùr Sacerdoti ſacrificanti, vel ipſi inſeruiendo, vel procurando, vt pro ipſis offerat. 3. quia interno affectu deſiderant eſſe participes ſacrificii.

CA-

CAPVT XII.

QVEM VALOREM ET EFFEctum habeat ſacrificium Miſſæ?

1. HActenus explicata eſt eſſentia huius ſacrificii: nunc vis & efficacia eius explicanda eſt. Quęritur ergo, quem valorem & effectum habeat? vel, quod idem eſt, in quem finem ac vſum à Chriſto inſtitutu[illegible]? Repeto, quod ſupra dixi, ſacrificia Moſaica fuiſſe quadruplicia. 1. Latreutica. 2. Euchariſtica. 3. Impetratoria. 4. Propitiatoria. Vis & efficacia illorum erat huiuſmodi. Latreutica valebant ad colendum Deum: Euchariſtica, ad gratiarum actionem pro beneficiis à Deo acceptis: Impetratoria, ad acquirenda noua beneficia: Propitiatoria, ad expiationem peccati.

2. Nunc quæſtio eſt, ad quid horum valeat ſacrificium Miſſæ? Catholici docent, ad omnia valere. 1. ad colendum Deum. 2. ad gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, & nominatim pro beneficio mortis ac paſſionis Chriſti. 3. ad

impetranda noua beneficia. 4. ad placādum Deum, & expianda peccata. Itaque hoc vnum ſacrificium ſimul eſſe Latreuticum; euchariſticum, impetratorium, propitiatorium. Lutherani & Caluiniſtæ, concedunt quidem; reuocari poſſe ad Latreuticum & euchariſticum: negant tamen vllo modo eſſe impetratorium & propitiatorium. Hoc ergo examinandum eſt.

3. *Prima Concluſio.* Sacrificium Miſſæ prodeſt ad noua beneficia à Deo impetranda, ideoq; rectè vocari poteſt ſacrificium impetratorium. Hoc patet ex Liturgiis Iacobi, Clementis, Baſilii & Chryſoſtomi, in quibus iubemur inter offerendum orare pro pace, pro copia fructuum, & aliis beneficiis temporalibus. Idem docent antiqui Patres. Tertullianus in libro ad Scapulam, ſic habet: *Sacrificamus pro ſalute Imperatoris.* Cyrillus catheceſi quinta Myſtagogica: *Super ipſa propitiationis hoſtia, obſecramus Deum pro communi Eccleſiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro ſociis, pro ægrotis & afflictis, & in ſumma, pro omnibus, qui egent auxilio.*

Auguſtinus lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. *Vnus ex presbyteris obtulit ibi* (nempe in domo infeſtata à dæmonibus) *ſacrificium corporis Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio: & Deo protinus miſerante, ceſſauit.* Similia habent Chryſoſtomus hom. 18. & 21. in Acta Apoſtolorum. Proſper in lib. de prædictionibus Dei cap. 6. dimidii temporis, Gregorius homil. 37. in Euangelia, Beda lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ cap. 22. & alii.

4. Hęc concluſio fundatur in duobus principiis. Vnum eſt, quod Miſſa ſit ſacrificium propriè dictum. Hoc ſupra confirmatum eſt, partim ex Scriptura, partim ex communi Patrum & totius Eccleſiæ conſenſu. Alterum, quod omnes differentiæ ſacrificiorum veteris Teſtamenti, contineantur in ſacrificio Miſſæ. Hoc docent Chryſoſtomus in Pſal. 95. Auguſtinus lib. 1. contra aduerſarium Legis & Prophetarum cap. 20. & Leo Papa ſerm. 8. de paſſione Domini. Ex vtroque principio ſic argumentor: In veteri Teſtamento erant aliqua ſacrificia impetratoria: Ergo etiam ſacrificium Miſſæ, in quo continentur omnes

omnes differétiæ ſacrificiorum veteris Teſtamenti, eſt impetratorium. Sequela manifeſta eſt. Antecedens probatur variis exemplis. Primo Dauidis, qui obtulit ſacrificium pro peſte auertenda, & impetrauit, 2. Reg. 24. 25. Secundo Oniæ, qui obtulit pro vita Heliodori, quam etiam impetrauit, 2. Machab. 3. 32. Tertio Hebræorum, qui obtulerunt pro vita Regis Darii, & filiorum eius, 1. Eſdræ 6. 10 Sanè, ſi hanc vi m habuerunt ſacrificia Moſaica, noſtrum non habeat, quod multo illis perfectius eſt?

5. *Secunda Concluſio.* Sacrificium Miſſæ prodeſt etiam ad placandum Deum & expianda peccata, ideoque rectè vocari poteſt ſacrificium propitiatorium. Ita Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 2. & Can. 3. & paſſim antiqui Patres. Iacobus in Liturgia ſic habet: *Offerimus tibi incruentum ſacrificium pro peccatis noſtris, & ignorantiis populi.* Baſilius in Liturgia. *Effice nos dignos, qui offeramus ſacrificium hoc reuerendum ad abolenda delicta noſtra, & pro piaculo populi tui.* CHRYSOSTOMVS in Liturgia: *Idoneos nos redde ad offerenda tibi*

ſacrificia pro peccatis noſtris, & populi ignorantiis. Auguſtinus quæſt. 57. in Leuiticum: *illis ſacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, vnum hoc ſacrificium ſignificabatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum.* Quid clarius dici potuit? Nec verum eſt, quod Hutterus Lutheranus in ſuo Triumpho, ex deſperatione contendit, Auguſtinum loqui de ſacrificio crucis, in quo vera fit remiſſio peccatorum. Omnino loquitur de ſacrificio Miſſæ ſeu Eucharistiæ. Sic enim habet: *Sed cum Dominus dicat, Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid ſibi vult, quod á ſanguine ſacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis vnum hoc ſacrificium ſignificabatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum: à cuius tamen ſacrificii ſanguine in alimentum ſumendo, non ſolum nemo prohibetur, ſed ad bibendum potius omnes exhortantur?* Hic quærit Auguſtinus, quare Iudæi prohibiti fuerint ſumere ſanguinem ſacrificiorum, quæ in veteri Teſtamento pro peccatis offerebantur: cum tamen Chriſtiani non prohibeantur, ſed inuitentur ad ſumendum ſan-

ſanguinem ſacrificii illius, in quo fit vera remiſſio peccatorum, & quod per vetera ſacrificia fuit præfiguratum? Certè Chriſtiani non inuitantur ad ſumendum ſanguinem ſacrificii crucis, ſed Euchariſtiæ: nec Chriſtus de ſacrificio crucis, ſed Euchariſtiæ locutus eſt, cum dixit: *Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

6. Hoc vnum Auguſtini teſtimonium merito ſufficeret homini cordato: præſertim cùm non ſolus Auguſtinus ita ſentiat, ſed alii Patres cum illo, Origenes, Iuſtinus, Athanaſius, Ambroſius, & quos paulò ante citaui, Iacobus, Baſilius, Chryſoſtomus. Accedit ratio, quam ſuperius attigi, quia omnes differentiæ veterum ſacrificiorum continentur in ſacrificio Miſſæ: ſed in veteri Teſtamento erant aliqua ſacrificia pro peccatis, quod negari non poteſt: Ergo & ſacrificium Miſſæ eſt tale.

7. Duo ſuperſunt explicanda. Vnum eſt, vnde ſacrificium Miſſæ habeat hanc vim impetrandi beneficia à Deo, & expiandi peccata? Alterum, quo ſenſu dica-

tur expiare peccata? an ſcilicet, quoad culpam, an tantum quoad pœnam? Eſt ergo prior quæſtio, vnde habeat vim impetrandi & propitiandi? Reſpondeo: Habet eam ex duplici capite. 1. Ex opere operantis. 2. ex opere operato vt vocant. Dicam clarius. Duplex fructus accipi poteſt ex ſacrificio Miſſæ. Alter ex fide & deuotione Sacerdotis, qui ſacrificat: itẽque ex fide & deuotione populi, qui aſſiſtit & conſentit ſacrificanti. Hic autem fructus non debetur ſacrificio, quatenus ſacrificium eſt, ſed quatenus eſt actus virtutis. Omnis enim actus virtutis, qui ab homine iuſto in hac vita exercetur, habet vim quandam merendi, ſatisfaciendi, & impetrandi apud Deum. Sicut ergo iuſtus per actum eleemoſynæ, aut orationis, aut ieiunii, poteſt ſibi & aliis aliquid impetrare apud Deum: ſic etiam per oblationem ſacrificii Miſſæ. Alter fructus eſt proprius huic ſacrificio, quatenus ſacrificium eſt, & ex peculiari Chriſti promiſſione illi debitus & annexus. Chriſtus enim ſic inſtituit, vt quotieſcunque ſacrificium hoc offertur pro impetrandis beneficiis, aut

remit-

tendis peccatis, ſortiatur hunc effectum, niſi ex parte noſtra ſit aliquod obſtaculum. Et hic effectus non pendet à deuotione Sacerdotis, ſed ex liberali Chriſti promiſſione (quam per traditionem accepimus) & fundatur in meritis & ſatisfactionibus Chriſti. Igitur prior effectus, qui pendet à fide & deuotione offerentis, cenſetur conferri ex opere operantis: Poſterior, qui fundatur in meritis & promiſſione Chriſti, ex opere operato.

8. Poſterior quæſtio eſt, an ſacrificium Miſſæ expiet peccata, quoad culpam, an quoad pœnam? Reſpondeo. Immediatè non expiat, niſi quoad pœnam temporalem. Nam culpa, præſertim mortalis, non ſolet ordinariè tolli, niſi 2. modis. Primò, per contritionem extra ſacramentum. Secundo, per attritionem in ſacramēto, potiſſimū Baptiſmi & Pœnitentię. Igitur ſola pœna temporalis, ſiue in hac vita, ſiue in Purgatorio luenda, tollitur per ſacrificiū Miſſæ. At quomodo hoc fit? per applicanē ſatisfactionis Chriſti. Chriſtus enim in cruce abunde ſatisfecit pro omnib. mūdi peccatis, tam quoad culpā, quam quoad

pœnam. Hæc autem ſatisfactio, quoad culpam, applicatur nobis per fidem, cótritionem, & ſacramenta: quoad pœnam; per ſacrificium Miſſæ, & aliis modis.

9. Ex dictis facilè diluuntur obiectiones Aduerſariorum, quibus contendunt, hoc ſacrificium non eſſe propitiatorium pro peccatis. Prima eſt: Nulla fit remiſſio peccatorum ſine ſanguinis effuſione, Hebr. 9. 22. At in Euchariſtia non eſt ſanguinis effuſio: ergo in Euchariſtia non fit remiſſio peccatorum: ergo non eſt ſacrificium propitiatorium. Ita poſt Caluinum Balduinus in Notis ad Diſputationem meam de Communione ſub vtraq; ſpecie, Dauid Paræus in cap. 9. Epiſtolæ ad Hebræos, & alii. Reſpondeo. Hoc argumentum ſic poteſt retorqueri: Nulla fit remiſſio peccatorum ſine ſanguinis effuſione: At in fide iuſtificante non eſt ſanguinis effuſio: ergo per fidem iuſtificantem non fit remiſſio peccatorum. Ergo falſum eſt, quod dicunt aduerſarii, peccatores iuſtificari per fidem. Falſum eſt, quod clamant, fidem iuſtificantem in eo conſiſtere, quod quis certò credat, re-

mitti ſibi peccata, dum credit. Quid hic dicent? Sed ad rem. Verba Apoſtoli ſic ſunt intelligenda: Non fit remiſſio peccatorum, in veteri lege, ſine effuſione ſanguinis. Loquitur enim de Iudæis, non de Christianis. *Omnia pene*, inquit, *in ſanguine ſecundum legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.* Senſus eſt, ſecundum legem Moſaicam, nullum erat ſacrificium pro peccato, ſine effuſione ſanguinis hircorum aut aliorum animalium. Quid hinc colligent Aduerſarii contra ſacrificium Miſſæ? Non plus ſanè, quàm contra ſacrificium crucis. Sic enim deberent argumentari: *Nulla fiebat remiſſio peccatorum in veteri Teſtamento, ſine effuſione ſanguinis hircorum aut aliorum animalium: At in ſacrificio Miſſæ non eſt effuſio ſanguinis hircorum, aut aliorum animalium: Ergo in ſacrificio Miſſæ non fit remiſſio peccatorum.* Ineptiſſimè. Nec in ſacrificio crucis facta eſt effuſio ſanguinis hircorum aut aliorum animalium. An ideo non eſt facta remiſſio peccatorum? Viderint aduerſarii, qui ſic ludunt in Scripturis.

10. Addo, tametſi Apoſtolus loquatur

de remiſſione peccatorum in veteri Teſtamento, quæ non fiebat ſine effuſione ſanguinis animalium: verba tamen eius poſſe accipi generatim, hoc ſenſu: Nulla fit remiſſio peccatorum, ſiue in veteri, ſiue in nouo Teſtamento, ſine effuſione ſanguinis Chriſti. Niſi enim Chriſtus ſuum ſanguinem pro nobis effudiſſet, nemo, nec in veteri, nec in nouo Teſtamento potuiſſet Deo reconciliari, & peccatorum remiſſionem accipere. Hæc tamen reconciliatio & peccatorum remiſſio, quæ per effuſionem ſanguinis Chriſti facta eſt, non eodem modo applicatur nobis in nouo Teſtamento, quo Iudæis applicata fuit in veteri. Illis enim applicabatur per cruenta ſacrificia animalium, vt ex Apoſtolo dictum: nobis per ſacrificium Miſſæ incruentum, & per ſacramenta Baptiſmi & pœnitentiæ.

11. *Secunda obiectio.* Nullum ſacrificium ſæpius iteratum poteſt perficere cultores, teſte Apoſtolo: At Miſſæ ſacrificium eſt ſæpè iteratum: Ergo non poteſt perficere cultores, ac proinde nec peccata remittere. Ita Dauid Paræus in cap. 10. ad

Hebræ-

Hebræos & alii. Reſpondeo. Et hoc argumentum ſic retorqueri poteſt: Nullum ſacrificium ſæpius iteratum poteſt perficere cultores, teſte Apoſtolo: At fides & alia pia opera, quæ ſecundum aduerſarios, ſunt ſacrificia Chriſtianorum, ſæpius iterantur: Ergo nõ poſſunt perficere cultores. In vtroq; ſyllogiſmo neganda eſt maior propoſitio, quæ falſo tribuitur Apoſtolo. Nam Apoſtolus ſolum confert ſacrificia Moſaica cum ſacrificio crucis Chriſti: Et dicit hoc intereſſe, quod Moſaica, tametſi ſæpius repeterentur, non tamen potuerint per ſe perficere & inſtituere Iudæos: quod veriſſimum eſt. Sacrificium autem crucis, quod ſemel oblatum eſt, per ſe fuerit infiniti valoris, ac proinde ſufficientiſſimum ad iuſtificandos homines: quod etiam veriſſimum eſt. Eo tamen non obſtante, neceſſe eſt, fructum ſacrificii crucis nobis applicari: nec ſemel tantum, ſed quoties indigemus. Sicut ergo poteſt applicari per fidem & Euchariſtiam ſæpius iteratam, vt fatentur aduerſarii; cur non ſimiliter per ſacrificium Miſſæ ſæpius itera-

iteratum? Et ſic factum eſt in veteri Teſtamento. Nam quoties Iudæi in certa quædam peccata prolapſi erant, iubebantur offerre ſacrificium propitiatorium.

CAPVT XIII.

AN VALOR ET EFFECTVS huius ſacrificii ſit infinitus?

1. IN vtramque partem eſt ratio dubitandi. Videtur eſſe infinitus, quia res oblata eſt infinita. Contra, videtur eſſe finitus, quia oblatio eſt finita. Sed diſtinctione opus eſt. Aliud eſt valor, aliud effectus ſacrificii. Valor ſignificat moralem dignitatem, quam habet, tum ex parte offerentis, tum ex parte rei oblatæ. Effectus autem eſt id, quod de facto datur intuitu illius dignitatis. Hoc poſito, ſit

2. *Prima Concluſio.* Sacrificium Miſſæ, ſecundùm ſe, eſt infiniti valoris ad impetrandum. Ratio eſt, quia tam ex parte rei oblatæ, quàm ex parte offerentis eſt æquale ſacrificio crucis: at ſacrificium cru-

cis